

๖๖๖๖๖
๖๖๖๖๖
๖๖๖๖๖

การประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

ปริญญานิพนธ์

ของ

อารีย์ โลจนาภวัฒน์

24 ต.ค. 2549

S.136.417

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2549

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

h 295 628

การประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

บทคัดย่อ

ของ

อารีย์ โลจนากิวัฒน์

SL16417

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย

ตุลาคม 2549

อารีย์ โลจนาภิวัฒน์. (2549). การประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส
ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ ,
อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา.

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียน
อนุบาล ฟ้าใส ด้วยวิธีการประเมินภายใน ประเมินรายยอด และประเมินผลสำเร็จ จาก
สมรรถนะผู้เรียน ความสามารถที่ติดตัวผู้เรียน และความพึงพอใจของผู้ปกครอง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 159 คน ประกอบด้วย ครูปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส
ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนและครูประถมศึกษาที่สอนนักเรียนที่จบการศึกษา
จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบประเมิน 3 ชุด คือ แบบประเมินสมรรถนะ
แบบประเมินความสามารถที่ติดตัว และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียน มี
ค่าความเชื่อมั่น 0.98 0.96 และ 0.97 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติเป็นร้อยละ
ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่าระดับสมรรถนะด้านผู้เรียนอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ระดับ
ความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนอยู่ในระดับมาก และผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดรูปแบบ
หลักสูตรของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก

EVALUATION OF PSYCHO-INTELLECTUAL MODEL FOR EARLY CHILDHOOD
CURRICULUM AT FHASAI KINDERGARTEN.

AN ABSTRACT
BY
AREE LOJANAPIWAT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakharinwirot University
October 2006

Aree Lojanapiwat. (2006). *Evaluation of Psycho-Intellectual model for early curriculum at Fhasai Kindergarten*. Master thesis, M.Ed. (Early Childhood Education). Bangkok: Graduate school, Srinakarinwirot University, Advisor committee: Assoc. Prof. Dr. Kulaya Tantiphalachiva, Dr. Rachun Boontima

The purpose of this research was to evaluate the Psycho-intellectual model for early childhood curriculum at Fhasai kindergarten by intrinsic evaluation, summative evaluation and pay-off evaluation from student's competency, personal student's abilities, parents' satisfaction.

The research samples consisted 159 people of kindergarten teachers, educational experts, parents and primary school teachers.

The research instruments were 1. Student's competency assessment form 2. Personal student's abilities assessment form 3. Parent's satisfaction assessment form which the reliability at 0.98, 0.97, 0.96 respectively. Data was analyzed by using percentage, mean and standard deviation.

The result of the study found that student's competency were at good to very good level and personal student's abilities were at high level. Moreover parent's satisfaction for school program were at high level.

ปริญญานิพนธ์

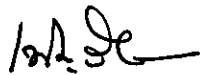
เรื่อง

การประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

ของ

อารีย์ โลจนากิวัฒน์

ได้รับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการศึกษาปฐมวัย
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญศิริ จีระเดชากุล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2549

.....ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ ดร. กุลยา ตันติผลาชีวะ)

.....กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์
(อาจารย์ ดร. ราชันย์ บุญธิมา)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ ดร. สุนิดา ขจรรุ่งศิลป์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาและการสนับสนุนจากรองศาสตราจารย์ ดร.กุลยา ตันติผลาชีวะ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ราชันย์ บุญธิมา กรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สิริมา ภิญโญนนตพงษ์ และอาจารย์ ดร.สุจินดา ขจรรุ่งศิลป์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์อย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ กิ่งแก้ว มาตา อาจารย์จิตเกษม ทองนาค และอาจารย์ พิเศษ ชัยดิเรก ที่กรุณาแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ปกครองและคุณครูโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา คุณครูประถมศึกษาจากโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ (เมืองทองธานี) โรงเรียนพระหฤทัยนนทบุรี โรงเรียนศรีจิตรา โรงเรียนไพฑูริ อุดมศึกษา และโรงเรียนบ้านพลอย ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ณภากิส ตรีเพชรไพศาล และคุณสาคร ตรีเพชรไพศาล ที่ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของบิดามารดาที่ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ และให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัย อีกทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีคุณค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

อารีย์ โลจนาภิวัฒน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	3
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
การจัดการศึกษาปฐมวัย.....	9
จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย.....	9
การจัดการศึกษาปฐมวัย.....	9
หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	12
วิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย.....	14
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร.....	18
ความหมายของหลักสูตร.....	18
องค์ประกอบของหลักสูตร.....	19
ลักษณะของหลักสูตรที่ดี.....	21
รูปแบบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	23
แนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย.....	27
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบจิตปัญญา.....	28
ความหมายของการสอนแบบจิตปัญญา.....	28
หลักการพื้นฐานของการสอนแบบจิตปัญญา.....	29
หลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบจิตปัญญา.....	29
การพัฒนาแนวคิดสู่รูปแบบการสอนแบบจิตปัญญา.....	33
องค์ประกอบการสอนแบบจิตปัญญา.....	35
ลักษณะการสอนแบบจิตปัญญา.....	43
กระบวนการสอนแบบจิตปัญญา.....	47

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส.....	51
ประวัติโรงเรียน.....	51
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน.....	52
การจัดชั้นเรียน.....	54
การจัดสิ่งแวดล้อม.....	54
การใช้สื่อการศึกษา.....	54
การประเมินหลักสูตร.....	54
ความหมายของการประเมินหลักสูตร.....	54
จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร.....	55
เกณฑ์การประเมินหลักสูตร.....	56
รูปแบบการประเมินหลักสูตร.....	57
การประกันคุณภาพการศึกษา.....	70
เอกสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา.....	70
แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา.....	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร.....	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ.....	76
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ.....	78
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	80
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	80
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	82
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	85
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	86
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	88

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	109
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	109
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	110
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	111
อภิปรายผล.....	111
ข้อเสนอแนะ.....	118
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	119
 บรรณานุกรม.....	 120
 ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	126
ภาคผนวก ข.....	128
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	 144

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมของการประเมิน สมรรถนะด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน.....	89
2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์.....	90
3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี.....	92
4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา.....	93
5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์.....	94
6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร.....	95
7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง.....	97
8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต.....	98
9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมของการประเมินความสามารถ ที่ติดตัวผู้เรียนของนักเรียนด้านจิตใจ และด้านปัญญา	99
10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความสามารถที่ติดตัวผู้เรียน ของนักเรียน ด้านจิตใจ.....	100
11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความสามารถที่ติดตัวผู้เรียน ของนักเรียน ด้านปัญญา.....	101

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญาโดยรวม.....	102
13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านสิ่งแวดล้อม.....	103
14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านเนื้อหาหลักสูตร.....	104
15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านคุณลักษณะ ของครูผู้สอน.....	105
16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ด้านการจัดการเรียนการสอน.....	106
17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ด้านประเมินผลการเรียน.....	107
18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านการมีส่วนร่วม ของผู้ปกครอง.....	108

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงแนวคิดการสอนแบบจิตปัญญา.....	34
2 แสดงกลไกการประเมินภาพลักษณะกิจกรรมการสอน.....	43
3 แสดงแผนภาพหน่วยการสอนของการสอนแบบจิตปัญญา.....	44
4 แสดงผังมโนทัศน์ต้นไม้.....	45
5 แสดงรูปแบบการประเมินของไทเลอร์.....	59
6 แสดงรูปแบบการประเมินของทาบ.....	58
7 แสดงรูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์.....	60
8 แสดงแนวคิดของสคริฟเวน.....	62
9 แสดงรูปแบบการประเมินที่ยึดหลักเกณฑ์ของสเดค.....	63
10 แสดงความสัมพันธ์ของการประเมินและการตัดสินใจ ตามแนวคิดของสตั้มเฟิลบีม.....	65
11 แสดงวิธีการประเมินองค์ประกอบโดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี้.....	66
12 แสดงรูปแบบการประเมินของโพรวิส.....	67
13 แสดงระบบการประกันคุณภาพที่ประกอบด้วยการควบคุม และการตรวจสอบคุณภาพกับหลักการบริหาร.....	73

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการดูแล และสร้างเสริมเด็กอายุ 6 ขวบแรก ให้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งจำเพาะไปที่การพัฒนาเด็ก โดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงระดับพัฒนาการตามวัยและส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สร้างความพร้อมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีบุคลิกภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 1) การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาที่ไม่บังคับตามกฎหมาย ทำให้มีหน่วยงานที่เข้ามาจัดการศึกษาและหลักสูตรที่หลากหลายตามปรัชญาความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ล้วนมีเป้าหมายเดียวกันคือมุ่งเตรียมความพร้อมในเด็กอายุ 0-6 ปี อีกทั้งยังเป็นการจัดการศึกษาที่ยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ (child centered) คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ซึ่งในปัจจุบันมีหลักสูตรที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยมีหลากหลาย (สิริมาภิษฎา 2545 : 69-72) เช่น หลักสูตร เฟรเดอริค มอนเตสซอรี หลักสูตร ไฮสโคป หลักสูตร ภาษาแบบเน้นประสบการณ์ เป็นต้น

การที่โรงเรียนแต่ละโรงเรียนจะเลือกหลักสูตรแบบใดในการจัดการเรียนการสอนนั้น ขึ้นอยู่กับปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนนั้น ปรัชญาเป็นความเชื่อที่ซึมลึกอยู่ในตัวบุคคล อิทธิพลของปรัชญาจะส่งผลต่อการแสดงออกของคน ถ้าเป็นการศึกษาปรัชญาจะมีผลต่อหลักสูตรการเรียนการสอนและการพัฒนาความคิดเด็ก การที่ครูหรือสถานศึกษาปฐมวัยมีการจัดการศึกษาแตกต่างกัน เหตุเพราะมีปรัชญาการศึกษาที่ต่างกัน (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2547ก : 28) การจัดหลักสูตรแบบจิตปัญญามีความเชื่อในปรัชญาพัฒนานิยมที่เชื่อว่าการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางไม่ใช่การให้เด็กเรียนอย่างอิสระเสรีตามใจเด็ก แต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์การลงมือปฏิบัติที่เป็นความสุข และเรียนด้วยตนเอง ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันมาก ครูต้องจัดประสบการณ์ที่จูงใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อการเรียนรู้ ประทับใจ สามารถนำความรู้ไปใช้ทำงานได้ อีกทั้งยังใส่ใจต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วย (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 173)

การจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาเป็นเป็นวิธีการที่ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2543) ได้พัฒนารูปแบบการสอนจากพื้นฐานทฤษฎีของพือาเจท์ในการพัฒนากิจกรรมการสอนและหลักทฤษฎีของ บรูเนอร์ในส่วนของกลวิธีการสอน ด้วยการจัดกิจกรรมการสอนด้วยการประสานความรู้ใหม่ ประสบการณ์ใหม่ให้ต่อเนื่องกับประสบการณ์เดิมจะทำให้ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากที่สุด โดยมีกลไกการทำการกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การปฏิบัติการคิด หมายถึงการกระตุ้นให้เด็กแสดงออกที่นำไปสู่การเรียนรู้ การเรียนแบบร่วมมือ หมายถึงการเรียนร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยสมาชิกมีการปฏิสัมพันธ์กลุ่มในเชิงบวก การเรียนรู้จากการค้นพบ หมายถึง ครูต้องมีความรู้เต็มที่ รู้วิธีการสอน

พัฒนาตามวัยของเด็ก ทำให้เด็กมีประสบการณ์ต่อเนื่องเกิดความรู้ด้วยการป้อนข้อมูลกลับของครู และการรู้ความก้าวหน้าในการเรียน หมายถึง การเรียนรู้ของเด็กที่เพิ่มเป็นระยะระหว่างกระบวนการเรียนการสอน โดยครูให้เด็กเรียนรู้จากลำดับที่ง่ายไปลำดับยาก และครูประเมินเด็กอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนที่ตัวเด็กและสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการพัฒนาการเรียนรู้ คือการใช้ประสบการณ์ตรงโดยมีการจัดแผนการเรียนระยะยาวตลอดปีการศึกษา แต่เมื่อนำมาใช้เป็นหลักสูตรสำหรับการศึกษานอกระบบการจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญาได้ให้ความสำคัญ เช่น การจัดทางกายภาพของโรงเรียน การจัดชั้นเรียน การจัดกิจกรรมเสริมโดยเฉพาะหลักสูตรแฝง (hidden curriculum) และการพัฒนาวัฒนธรรมการเป็นอยู่ที่ดีสำหรับเด็กที่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส เป็นโรงเรียนเอกชนที่ตั้งในเขตอำเภอลำลูกกา ปทุมธานี เปิดสอนในระดับเนวิสเซอร์และอนุบาล 1-3 โดยใช้หลักสูตรจิตปัญญา ในการจัดการเรียนการสอน มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2544-ปัจจุบัน มีเด็กสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร 3 รุ่น โดยโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสมีความเชื่อในปรัชญาว่า การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางไม่ใช่การให้เด็กเรียนอย่างอิสระ แต่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์การลงมือปฏิบัติที่เป็นความสุขและเรียนด้วยตนเอง โดยใช้แนวทางการจัดการศึกษาแบบจิตปัญญา โดยการนำหลักสูตรแบบจิตปัญญามาใช้กับโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสและได้จัดดำเนินการเป็นส่วน ๆ ดังนี้คือ การจัดสิ่งแวดล้อม สาระหลักสูตรสถานศึกษา คุณลักษณะของครูผู้สอน การประเมินผลการเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้าน จิตใจ หมายถึง ผู้เรียนกล้าแสดงออก มีความเอื้อเฟื้อ สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และด้านปัญญาหมายถึง ผู้เรียนมีการสังเกต มีความคิดสร้างสรรค์ และแก้ปัญหา ซึ่ง ราชี ทองสวัสดิ์ กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือความพร้อมในการเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่3ประการคือ ความพร้อมด้านร่างกาย ความพร้อมด้านสติปัญญา และความพร้อมด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม (ราชี ทองสวัสดิ์ ; และคนอื่น ๆ. 2529 : 19-20)

เนื่องจากหลักสูตรจิตปัญญาเป็นนวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาปฐมวัยที่เริ่มใช้มาตั้งแต่ปีพ.ศ.2544 และยังไม่มีการประเมินการใช้หลักสูตร ซึ่งบุญชม ศรีสะอาด กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรควรทำทุก ๆ 3 ปี หรือ ทุก ๆ 5 ปี (บุญชม ศรีสะอาด. 2546 : 115) ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประเมินผลหลักสูตร โรงเรียนจึงดำเนินการประเมินผลหลักสูตรโดยเลือกใช้แนววิธีการประเมินผลของสคริฟเวน ที่ประเมินผลหลักสูตร 3 ส่วนด้วยกันคือ 1. ประเมินผลภายใน 2.ประเมินผลรวบยอด 3.ประเมินผลสำเร็จ ซึ่งการประเมินผลหลักสูตรนั้นมีจุดประสงค์เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่อย่างไร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 192)

จากหลักการประเมินผลหลักสูตรข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยในฐานะครูและวางแผนการสอน มีความเห็นว่าการประเมินผลหลักสูตร ทำให้เราทราบถึงประสิทธิภาพและข้อบกพร่อง ซึ่งจะเป็นแนวในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสโดยใช้แนวคิดของสคริฟเวนในการประเมินด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ระดับสมรรถนะของนักเรียนที่กำลังเรียนทั้ง 3 ชั้นปี
2. ระดับความสามารถที่ติดตัวของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับอนุบาล 3
3. ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการประเมินหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสในครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหาร คุณครู ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถยืนยันปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนที่ว่า การสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างมีแบบแผนเป็นการเรียนรู้ที่เป็นความสุขและเด็กได้ปฏิบัติด้วยการคิด สามารถพัฒนาได้ทั้งจิตใจและปัญญาไปพร้อมกัน ผลการวิจัยยังเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนอื่นๆ ในการประเมินหลักสูตรการศึกษาและการใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพต่อไปยิ่ง ๆ ขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาล 1-3 ผู้ปกครองและครูประถมศึกษาที่สอนนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นดังนี้

1. ครูปฐมวัย ในการวิจัยนี้หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนในระดับชั้นอนุบาล 1-3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส มีจำนวนครูทั้งหมด 10 คน ดังนี้ ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาล 1 จำนวน 4 คน ระดับอนุบาล 2 จำนวน 4 คน และอนุบาล 3 จำนวน 2 คน
2. ผู้ปกครองนักเรียน ในการวิจัยนี้หมายถึงผู้ปกครอง 2 กลุ่มดังนี้
 - 2.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 1-3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสทั้งหมด จำนวน 89 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 36 คน ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 29 คน ชั้นอนุบาล 3 จำนวน 24 คน

2.2 ผู้ปกครองของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ในปี พ.ศ. 2545-2547 และปัจจุบันนักเรียนนั้นกำลังศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ในโรงเรียนเอกชน โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสาธิต โรงเรียนในเครือคาทอลิก จำนวนทั้งหมด 50 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบโควตา ร้อยละ 50 และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก ได้ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน

3. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีประสบการณ์ด้านการศึกษาหรือการศึกษาปฐมวัยเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในฐานะของครู หรือนักการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคแบบ Snow Ball โดยการกำหนดจำนวน ได้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจำนวน 10 คน ประกอบด้วย

3.1 นักการศึกษา จำนวน 5 คน เป็น ศิษยานุศิษย์จากสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 2 คน ผู้ประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน

3.2 ครูปฐมวัย ผู้มีประสบการณ์ในการสอนระดับชั้นอนุบาล มาอย่างน้อย 5 ปี โดยขณะนี้ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนรัฐบาล 3 คนและเอกชน 5 คน

4. ครูประถมศึกษา ผู้ทำการสอนต่อเนื่องในระดับประถมศึกษาของนักเรียนที่จบการศึกษาในชั้นอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสาธิต โรงเรียนในเครือคาทอลิก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โดยวิธีการเจาะจงสำหรับครูที่พร้อมให้ความร่วมมือในการทำวิจัยได้จำนวน 25 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลจากการใช้หลักสูตรจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสดังนี้

1. ระดับสมรรถนะผู้เรียน
2. ระดับความสามารถที่ติดตัวผู้เรียน
3. ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หลักสูตร หมายถึง แผนการเรียนการสอนหรือข้อกำหนด สำหรับการศึกษาอนุบาล ประกอบด้วย การส่งเสริมพัฒนาการในเด็ก 1) ด้านร่างกาย 2) อารมณ์จิตใจ 3) สังคม และ 4) สติปัญญา, คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะของผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผลการเรียน รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

2. หลักสูตรแบบจิตปัญญา หมายถึง การจัดโปรแกรมการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนที่ผู้เรียนมีความสุขและเกิดความงอกงามทางปัญญา ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ประการ ประกอบด้วย ลงมือกระทำด้วยความคิด การกล้าแสดงออกที่ดี เรียนแบบร่วมมือ

จากการทำกิจกรรมกลุ่ม เรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง และมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตน การจัดหลักสูตรจะเน้นถึงสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนและการดำรงชีวิตอย่างมีวัฒนธรรม

๓. การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง กระบวนการตรวจสอบเพื่อหาคุณค่า ประสิทธิภาพ คุณภาพ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของหลักสูตรเพื่อตัดสินว่า หลักสูตรมีคุณค่า มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวการประเมินของสคริฟเวน 3 ด้านคือ 1) ประเมินผลภายใน 2) ประเมินผลรวบยอด 3) ประเมินผลสำเร็จ รวมถึงความพึงพอใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนด้วย

4. ผลลัพธ์จากหลักสูตร หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากการประเมินและปรากฏในตัวผู้เรียน และความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามแนวคิดของหลักสูตรดังนี้

4.1 สมรรถนะผู้เรียน หมายถึง ระดับพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ประเมินตามเกณฑ์การประเมินระดับปฐมวัย 3-5 ปี ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

4.2 ความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนหลังจบการศึกษาระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ตั้งแต่ พ.ศ.2545-2547 ตามปรัชญาหลักสูตรดังนี้

4.2.1 ด้านจิตใจ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่บอกถึงความกล้าแสดงออก ความเอื้อเฟื้อ และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

4.2.2 ด้านปัญญา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน เกี่ยวกับการสังเกต ความคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา

4.3 ความพึงพอใจของผู้ปกครอง หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญา 6 ด้าน ได้แก่

4.3.1 สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

4.3.2 สารหลักสูตรสถานศึกษา

4.3.3 คุณลักษณะของผู้สอน

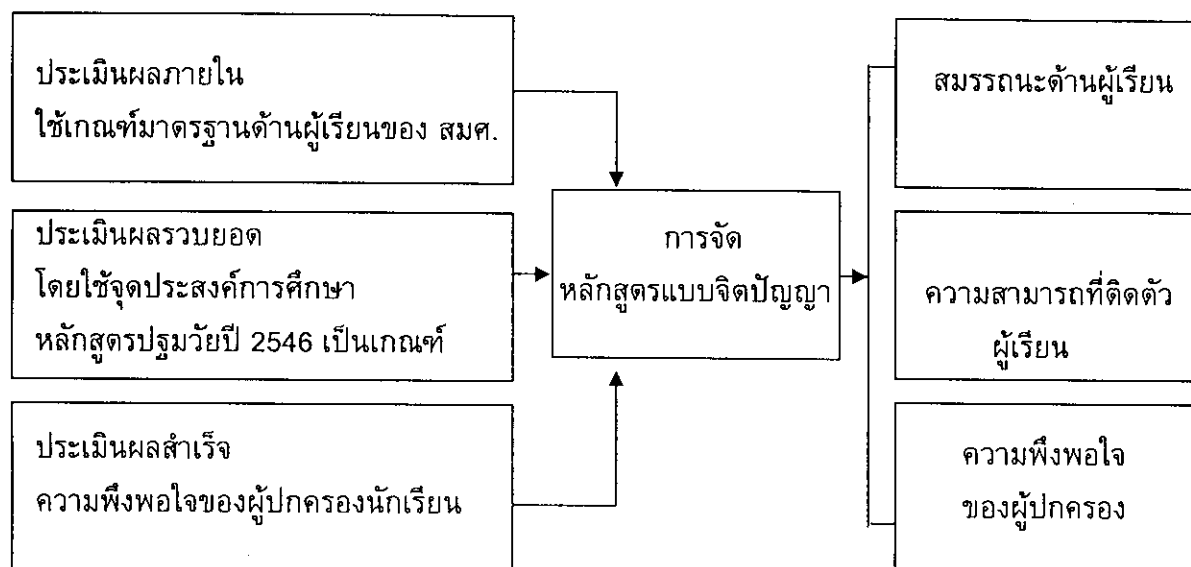
4.3.4 การจัดการเรียนการสอน

4.3.5 การประเมินผลการเรียน

4.3.6 การมีส่วนร่วมผู้ปกครอง

4. โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส หมายถึง โรงเรียนอนุบาล ตั้งอยู่เลขที่ 68/1 ซ.พหลโยธิน 64 อ.ลำลูกกา จ. ปทุมธานี เปิดสอนระดับอนุบาล 1 -3 สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ใช้หลักสูตรแบบจิตปัญญาในการจัดการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย
 - 1.2 การจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
 - 1.4 วิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 1.4.1 กิจกรรมการเรียนรู้
 - 1.4.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน
 - 1.4.3 สื่อการสอน
 - 1.4.4 การจัดสิ่งแวดล้อม
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร
 - 2.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 2.2 องค์ประกอบของหลักสูตร
 - 2.3 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี
 - 2.4 แนวคิดการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
 - 2.5 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
3. การจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญา
 - 3.1 ความหมายของการสอนแบบจิตปัญญา
 - 3.2 หลักการทฤษฎีที่เกี่ยวกับการสอนแบบจิตปัญญา
 - 3.3 การพัฒนาแนวคิดสู่รูปแบบการสอนแบบจิตปัญญา
 - 3.4 องค์ประกอบการสอนแบบจิตปัญญา
 - 3.5 ลักษณะการสอนแบบจิตปัญญา
 - 3.6 กระบวนการสอนแบบจิตปัญญา
4. โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส
 - 4.1 ประวัติโรงเรียน
 - 4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 4.3 การจัดชั้นเรียน
 - 4.4 การจัดสิ่งแวดล้อม
 - 4.5 การใช้สื่อการศึกษา
 - 4.6 การจัดตารางเรียน/แผนการจัดประสบการณ์รายปี

5. การประเมินหลักสูตร

5.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

5.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

5.3 เกณฑ์การประเมินหลักสูตร

5.4 รูปแบบการประเมินหลักสูตร

5.5 การประกันคุณภาพการศึกษาและเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐาน

และประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศ

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย

1.1 จุดมุ่งหมายของการศึกษาปฐมวัย

กุลยา ดันติผลาชีวะ (2540 : 12) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก 6 ขวบ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการดูแล และสร้างเสริมเด็กให้พัฒนาเต็มศักยภาพ ด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งจำเพาะไปที่การพัฒนาเด็ก โดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงระดับพัฒนาการตามวัย และส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวม ให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สร้างความพร้อมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีบุคลิกภาพ

การศึกษาระดับปฐมวัยไม่ใช่เพียงแต่ เป็นการเตรียมให้เด็กพร้อมที่จะเข้าเรียนต่อไป ในประถมศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการศึกษาที่ช่วยเด็กให้มีชีวิตที่สมบูรณ์แบบตามที่ได้ปฐมวัยพึงจะมี เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่พร้อมจะเรียนรู้ ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องมีวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กดำรงชีวิตในวัยเริ่มต้นด้วยความสุขและมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ไปได้อย่างเต็มที่

ราศี ทองสวัสดิ์ ; และคนอื่น ๆ (2529 : 19-20) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ ความพร้อมในการเรียนของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ คือ ความพร้อมทางด้านร่างกาย ความพร้อมทางด้านสติปัญญา และความพร้อมทางด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

อิสซ่า (Essa. 1996 : 19-20) กล่าวถึงจุดประสงค์ของการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าเพื่อ 1.บริการการดูแลและเลี้ยงดูเด็กให้เป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ 2.ให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการปรับตัวเข้ากับสังคม ทักษะปัญญาและพัฒนาการทุกด้าน 3.จัดเป็นบริการเพื่อการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เด็กยากจน ให้ได้รับการศึกษา

การศึกษาศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาสำหรับเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี ซึ่งเป็นการให้การศึกษาและการดูแลมีจุดประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาและยังเป็นการปูพื้นฐานให้เด็กก่อนเข้าสู่ระดับประถมศึกษา

1.2 การจัดการศึกษาปฐมวัย

กุลยา ดันติผลาชีวะ (2542ก : 19-20) กล่าวไว้ว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กแรกเกิด ถึง 8 ขวบ ยกเว้นบางประเทศ เช่น ประเทศไทยอายุ 0-6 ปีที่กำหนดขึ้นที่บ้าน ศูนย์บริการหรือโรงเรียนก็ได้ โดยรูปแบบของการจัดนี้จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดที่บ้าน (Home-based programs) หมายถึง การจัดบริการการดูแลที่ทำขึ้นที่บ้านกับอีกลักษณะหนึ่ง คือ จัดสถานบริการ (Center-based programs) เป็นบริการเด็กกลุ่มใหญ่ ซึ่งในการจัดบริการจำแนกตามอายุได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเด็กทารก (อายุ 2 ขวบแรก)
2. กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 2-4 ขวบ)
3. กลุ่มเด็กอนุบาลและประถมต้น (อายุ 5-8 ขวบ)

ด้วยลักษณะความแตกต่างของกลุ่มเด็ก ทำให้สถานบริการและโรงเรียนมีความแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับ 8 ขวบแรกที่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ละขวบปีมีความแตกต่างและก้าวหน้าของพัฒนาการที่แตกต่างกันมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้การดูแล การเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละวัยต่างกัน เป็นเหตุให้มีรูปแบบของการจัดสถานบริการแตกต่างตามวัยของเด็ก ซึ่งอาจจำแนกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สถานะที่ที่รับดูแลและเลี้ยงเด็กเล็ก (Nursery) เป็นบริการการดูแลเด็ก จำแนกได้เป็นลักษณะดังนี้

1. ศูนย์ดูแลเด็ก (Child care center) เป็นสถานที่ที่รับดูแลเด็กเพื่อการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ที่ต้องทำงานกลางวัน โดยศูนย์จะเน้นการเลี้ยงดูแก่เด็กมากกว่าการให้การศึกษา วัยของเด็กที่รับดูแลอาจเริ่มต้นไปหรือรับเฉพาะเด็กเล็ก บริการอาจจัดให้เฉพาะกลางวัน เรียกว่า ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน (Day-care center) หรือตลอด 24 ชั่วโมง

2. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family day care) เป็นครอบครัวที่เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวัน ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเล็ก ๆ รับเด็กประมาณ 7-12 คน อาจเป็นลูกญาติ ลูกเพื่อน ลูกเพื่อนบ้าน โดยเลี้ยงควบคู่กับลูกตนเอง การดูแลให้การกินอยู่ตามปกติสบาย ๆ การรับดูแลอาจดูแลทั้งวัน หรือดูแลเป็นชั่วโมง เฉพาะช่วงที่ผู้ปกครองไปธุระก็มี

กลุ่มที่ 2 โรงเรียนเตรียมก่อนเข้าอนุบาล เป็นโรงเรียนที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการเตรียมเด็กในการเข้าโรงเรียนอนุบาล ได้แก่

1. โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) เป็นโรงเรียนที่พัฒนามาจากศูนย์ดูแลเด็ก การจัดบริการเน้นการดูแลเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และการมีสุขภาพดี จัดสำหรับเด็กอายุ 2-4 ขวบ บางแห่งอาจรับอายุต่ำกว่า 2 ขวบ เปิดรับเลี้ยงตั้งแต่ครึ่งวันถึงเต็มวัน เด็กจะได้เล่นและมีการเรียนไปพร้อม ๆ กัน เป้าหมายของการดูแลอยู่ที่การพัฒนาสังคมและสติปัญญาสำหรับเด็ก เราจึงเรียกโรงเรียนลักษณะนี้ว่า โรงเรียนเด็กเล็ก หรือศูนย์พัฒนาเด็ก

2. โรงเรียนเตรียมอนุบาล (Prekindergarten) ลักษณะเหมือนโรงเรียนเด็กเล็ก แต่เน้นการเตรียมตัวเด็กเพื่อเข้าชั้นอนุบาล รับเด็กอายุ 3½-5 ขวบ

กลุ่มที่ 3 โรงเรียนอนุบาล เป็นบริการการเรียนการสอนเพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา รับตั้งแต่อายุ 3-6 ขวบ มี 3 ชั้นเรียน คือ อนุบาล 1 อนุบาล 2 และอนุบาล 3 เป็นการจัดการศึกษาที่รัฐและเอกชนจัดทำขึ้น ไม่นับเป็นการศึกษาบังคับ สำหรับอเมริกาโรงเรียนอนุบาลเป็นการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 5-6 ปี โรงเรียนอนุบาลสาธิต เป็นอีกลักษณะหนึ่งของโรงเรียนอนุบาลที่เปิดในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาเชิงวิชาการหรือเป็นไปตามความต้องการของสถาบันแม่

กลุ่มที่ 4 โรงเรียนเตรียมชั้น ป.1 (Pre-first grade หรือ Junior first grade) เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนชั้นอนุบาลได้เข้าเรียน เพื่อปรับตนเองก่อนขึ้นชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 เปิดรับเด็กอายุ 6-7 ปี สำหรับประเทศไทยรู้จักกันในนาม “ชั้น ป.เตรียม” หรือเตรียมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มที่ 5 โรงเรียนสำหรับเด็กป่วย (Hospital school) โรงพยาบาลบางแห่งจะจัดโรงเรียนในโรงพยาบาลสำหรับเด็กเพื่อได้ศึกษาเล่าเรียน หรือทบทวนบทเรียนขณะอยู่โรงพยาบาล สำหรับเด็กปฐมวัยจะจัดเป็นห้องเล่น (playroom) เป็นห้องที่จัดเตรียมให้ประโยชน์สำหรับการศึกษาของเด็ก เด็กได้มาเล่นและเรียนรู้ที่ห้องเล่นนี้ แต่บางครั้งผู้จัดอาจต้องไปบริการถึงเตียงหรือห้องเด็กป่วย ซึ่งจะใช้ในกรณีที่เด็กป่วยไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ โรงพยาบาลเด็กเป็นโรงพยาบาลหนึ่งที่มีการจัดห้องเล่น และการบริการเครื่องเล่นที่เตียงโดยผู้สอนเป็นทั้งครูและพยาบาล

การจัดบริการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยไว้ 3 รูปแบบดังนี้ คือ (ลัดดา เหมาะสุวรรณ ; และคณะ. 2543 : 6)

1. การบริการเลี้ยงเด็กกลางวันในครอบครัว (family day care) เป็นการบริการรับเลี้ยงเด็กในบ้าน ผู้รับเลี้ยงเด็กมักเป็นแม่บ้านที่มีเวลาว่างในช่วงกลางวัน การจัดบริการลักษณะของการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน ผู้ปกครองที่นำบุตรหลานมาฝากไว้มักจะเป็นผู้คุ้นเคยกัน

2. ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน (day care center) เป็นศูนย์รับเลี้ยงเด็กตั้งแต่ 5 คนขึ้นไป ส่วนใหญ่เด็กที่เข้ามารับบริการจะมีอายุตั้งแต่ 2-6 ปี การดำเนินงานของศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันดำเนินการโดยหน่วยงานภาครัฐในลักษณะของสถานรับเลี้ยงเด็กในสถานที่ทำงาน นอกจากนี้ยังมีศูนย์ฯ ที่ดำเนินงานโดยเอกชน องค์กรเอกชน สมาคม มูลนิธิ องค์กรการกุศลและชุมชน ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมและส่งเสริมของกรมประชาสงเคราะห์ ศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวันส่วนใหญ่จัดบริการโดยภาคเอกชน

3. การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (pre-school program) เป็นการบริการอบรมเลี้ยงดู และพัฒนาความพร้อมของเด็กทุกด้านทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม จริยธรรม สติปัญญา และบุคลิกภาพ เป็นการศึกษาในระบบโรงเรียนการจัดการศึกษาในระดับนี้มี 3 รูปแบบ คือ ชั้นอนุบาลใช้เวลาเรียน 2-3 ปี ชั้นเด็กเล็กหรือเตรียมประถมศึกษาใช้เวลาเรียน 1 ปี และจัดในศูนย์พัฒนาเด็ก

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542 : 59) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยที่นิยมจัดกันเป็นสากลแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ ศูนย์เลี้ยงเด็ก (Child Care Center) โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) และโรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) แต่ทั้ง 3 รูปแบบนี้อาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปบ้าง รับเด็กอายุตั้งแต่ 2½-6 ปี แต่ก็อาจจะมีการยืดหยุ่นได้ เช่น สถานศึกษาของเอกชนบางแห่งอาจรับเด็กตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป สถานศึกษาของรัฐบาลรับเด็กอายุ 4 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเกณฑ์และความพร้อมของแต่ละสถานศึกษาเป็นสำคัญ โดยไม่มีการกำหนดลงไปว่าควรจะเป็นรูปแบบใด โดยทั่วไปมักเรียกชื่อต่าง ๆ กันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. จุดมุ่งหมายของการจัด
2. เหตุผลและความต้องการของสังคม
3. รูปแบบของการให้บริการใหม่
4. รูปแบบของสถานที่จัดตั้ง
5. กลุ่มอายุของเด็ก

6. ประเภทของหน่วยงานที่จัด

สรุปได้ว่ารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยนั้นถูกจัดขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับเด็กในช่วงปฐมวัยที่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้การดูแลและการเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ในแต่ละวัยต่างกัน โดยส่วนใหญ่แบ่งออกเป็นศูนย์เลี้ยงเด็ก ศูนย์เลี้ยงเด็ก (Child Care Center) โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) และโรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) ทำให้เป็นทางเลือกที่หลากหลายให้แก่พ่อแม่ และผู้ปกครองที่จะส่งเด็กไปสู่ระบบของการได้รับการศึกษา

1.3 หลักการจัดศึกษาปฐมวัย

กลุยา ดันติผลาชีวะ (2545ก : 8-10) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้เต็มศักยภาพลักษณะของหลักสูตรจะสร้างมาจากพื้นฐานของทฤษฎีพัฒนาการเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น บางหลักสูตรเน้นพัฒนาการทางพุทธิปัญญาของอาพีเจท์ จะเน้นเนื้อหาการจำแนกประเภทการเรียนรู้อนุกรม ในขณะที่บางหลักสูตรเน้นทฤษฎีพัฒนาการและปฏิสัมพันธ์ จะมุ่งไปที่การปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของเด็กและการคิด แต่บางหลักสูตรอาจเน้นกระบวนการคิดหรือบางหลักสูตรมุ่งไปที่การส่งเสริมพัฒนาการประสาทสัมผัส และการเรียนรู้จากการเล่นเป็นสำคัญ ลักษณะรูปแบบของหลักสูตรจะเป็นอย่างไรอย่างหนึ่งนั้น อย่างน้อยต้องมีจุดประสงค์สำคัญของหลักสูตรเน้นพัฒนาการ 10 ด้าน ดังนี้

1. สร้างเสริมการเจริญเติบโตอย่างอิสระ คำว่า อย่างอิสระนี้หมายถึง การเปิดโอกาสให้เด็กใช้ความคิด ความสามารถเป็นของตัวเอง ผู้ใหญ่เป็นเพียงผู้สนับสนุนเด็กด้วยการให้ประสบการณ์ ให้คำชี้แนะ และให้โอกาสเด็กเรียนรู้ตามต้องการอย่างเหมาะสมด้วยการวางแผนการสอน จัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อการสอนที่เอื้อให้เด็กได้เรียนรู้ ได้คิด ได้เลือก ได้ทำด้วยตนเอง ครูดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นการสร้างเสริมให้เด็กพัฒนาได้เต็มศักยภาพ เรียนรู้การช่วยเหลือตนเอง อย่างน้อยในกิจวัตรประจำวันและรู้จักการแก้ปัญหา

2. เรียนรู้การแบ่งปันและการให้ความรัก เด็กปฐมวัยเป็นวัยเน้นตนเองเป็นศูนย์กลางรักตนเอง ครูต้องสอนเด็กให้เรียนรู้การให้ การแบ่งปัน และการรักบุคคลอื่นนอกครอบครัว ครูสร้างเด็กให้เรียนรู้การรักผู้อื่น ด้วยการให้ความรักแก่เด็ก ทำงานร่วมกับเด็ก สร้างให้เด็กรู้สึกมั่นใจให้เด็กเรียนรู้การเล่นและการทำงานกับเพื่อน เพื่อความเข้าใจการแบ่งปัน

3. เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น เมื่อเด็กต้องออกจากสิ่งแวดล้อมของครอบครัวมาอยู่ในสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ครูต้องจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความรู้สึกที่ดีและมีสุข เด็กควรได้เรียนรู้การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กเป็นวิธีการช่วยเหลือเด็กให้เรียนรู้พัฒนาการทางสังคม การควบคุมตนเอง การเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียน การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งเป็นการปูพื้นฐานคุณธรรมให้เด็กมีจิตใจดี มีความอดทนฝึกหัดนิสัยที่ถูกต้อง มีระเบียบเป็นคนมองโลกในแง่ดี

4. พัฒนาการควบคุมตนเอง ครูต้องสอนเด็กให้เรียนรู้การควบคุมวินัยในตน รู้จักนำตนเอง หรือกำกับตนเอง ด้วยการอธิบายให้เหตุผล เมื่อเด็กเข้าใจถึงการปฏิบัติที่ถูกต้อง

พฤติกรรมการควบคุมตนเองของเด็กจะดีขึ้น การจัดประสบการณ์ให้เด็กฝึกตัดสินใจและสร้างความเชื่อมั่นจะช่วยเด็กได้มาก การสอนที่ดีจะไม่ใช้วิธีการขู่เด็ก เพราะไม่เกิดผลดีต่อการพัฒนาการควบคุมตนเอง นอกจากนี้การสร้างความมั่นใจในตนเองยังมีผลต่อการสร้างพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดี เด็กได้เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ ซึ่งเป็นการสร้างความฉลาดทางอารมณ์ให้กับเด็ก

5. *เรียนรู้บทบาทความเป็นคน* เด็กปฐมวัยต้องได้รับการสอนและประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและสังคม ไม่ใช่เฉพาะแต่กับครอบครัวของตน เช่น การวางตัวตามบทบาทหน้าที่ทางสังคม การมีส่วนร่วมในการสร้างความสงบและสันติให้กับสังคม การสร้างสังคมที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการรักษาประเพณีนิยม

6. *เรียนรู้ที่จะเข้าใจร่างกายตนเอง* ประเด็นนี้สำคัญมาก เพราะการเรียนรู้และเข้าใจร่างกายตนเอง หมายถึงการสร้างให้เด็กรู้จักการดูแลสุขภาพของตนเอง การป้องกันโรคติดต่อและการออกกำลังกาย แผนการสอนของครูต้องเอื้อต่อการส่งเสริมร่างกายให้แข็งแรง และการรู้จักดูแลสุขภาพควบคู่กันไป

7. *เรียนรู้การพัฒนาทักษะกล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก* การสอนต้องกระตุ้นเด็กให้ใช้ทักษะของกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก เด็กควรมีกิจกรรมการเคลื่อนไหวร่างกาย การเล่นสนาม รวมทั้งการมีกิจกรรมสร้างสรรค์ บั่น ตัด เปะ ที่เป็นการใช้กล้ามเนื้อเล็กด้วย

8. *เรียนรู้และเข้าใจข้อกำหนดของโลกภายนอก* การมาโรงเรียนเป็นการขยายโลกของเด็กจากครอบครัวสู่สังคม ซึ่งมีเงื่อนไขและความแตกต่างจากบ้าน ครูต้องพัฒนาความเฉลียวฉลาดของเด็กในการเรียนรู้โลก ด้วยการกระตุ้นให้เกิดความอยากรเรียนรู้คิด ใช้เหตุผล ใช้ข้อมูลสารสนเทศ เพื่อความเข้าใจผู้อื่น เข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อม แผนการสอนของครูต้องทำให้ครูต้องสอนเด็กให้เข้าใจ มีประสบการณ์ทางสังคมและรู้จักโลก

9. *เรียนรู้หนังสือเพื่อเข้าใจโลกใหม่และผู้อื่น* ภาษาเป็นสิ่งช่วยเด็กให้รู้หนังสือ รู้สิ่งแวดล้อม เกิดมโนทัศน์ใหม่ ๆ เกิดความคิดใหม่ ๆ ครูต้องสอนให้เด็กรู้จักใช้ภาษาในการสื่อสารกันคว่ำ เพื่อการเรียนรู้โลกใหม่และผู้อื่นให้มาก ครูต้องวางแผนการสอนการรู้หนังสือให้กับเด็ก ทำให้เด็กอ่านออกเขียนได้ ด้วยการพัฒนาให้เต็มศักยภาพตามวัย เด็กอาจเริ่มเรียนจากวาดภาพเรียนจากคำค้น ทดลองจากการฝึกเขียนด้วยตนเอง การเรียนรู้หนังสือของเด็กปฐมวัย เป็นการเรียนรู้ที่จะต้องเข้ามาโดยธรรมชาติของเด็ก ถ้าเด็กมีความพร้อมการเรียนรู้จะเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

10. *พัฒนาความรู้สึกที่ดีต่อโลกภายนอก* พ่อแม่และครูควรเป็นผู้สร้างอัตมโนทัศน์และความรู้สึกที่ดีให้แก่เด็ก ด้วยการจัดประสบการณ์ที่ดีและมีความสุขทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อม จะเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กรักโรงเรียนและโลกภายนอก หากสิ่งแวดล้อมมีความหมายน่าสนใจ เด็กจะมีความสุขและมีความรู้สึกที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม

1.4 วิธีการจัดการเรียนการสอนสำหรับการศึกษาปฐมวัย

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยนั้นมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ เป็นการเตรียมความพร้อมและสร้างเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก ดังนั้นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กในวัยนี้จึงมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545 : 11 ; อ้างอิงจาก Seefeldt ; & Barbour. 1994. *Early Childhood Education : An introduction.*)

1. เด็กต้องได้สัมผัสจับต้องโดยตรงด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน เป็นกิจกรรมเดี่ยวหรือกลุ่ม

2. เด็กเป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้เลือกสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง

3. เนื้อหาหรือสาระที่เรียนรู้มีความหมาย กล่าวคือ เหมาะกับอายุของเด็ก

4. ประสบการณ์การเรียนรู้มีความต่อเนื่อง

5. สนับสนุนและให้โอกาสในการใช้ภาษา การมีปฏิสัมพันธ์ด้วยการสื่อสาร

6. สร้างเสริมประสบการณ์สัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสร้างเสริมกิจกรรมทางสังคม

7. มีการสรุปแนวคิดและความรู้จากกิจกรรม มีการสะท้อนการเรียนรู้ที่มีระเบียบวิธี และมีการนำเสนอร่วมด้วย

นอกจากนี้ในหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนะแนวทางการจัดประสบการณ์ไว้ ดังนี้ (พัฒนา ชัชพงศ์. 2541 : 143 – 144.)

1. ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง

2. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

3. ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และเปิดโอกาสให้เด็กริเริ่มกิจกรรมของตนเอง โดยครูเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวก และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

4. จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และมีบรรยากาศที่อบอุ่นเพื่อให้เด็กมีความสุข

5. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ โดยคำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน

6. จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 มีโอกาสสังเกต สำรวจ เล่น ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง

7. จัดให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งของ กับเด็ก และกับผู้ใหญ่

8. จัดให้มีความสุข มีทั้งกิจกรรมที่เด็กริเริ่มและครูริเริ่ม กิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหวและสงบ

9. จัดให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายทั้งรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

10. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนา โดยให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลผลิต

11. จัดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่น และเอื้อต่อการนำไปใช้ใน ชีวิตจริง

12. จัดกิจกรรมให้เด็กมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบตนเอง ต่อส่วนรวม วัฒนธรรมชาติ และรักท้องถิ่น

13. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผน ลงมือปฏิบัติ และบอกผลการปฏิบัติกิจกรรมของตนเองและผู้อื่นได้

14. จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์

15. เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

1.4.1 กิจกรรมการเรียนรู้

เนื่องจากเด็กปฐมวัยเป็นวัยที่เรียนรู้จากการสัมผัส จับต้อง และได้ลงมือกระทำ ผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้และพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งการจัดการเรียนการสอน หรือ มวลประสบการณ์จึงอยู่ในรูปของกิจกรรมหลักที่ควรจัดให้แก่เด็กเป็นประจำทุกวัน ดังนี้ (กรมวิชาการ. 2540 : 25 – 43)

1. กิจกรรมเสรี เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเล่นอิสระตามมุมการเล่นหรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ ที่จัดไว้ในห้องเรียน เช่น มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์หรือมุมธรรมชาติศึกษา มุมบ้าน มุมร้านค้า เป็นต้น โดยเด็กได้เลือกเล่นอย่างเสรี ทั้งเป็นรายบุคคลและกลุ่มย่อย

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่เด็กได้มีโอกาสแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การฉีก - ตัด - ประกอบภาพ การร้อย การประดิษฐ์ เป็นต้น

3. กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ เป็นกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้เคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอย่างอิสระตามจังหวะ โดยใช้เสียงเพลง คำคล้องจอง เครื่องเคาะจังหวะ และอุปกรณ์อื่น ๆ มาประกอบการเคลื่อนไหว โดยมีวัตถุประสงค์ให้เด็กเกิดจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เรียนรู้จังหวะและควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเองได้

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ หรือกิจกรรมวงกลม เป็นการจัดกิจกรรมด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น สนทนาอภิปราย สาธิต ทดลอง เล่านิทาน เล่นบทบาทสมมุติ การศึกษานอกสถานที่ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ การทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยเด็กได้มีโอกาสฟัง พูด สังเกต คิด แก้ปัญหา ใช้เหตุผล

5. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสออกไปนอกห้องเรียนเพื่อออกกำลังกาย เคลื่อนไหวอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงความสนใจของเด็กแต่ละคนเป็นสำคัญ ยกตัวอย่างเช่น การเล่นเครื่องเล่นสนาม การเล่นน้ำ เล่นทราย การเล่นสมมุติในบ้านตุ๊กตาหรือบ้านจำลอง เป็นต้น

6. เกมการศึกษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา โดยเด็กสามารถที่จะเล่นเดี่ยวหรือเล่นเป็นกลุ่ม มีกฎเกณฑ์กติกาที่ง่าย ๆ ทั้งนี้ เพื่อช่วยให้เด็กรู้จักสังเกต คิดหาเหตุผล เกิดความคิดรวบยอดเรื่องรูปร่าง รูปทรง สี ความสัมพันธ์เกี่ยวกับพื้นที่ ระยะ เช่น เกมแยกประเภท เกมจับคู่ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับ เป็นต้น

จากกิจกรรมการเรียนรู้ที่กล่าวมา ควรมีหลักการจัดกิจกรรม ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : 23 – 24)

1. คำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กเป็นสำคัญ
2. เด็กริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความเหมาะสม โดยมีการจัดที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่
3. กิจกรรมมีความสมดุล คือ มีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน กิจกรรมเคลื่อนไหวและกิจกรรมสงบ
4. กิจกรรมมีความเหมาะสมกับวัย มีการยืดหยุ่นตามความต้องการและความสนใจของเด็ก ยกตัวอย่างเช่น
 - เด็ก 3 ขวบ มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 8 นาที
 - เด็ก 4 ขวบ มีช่วงความสนใจประมาณ 12 นาที
 - เด็ก 5 ขวบ มีช่วงความสนใจประมาณ 15 นาที
5. สื่อที่ใช้ควรเป็นสื่อของจริง และเปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกต สำรวจ ค้นคว้า แก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้ควรให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ และเด็กอื่น ๆ

1.4.2 รูปแบบการจัดกิจกรรมประจำวัน

ในการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาครอบคลุมทั่วถึงต่อการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในทุกด้าน สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย จุดประสงค์และการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมและความสนใจของเด็กเป็นสำคัญ ดังตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวันต่อไปนี้

ตัวอย่างตารางกิจกรรมประจำวัน

08.00 – 08.30	รับเด็ก
08.30 – 08.45	เคารพธงชาติ
08.45 – 09.00	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20	กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 10.20	กิจกรรมสร้างสรรค์และกิจกรรมเสรี
10.20 – 10.30	พัก (ของว่างเช้า)
10.30 – 10.45	กิจกรรมเสริมประสบการณ์
10.45 – 11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง

11.30 – 12.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30	พัก (ของว่างบ่าย)
14.30 – 14.50	เกมการศึกษา
14.50 – 15.00	เตรียมตัวกลับบ้าน

1.4.3 สื่อการเรียนการสอน

เนื่องจากเด็กปฐมวัยนั้นเป็นวัยที่เกิดการเรียนรู้ได้จากการสัมผัส จับต้อง ลงมือกระทำ และสื่อยังเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเนื้อหา เป็นตัวกลางนำความรู้จากครูสู่เด็ก เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เรียนนามธรรมเข้าใจยาก กลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้น เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เฟลิดเฟลิน ดังนั้นการเลือกสื่อสำหรับเด็กในวัยนี้ควรมีลักษณะดังนี้ (กรมวิชาการ. 2540 : 49)

1. ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ
2. ใช้สื่อที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก
3. ใช้สื่อที่ปลอดภัยต่อตัวเด็ก
4. ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ ให้ครบทุกด้าน

1.4.4 การจัดสภาพแวดล้อม

การจัดสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นในโรงเรียนหรือนอกโรงเรียน ล้วนมีความสำคัญต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง เด็กใช้เวลาในการเรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัว ไม่ว่าจะเป็น คน สัตว์ สิ่งของ ต้นไม้ ดังนั้นการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมอย่างเหมาะสมตามความต้องการของเด็ก จึงมีความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็กมาก ข้อควรคำนึงถึงในการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก มีดังนี้

1. สนองความต้องการของเด็ก และกระตุ้นให้เด็กใฝ่รู้
2. ยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ พื้นที่ในร่มต้องมีพื้นที่อย่างน้อย 35 ตารางฟุตต่อเด็ก 1 คน สำหรับกิจกรรมเคลื่อนไหว
3. เครื่องเรือนและสิ่งตกแต่งต้องมีขนาดพอเหมาะกับตัวเด็ก
4. สิ่งแวดล้อมในร่มต้องมีมุมสำหรับทำกิจกรรมและการเรียนรู้ต่าง ๆ
5. พื้นที่สำหรับกิจกรรมกลางแจ้งควรมีมากกว่า 200 ตารางฟุตต่อเด็ก 1 คน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้วิ่งได้ออกกำลังกายเต็มที่
6. มีความสะอาด ปลอดภัย
7. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องของขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตร

2.1 ความหมายหมายของหลักสูตร

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

กู๊ด (Good) ได้ให้ความหมายหลักสูตรไว้ 3 ประการคือ (ชาญชัย ศรีไสยเพชร. 2528: 2 ; อ้างอิงจาก Good. 1973 : 7)

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดเป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษา เช่นหลักสูตร สังคมศึกษา หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรหลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น

2. หลักสูตร คือเค้าโครงทั่วไปของเนื้อหา หรือสิ่งที่เฉพาะที่จะต้องสอนซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้มีความรู้จนจบชั้นเรียน หรือได้รับประกาศนียบัตรเพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อไปทางอาชีพ

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและการจัดประสบการณ์ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียนและสถาบัน

โอลิวา (Oliva) ได้นำคำนิยามต่าง ๆ ของหลักสูตรมาเรียบเรียงไว้ดังนี้คือ สิ่งที่ใช้สอน โรงเรียน ชุดวิชาที่เรียน เนื้อหา โปรแกรมการเรียน ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน ลำดับของ กระบวนการวิชา จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ กระบวนการที่ศึกษา ทุกสิ่งๆที่ดำเนินการในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน การแนะแนว และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งที่สอน กิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียน ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน (รุจิรี ภูสาระ. 2545 : 3 อ้างอิงจาก Oliva.1992 : 5-6)

ธำรง บัวศรี (2531 : 7) ได้ให้ความหมายหลักสูตรว่าหลักสูตรคือ แผนซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละ โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 5-8) ได้กล่าวไว้ว่าความหมายของหลักสูตร จะมีขอบเขตอยู่ภายใน 3 สถานะดังนี้ คือ

1. ความหมายของหลักสูตรในขอบเขตของศาสตร์สาขาวิชาหนึ่งในที่นี้หมายถึงสาขาวิชาหลักสูตรซึ่งจะต้องศึกษาถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตร วิธีการใช้หลักสูตร

2. ความหมายของหลักสูตร ในขอบเขตข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เขียนขึ้นอย่างเป็นทางการ ตามความหมายนี้ หลักสูตรจะหมายถึง เอกสารหลักสูตรที่กล่าวถึง สาระของหลักสูตรในด้านจุดประสงค์ หลักการ โครงสร้าง และเนื้อหาสาระที่จัดไว้ในหลักสูตร รวมถึงเอกสารประกอบหลักสูตร อันได้แก่ คู่มือครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรหรือคู่มือหลักสูตร แผนการสอนกลุ่มวิชาต่าง ๆ คู่มือประเมินผลการเรียน เป็นต้น

3. ความหมายของหลักสูตร ในขอบเขตของระบบการทำงานที่เกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งหมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมดของหลักสูตร กระบวนการประเมินผลหลักสูตร ตลอดจนผลิตผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับหลักสูตร

ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2532 : 1) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ แผนการเรียนซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการศึกษา วิธีการเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ซึ่งหมายถึง การพิจารณาคัดเลือกจัดรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาและประสบการณ์ตลอดจนการประเมินผล

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542 : 41-42) ได้อธิบายความหมายของหลักสูตร คือ ประมวลประสบการณ์ทุกชนิดที่ครูสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเจริญงอกงาม

กล่าวโดยสรุป หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ที่จัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะตามความมุ่งหมายของการศึกษาที่วางไว้ หลักสูตรจึง เป็นแนวทางการศึกษาที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาวิชาของหลักสูตร ตลอดจน คุณลักษณะของอาจารย์ วัสดุการศึกษา ตำราเรียน และสถานที่เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพสังคม

2.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

วิชัย แหวนเพชร (2530 : 70-71) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบด้วย

1. ความมุ่งหมาย (Curriculum Objectives) เป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ หลักสูตรนั้นว่า เมื่อผู้เรียนผ่านประสบการณ์แล้วผู้เรียนจะเกิดอะไร การกำหนดความมุ่งหมายต้อง ให้สอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และคำนึงถึงการพัฒนาของตัวผู้เรียนด้วย
2. เนื้อหา (Curriculum Contents) เป็นส่วนที่ได้เลือกสรรเนื้อหา สาระ ความรู้ ประสบการณ์มาจัดเรียงลำดับไว้เมื่อผู้เรียนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ แล้วจะพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้
3. กระบวนการเรียนการสอนและการบริหาร (Method and Organization) เป็น ส่วนที่ว่าด้วยการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสมกับวัยและเนื้อหาการจัดและบริหารหลักสูตรด้วย จะทำให้หลักสูตรใช้ได้สัมฤทธิ์ผล
4. การประเมินผล (Evaluation) ในหลักสูตรต้องมีการประเมินผลเพราะทำให้ ทราบว่า ประสิทธิภาพของการเรียนหรือหลักสูตรนั้นเป็นอย่างไร ใช้ได้ผลหรือไม่ ซึ่งการประเมินผล นั้นต้องขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ๆ ด้วย

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2532 : 4) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ว่าประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมาย คือ ความประสงค์หรือความต้องการทางการศึกษาและสังคม
2. หลักการ คือ ทิศทางหรือแนวทางซึ่งจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. โครงสร้าง คือ กลุ่มวิชาหรือรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร
4. จุดประสงค์ของการเรียนรู้แต่ละรายวิชา หมายถึง ความรู้ทักษะหรือทัศนคติ บางประการโดยเฉพาะรายวิชานั้น ๆ ซึ่งผู้เรียนจะต้องรู้หรือต้องปฏิบัติได้
5. เนื้อหาของรายวิชา คือ ประสบการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่ง กำหนดไว้สำหรับรายวิชานั้น อันจะช่วยให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายการเรียนรู้

6. สื่อการสอน คือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจทักษะ และทัศนคติตามที่ต้องการ

7. วิธีการสอน การสอนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

จากองค์ประกอบของหลักสูตรดังกล่าว สรุปได้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตรจึงประกอบด้วยส่วนสำคัญต่าง ๆ คือ รายละเอียด โครงสร้างของหลักสูตรทั้งหมดที่แสดงการแจกแจงวิชา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เนื้อหาสาระของหลักสูตรที่บรรจุในแต่ละวิชาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการเรียนการสอน วิธีการสอน และการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม และการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

อ้าง บัวศรี (2542 : 8-9) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร มีดังนี้

1. เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา (Education Goals Policies) หมายถึง สิ่งที่รัฐต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการศึกษา

2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims) หมายถึง ผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรไปแล้ว

3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Type and Structures) หมายถึง ลักษณะและแผนผังที่แสดงการแจกแจงวิชาหรือกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์

4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives) หมายถึง ผลที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนหลังจากที่เรียนวิชานั้นไปแล้ว

5. เนื้อหา (Content) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มีรวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ

6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives) หมายถึง สิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้มีทักษะและความสามารถ หลังจากที่ได้เรียนรู้เนื้อหาที่กำหนดไว้

7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies) หมายถึง วิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้

8. การประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้เพื่อใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและหลักสูตร

9. วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media) หมายถึง เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นฟิล์ม แถบวีดิทัศน์ ฯลฯ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์โสตทัศนศึกษา เทคโนโลยีการศึกษาและอื่น ๆ ที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2.3 ลักษณะของหลักสูตรที่ดี

สัจด์ อุทราห์นั (2532 : 211-212) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องมีลักษณะดังนี้

1. ควรตั้งอยู่บนรากฐานของการศึกษาอย่างถูกต้อง เช่น พื้นฐานทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา ธรรมชาติความรู้ และนอกจากนั้นยังต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้

2. มีความชัดเจน มีความต่อเนื่องกันทุกข้อโดยไม่ขัดแย้งกัน

3. มีความยืดหยุ่นได้ และเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมของสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. จะต้องสร้างเสริมค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้และเข้าใจว่าสิ่งใดควรจะอนุรักษ์ไว้ นอกจากนั้นยังมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนรู้จักสร้างสรรค์วัฒนธรรมให้เจริญก้าวหน้าอีกด้วย

5. จะต้องเน้นและส่งเสริมคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้เรียน ให้มีความเจริญงอกงามหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนส่งเสริมให้เป็นคนคิดเป็น มีความสนใจ มีความกระตือรือร้น มีอาชีพตามความถนัด และจะต้องเน้นหนักในการเสริมสร้างทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมและฝึกอาชีพ

6. หลักสูตรต้องสอดคล้องกับความต้องการของสังคม สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและชาติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนเห็นประโยชน์ของส่วนร่วม และมีความเสียสละ มีความรู้สึกชื่นชมภาคภูมิใจในชาติ สามารถที่จะเสริมสร้างและมีศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะพลเมืองดีของชาติ

7. หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามหลักจิตวิทยา การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย เช่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนกล้าแสดงออกในด้านความคิดเห็น สนองความต้องการของผู้เรียน ด้านความอบอุ่น การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ดังนั้นจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับจึงมีความแตกต่างกัน นักพัฒนาหลักสูตรจึงควรรู้จักกิจกรรมใดบ้างที่ผู้เรียนในวัยนั้น ๆ จะฝึกได้หรือไม่ได้ นั่นคือมุ่งสิ่งที่เป็นไปได้เหมาะสมกับการที่จะฝึกปฏิบัติ และส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทุก ๆ ด้าน

ธำรง บัวศรี (2542 : 104-105) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของหลักสูตรที่ดีนั้น ผู้พัฒนาหลักสูตรต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตรควรคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคลรวมทั้งความแตกต่างของระดับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ในตัวผู้เรียนแต่ละคน หมายถึงหลักสูตรต้องมีความยืดหยุ่นในตัวมาก มีเนื้อหาวิชาและประสบการณ์กว้างขวางเพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์เต็มที่ให้มีโอกาสเลือกเรียนสิ่งที่ถนัดและเหมาะสมกับความสามารถของตน

2. การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มต้นจากสิ่งทั่วไปก่อนที่จะเข้าสู่สิ่งจำเพาะคือ หลักสูตรต้องเริ่มจากวิชาสามัญทั่วไป แล้วจึงสอดแทรกวิชาเฉพาะ

2.1 การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตรควรกำหนดวิชาต่าง ๆ ไว้อย่างมีระบบ คือ เนื้อหาวิชามีความสอดคล้องตามลำดับพัฒนาการ โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและความพร้อมควบคู่ไปด้วย และคำนึงถึงความยากง่ายของเนื้อหาวิชาและความเหมาะสมของการจัดลำดับเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้บังเกิดผลดีตามจุดประสงค์

2.1 การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตรควรคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนให้มีความเจริญเติบโตเป็นเรื่องสหสัมพันธ์กันทุกด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเชาว์ปัญญา ไม่เน้นด้านใดด้านหนึ่งจนลืมนับพัฒนาการด้านอื่น ๆ ไป

2.2 การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตร ควรพึงเล็งถึงความต่อเนื่องของประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนทุกระยะ

2.3 การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตร ควรคำนึงถึงความเจริญเติบโตและพัฒนาการในวัยต่าง ๆ ไม่ควรเจาะลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.4 การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตร ควรจัดเนื้อหาสาระประสบการณ์ ให้สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เรียนแสดงออกอย่างเด่นชัด

2.5 การออกแบบ และการพัฒนาหลักสูตรควรคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ คือ กำหนดวิชาและประสบการณ์ให้เหมาะสมแต่ละเพศ

2.6 การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตร ควรคำนึงถึงการปฐมนิเทศบุคลิกภาพของผู้เรียน

2.7 การออกแบบและการพัฒนาหลักสูตร นอกจากมุ่งส่งเสริมพัฒนาการปัจจุบันจะต้องให้เป็นฐานสำหรับรองรับพัฒนาการในอนาคตด้วย

นอกจากนี้ สุธรรม อารีกุล (2541 : 16-18) ได้ทำการวิจัยโดยวิเคราะห์สถานภาพปัจจุบันของอุดมศึกษาไทยจำนวน 630 แห่ง ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรว่า หลักสูตรที่ดีจะต้องมีการปฏิรูปและเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย ไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน มีเอกลักษณ์ แสดงความเข้มแข็งของสถาบันภายใต้ความเป็นไทยของทางวิชาการ สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมไทย มีการปรับตัวอย่างสม่ำเสมอทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมและเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิดในเชิงบูรณาการ มีความหลากหลายเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน สามารถเรียนได้ทุกเวลา สถานที่ และโอกาส เพื่อการศึกษาต่อเนื่อง และสมหวัง พิริยานุวัฒน์ ; และคณะ (2544 : 2-5) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา พบว่า หลักสูตรระดับปริญญาตรีที่ดีควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมความเห็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มุ่งเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาให้มีความสำคัญกับทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ในสังคมข่าวสาร ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น และมุ่งพัฒนาความเป็นสากล เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศในเชิงวิชาการ

ดังนั้น หลักสูตรที่ดี จึงควรมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และส่งเสริมคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้เรียน มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน มี

ความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน ต้องมีความยืดหยุ่นสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ของสังคมปัจจุบัน

2.4 รูปแบบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรเปรียบเสมือนพิมพ์เขียว (blue print) ของการจัดโปรแกรมการศึกษาหลักสูตรบอกให้ทราบถึงจุดประสงค์การเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรนั้น ๆ ซึ่งโดยธรรมชาติแล้วหลักสูตรจะเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและหลักการทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ตัวอย่างเช่น หลักสูตรการศึกษาพื้นฐานแต่เดิมเราเรียนหลักสูตรรายวิชา ต่อมาเปลี่ยนเป็นหลักสูตรบูรณาการจนถึงปัจจุบันเปลี่ยนเป็นหลักสูตรสาระวิชา และเน้นการเรียนการสอนที่เด็กเป็นศูนย์กลางเช่นกันกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเช่นกัน (กุลยา ดันดิผลาชีวะ. 2547 : 34-41)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยค่อนข้างหรือแตกต่างจากหลักสูตรพื้นฐานและอุดมศึกษาตรงที่สาระหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง และต้องบูรณาการไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งโดยในลักษณะนี้ทำให้การศึกษาปฐมวัยไม่ใช่คำว่าหลักสูตร (curriculum) แต่มาใช้คำว่าโปรแกรม (program) แทนต่อมาปัจจุบันนักวิชาชีพเริ่มมองเห็นภาพหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นการพัฒนาเด็กองค์รวมที่ใช้ฐานทฤษฎีและวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้ จึงเรียกว่าหลักสูตรโดยหมายถึงแผนการจัดโปรแกรมทั้งหมดที่บ่งบอกถึงปรัชญาและกิจกรรมตามปรัชญา (Essa. 2003 : 221) ด้วยความหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยดังกล่าวนี้ จึงทำให้รูปแบบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมีความเฉพาะและแตกต่างกันไปมากตามปรัชญา และหลักการทางทฤษฎีของแต่ละสถานศึกษา ตัวอย่างเช่น รูปแบบหลักสูตรที่นำเสนอต่อไปนี้เป็นกรอบอธิบายรูปแบบหลักสูตรตามแนวคิดและหลักการของความเชื่อแต่ละยุค ตั้งแต่เริ่มปีที่มีการจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นครั้งแรกในรูปอนุบาลศึกษาของเฟรเบล ถึงรูปแบบหลักสูตรเปิดที่เป็นรูปแบบหลักสูตรล่าสุดในปัจจุบัน

2.4.1 หลักสูตรเฟรเบล (Froebel's Kindergarten)

เฟรเบล (Froebel. 1782-1852) เป็นบุคคลแรกที่พัฒนาการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษา โดยจัดโรงเรียนที่เรียกว่า สวนเด็ก (Kindergarten) เป็นรูปโรงเรียนซึ่งเรียกว่าโรงเรียนอนุบาล มีการฝึกหัดครูอนุบาลและมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กอย่างเป็นทางการ ซึ่งเรียกว่าการศึกษาอนุบาล (Kindergarten education) นับเป็นหลักสูตรอนุบาลรูปแบบแรกเริ่มหรือต้นแบบของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

การจัดการเรียนการสอนเน้นการเล่นเป็นการเรียนรู้สำหรับเด็กเป็นสำคัญ โดยมีตารางกิจกรรมประจำวันเป็นแนวทางการปฏิบัติการเรียนการสอนสำหรับครู โดยจัดเป็นช่วงเวลาตั้งแต่รับเด็กเข้าชั้นเรียนจนถึงส่งเด็กกลับบ้านที่ครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการงานอาชีพและการใช้ชุดอุปกรณ์ในการเรียน ซึ่งการจัดหลักสูตรตามแบบของเฟรเบลยังใช้อยู่ถึงปัจจุบัน สำหรับประเทศไทยใช้หลักสูตรเฟรเบลที่ชัดเจน คือ การมีตารางกิจกรรมประจำวันและกำหนดให้ทุกวันต้องมี

กิจกรรม 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้งและเกมการศึกษา และจัดสิ่งแวดล้อมแบบสวนเด็ก

2.4.2 หลักสูตรมอนเตสซอรี (Montessori Model)

หลักสูตรมอนเตสซอรีประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ 1) กิจกรรมในชีวิตประจำวัน 2) กิจกรรมสัมผัส 3) กิจกรรมพัฒนามโนทัศน์หรือวิชาการ วิธีการเรียนการสอนเด็กที่ชัดเจนของหลักสูตรมอนเตสซอรีที่สำคัญมี 2 ส่วน คือ ส่วนการเรียนรู้จากชุดการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ชุดกิจกรรมมโนทัศน์และชุดกิจกรรมสัมผัสที่เด็กจะได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง กับอีกส่วนหนึ่งคือการเรียนรู้กิจวัตรประจำวัน เช่น การตัด กวาดบ้าน การซักผ้า กิจกรรมดูแลตนเอง เป็นต้น เด็กจะได้เรียนรู้ด้วยการสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ การดู การฟัง การชิม การสัมผัส และดมกลิ่น การเรียนเชิงวิชาการตามหลักสูตรจะรวมไปถึงการเรียนรู้พยางค์ ร้องเพลง ภูมิศาสตร์ด้วย โดยจุดเน้นที่สำคัญของการเรียนอยู่ที่การเรียนรู้ด้วยการแก้ไขด้วยตนเอง รูปแบบหลักสูตรมอนเตสซอรีในปัจจุบันยังมีการใช้อย่างแพร่หลาย แม้ว่านักการศึกษาปฐมวัยบางกลุ่มเห็นว่าเป็นหลักสูตรที่ไม่เปิดโอกาสให้อิสระ และภาวะสร้างสรรค์ของเด็กก็ตาม สำหรับประเทศไทยมีโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรมอนเตสซอรีในการจัดการศึกษา และมีการจัดกลุ่มเป็นชมรมโรงเรียนมอนเตสซอรี

2.4.3 หลักสูตรปฏิสัมพันธ์พัฒนาการ (Developmental Interactionist Model)

ปฏิสัมพันธ์พัฒนาการ (Developmental Interactionist Model) หรือหลักสูตรแบงก์สตรีท (Bank Street Approach) เป็นหลักสูตรที่เริ่มประมาณ ค.ศ. 1930 โดยใช้ชื่อตามวิทยาลัยการศึกษาแบงก์สตรีท นิวยอร์คซิตี ซึ่งพัฒนารูปแบบการศึกษาอนุบาลที่เน้นปรัชญาพัฒนาการ โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการค้นคว้าและประสบการณ์ หลักสูตรนี้ไม่เน้นสื่อและวิธีการ ดังเช่น 2 หลักสูตรแรก แต่จุดประสงค์ของหลักสูตรมุ่งเพื่อ

1. ส่งเสริมความเป็นตนเอง และการค้นคว้า
2. พัฒนาสมรรถนะเพื่อสร้างเสริมอัตมโนทัศน์ของผู้เรียนในทางบวก
3. พัฒนาการสื่อสารและการแสดงออกของตนเอง
4. ฝึกการควบคุมอารมณ์

2.4.4 หลักสูตรเน้นการสอน (Direct Instruction Approach)

หลักสูตรเน้นการสอนเป็นหลักสูตรของโปรแกรมเฮดสตาร์ท (Head Start program) ซึ่งไบรเตอร์และอิงเงิลมันน์ (Carl Bereiter ; & Siegfried Engelmann) เป็นผู้พัฒนาขึ้นโดยจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือเด็กยากจนให้มีโอกาสในการเรียนรู้ต่อเนื่อง ถึงระดับประถมศึกษา มีปรัชญาการศึกษาเชื่อว่าการวางรากฐานระบบการคิดส่วนใหญ่อยู่ในช่วงปฐมวัย จึงได้จัดโครงการที่เรียกว่า “จุดประกายสมอง : Head start” ขึ้น โดยเน้นที่โรงเรียนต้องสร้างและพัฒนาความสามารถ และศักยภาพทางวิชาการให้กับเด็ก (Gilley ; & Gilley. 1980 : 37) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเน้นไปที่สาระวิชาการมากกว่าส่งเสริมการพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม

2.4.5 หลักสูตรไฮสโคป (High Scope Approach)

หลักสูตรไฮสโคปเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับพุทธิปัญญาตามหลักทฤษฎีของพียาเจท์ (Piaget) นำโดยกองทุนไฮสโคปของเดวิดไวคาร์ท (David Weikart's high Scope Foundation) ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1960 และต่อมาได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายเพราะเด็กได้เรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ และสร้างสมประสบการณ์จากการกระทำ ซึ่งเป็นไปตามหลักการสร้างความรู้ในตน (Constructivist)

การจัดการเรียนการสอนเน้นหลักการวางแผน (Plan) ปฏิบัติการตามแผน (Do) และ ทบทวนการปฏิบัติการ (Review) โดยครูทำหน้าที่วิจารณ์งาน เพื่อสร้างเสริมพัฒนาการทางปัญญาให้กับเด็กด้วยการใช้คำถามให้คิด และช่วยเสริมความคิดความรู้ตามจุดประสงค์การเรียนการสอน

2.4.6 หลักสูตรบูรณาการแบบเน้นประสบการณ์ (Integrated Whole Language Curriculum)

หลังปี ค.ศ. 1990 มีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยโดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ หลักสูตรบูรณาการแบบเน้นประสบการณ์ เป็นหลักสูตรหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาให้มีความสำคัญกับการรู้หนังสือของเด็กโดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง การร่วมมือในการเรียนรู้ และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียน โดยเชื่อว่าการเรียนรู้ภาษาต้องมาจากความคิดสร้างสรรค์ การพูด การเขียน การอ่านไปพร้อม ๆ กัน การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นจะเสริมสร้างภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนจะเน้นประสบการณ์การอ่านดัง ๆ การฟังนิทาน การอภิปรายจากการฟัง ดูตัวหนังสือเพื่อฝึกการอ่าน ในขณะเดียวกันก็ต้องมีกิจกรรมการเขียน เช่น เขียนบันทึกประจำวัน การใช้สมุดเล่มใหญ่ (bigbook) การอ่าน แต่ละวันครูจะจัดการเรียนที่เด็กสามารถเรียนคำหรือประโยคที่ครูจัดแสดง ซึ่งในการเรียนตามหลักสูตรนี้จะบูรณาการสาระการเรียนรู้ทางวิชาการลงไปด้วย

2.4.7 หลักสูตรบูรณาการ (Integrated Curriculum)

เป็นหลักสูตรที่เห็นว่าการเรียนไม่ได้มาเรียนเพื่ออ่านแต่มาเรียนเพื่อรู้ ซึ่งการรู้หนังสือ (Literacy) จึงไม่ได้หมายถึงเพื่ออ่านคัดเขียนแต่รวมถึงการเรียนวิทยาศาสตร์ เลขคณิต สังคมศึกษา และศิลปะด้วย และเด็กที่เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมด้วย

สาระหลักสูตรที่สำคัญคือการเรียนรู้ภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปะ โดยบูรณาการพัฒนาการของเด็กแบบองค์รวมโดยครูเป็นผู้วางแผนประเด็นการเรียนรู้ การเรียนการสอนจะเน้นการวางแผนของครู และการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างครอบคลุมทั้งด้านพุทธิปัญญาและด้านพัฒนาการ

2.4.8 หลักสูตรพัฒนาบูรณาการ (Transformation Curriculum)

หลักสูตรพัฒนาบูรณาการ พัฒนาโดยโรสแกรนท์และเบรดแคมป์ (T.Rosegrant ; & S.Bredkamp. 1992) เป็นรูปแบบหลักสูตรที่มีแนวคิดในการบูรณาการความรู้ จิตใจและวิชาการเข้าด้วยกันโดยในการจัดการเรียนการสอนจะบูรณาการความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กศักยภาพ

รายบุคคล ความรู้ทางวิชาการที่เด็กจะต้องได้รับนำมาบูรณาการเป็นมโนทัศน์ที่เด็กต้องเรียนรู้ กรอบหลักสูตรเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางที่ใช้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กมาเป็นแนวทางของการจัดหลักสูตรด้วย

2.4.9 หลักสูตรโครงการ (Project Approach)

การจัดการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้จากสภาพจริง ของจริง ที่เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ เวลาเรียนประมาณ 1 สัปดาห์หรือมากกว่าเด็กจะมีโอกาสเรียนรู้การแก้ปัญหา การร่วมมือประมาณงาน การสร้างองค์ความรู้และการบูรณาการ ผู้ปกครองและแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของเด็กมาก หัวข้อเรื่องจะเป็นประโยคคำถามมากกว่าไม่ใช่เรียนเป็นหัวข้อเดียว ๆ เช่น "เขาทำสวนกันอย่างไร" หัวข้อแบบนี้จะมีแนวคิดการศึกษาค้นคว้าที่กว้างขวาง ถ้าตั้งหัวข้อว่า "สวน" จะไม่เชื่อมโยงต่อการคิดโครงการ การดำเนินการเรียนการสอนมี 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เริ่มต้นโครงการ การร่วมคิดหัวข้อเรื่อง

ระยะที่ 2 วางแผนโครงการ แผนการค้นคว้าหาความรู้

ระยะที่ 3 ดำเนินโครงการ ดำเนินตามแผน

ระยะที่ 4 สรุปผลโครงการ การนำเสนอผลการเรียนรู้

2.4.10 หลักสูตรปฏิบัติการ (Emergent Curriculum)

วิธีการเรียนการสอนจะต่างจากการสอนแบบดั้งเดิมที่ครูเป็นผู้จัด ผู้เตรียม ผู้นำการ เรียนรู้ เรียกว่าเป็นอาหารกระป๋องสำเร็จรูป ซึ่งแท้จริงแล้วหลักสูตรควรปรากฏเมื่อเด็กอยากรู้หรือ หลักสูตรปฏิบัติการนี้ควรจะวางแผนไว้เป็นช่วง 5-10 วัน เป็นสาระกว้าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม รอบตัวเด็ก สิ่งต่าง ๆ ความแปลกใหม่และปรากฏการณ์ แล้วครูใช้การสังเกตความสนใจของเด็กไม่ว่า จะเป็นระหว่างเล่น การสนทนา หรือกิจกรรม เพื่อประเมินว่าเด็กสนใจอะไรหรือต้องการความรู้ใด ครูจะจัดการเรียนการสอนในเรื่องที่เด็กกำลังสนใจนั้นให้กับเด็กทันที ส่วนแผนการสอนจะตามมาทีหลัง ทั้งนี้เพราะการเรียนการสอนจะเกิดขึ้นโดยที่ครูไม่รู้ตัว

2.4.11 หลักสูตรเปิด (Open Structures Integrated Learning)

หลักสูตรเปิดเป็นหลักสูตรที่มีความเชื่อว่ามนุษย์ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็กจะทำหน้าที่ดี ที่สุด ถ้าเขาได้รับผิดชอบและมีภาวะสร้างสรรค์ และหากได้รับการกระตุ้นเร้า ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ เด็กจะสามารถยิ่งขึ้นและแก้ปัญหาได้ จุดประสงค์ของหลักสูตรเน้นพัฒนาการคิด การแก้ไขปัญหา สร้างความพยายามและสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอนจะเน้นกิจกรรมสร้างสรรค์ ซึ่งครูจะต้อง ใช้แนวทางการเรียนการสอน และเทคนิคการจูงใจที่จะทำให้เด็กพัฒนาสมรรถนะได้สูงสุด รูปแบบ ของหลักสูตรนี้ยังสนับสนุนการเรียนรู้ด้านศิลปะ ดนตรี เกม การทดลอง ภาษา การคิด และการ พัฒนามโนทัศน์ด้วย ครูจะเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กดำเนินกิจกรรมและสร้างเสริมประสบการณ์สัมผัส กิจกรรมนี้จัดมีทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน

2.5 แนวคิดในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 พัฒนาขึ้นมาโดยยึดแนวคิดต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 3-7)

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้ และสามารถนำมาใช้การพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยเหลือตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อย่าง ๑ ตนเอง

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองและการเรียนรู้จะเป็นไปได้ ถ้าเด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่นและปลอดภัย ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้นั้นเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทุกคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

2.5.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่า ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น มีความสุข

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผูกพันกับแนวคิด 4 ประการ ดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดปรัชญาการศึกษาให้สถานศึกษาหรือสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ทราบถึงแนวคิด หลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุ 3 – 5 ปี ทั้งนี้ ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของตน และนำสู่การปฏิบัติให้เด็กปฐมวัยมีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในจุดหมายของหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบจิตปัญญา

การสอนแบบจิตปัญญาเน้นจิตใจ และความมั่งคั่งทางปัญญาของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่อย่างมีความสุข เกิดความมั่งคั่งทางปัญญา ต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สามารถคิดเป็น พัฒนานตนเองและสิ่งที่รับผิดชอบอย่างมีคุณภาพได้ ซึ่งการสอนแบบจิตปัญญามีหลักการและแนวคิด ดังนี้ (กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2543)

3.1 ความหมายของการสอนแบบจิตปัญญา

การสอนแบบจิตปัญญา หมายถึง การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยมุ่งถึงจิตปัญญา โดยให้ความหมายจิตว่า เป็นการเรียนที่ตรงกับความต้องการของผู้เรียน มีการปฏิบัติการทางความคิด ตื่นตัวและสนุกที่จะเรียน ส่วนปัญญานั้นหมายถึงการส่งเสริมพุทธิปัญญา ด้วยการเพิ่มพูนและขยายข้อความรู้ที่จำเป็นต้องเรียนให้เกิดความเข้าใจอย่างกระจ่างชัดและจำได้จาก กิจกรรมการสอน

3.2 หลักการพื้นฐานของการสอนแบบจิตปัญญา

เป็นหลักการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนการสอนต้องตอบสนองความรู้สึกรู้สึกความต้องการของผู้เรียน สร้างความเข้าใจและตระหนักรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้เสมอ

ปัจจัยหลักของการสอนคือ ผู้เรียน การสอนที่ดีต้องสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้ตามจุดประสงค์ของการสอน ทำให้ผู้เรียนมีความสุข ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องและการสอนต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้เรียน ที่ด้านอารมณ์และสังคม ครูต้องให้ความสำคัญต่อผู้เรียน ประกอบกับการศึกษาของที่แต่ละชั้นเรียนมีจำนวนมากและคนไทยมีนิสัยชอบเล่น และวิธีการสอนอื่น ๆ แต่ละวิธีมีเงื่อนไขเรื่องการใช้เวลา จำนวนครุมากต่อนักเรียนน้อย ซึ่งไม่สัมพันธ์กับคนไทย ดังนั้นการสอนแบบจิตปัญญาจึงมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแบบคนไทย

3.2.1 หลักการทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบจิตปัญญา

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนตามแนวจิตปัญญา คือทฤษฎีทางด้านพุทธิปัญญา ได้แก่ ทฤษฎีของพียอร์เจท์และบรูเนอร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของรูปแบบจิตปัญญา พียอร์เจท์ (Jaen Piaget) ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Theory) การสร้างข้อความรู้ (Schemata) ว่าเกิดจากกระบวนการรับรู้ความเข้าใจและการคิดของเด็กเมื่อมีวุฒิภาวะ เป็นกระบวนการที่เกิดจากการกระทำ 2 กระบวนการคือ กระบวนการซึมซับสิ่งใหม่ (Assimilation) และกระบวนการปรับความสมดุลของความรู้เดิมและความรู้ใหม่ ซึ่งการรับประสบการณ์ใหม่ เข้าสู่กรอบความรู้ที่สอดคล้องกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วซึมซับเป็นความรู้ ซึ่งการจะซึมซับหรือไม่ขึ้นอยู่กับความรู้และความเชื่อที่มีมาก่อนเหมือนกัน หากความรู้ใหม่สัมพันธ์กับความรู้เก่าที่มีอยู่แล้วเกิดสมดุล กรอบความรู้เดิมจะรวมความรู้ที่ได้รับเข้าไป ทั้งนี้การพัฒนาระบบการรับรู้จะเป็นไปตามวัยของเด็ก พียอร์เจท์ได้แบ่งขั้นพัฒนาการเรียนรู้ออกเป็น 4 ขั้น คือ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. 2537 : 36-43)

ขั้นที่ 1 ขั้นการเคลื่อนไหวและสัมผัส ตั้งแต่แรกเกิดถึง 2 ขวบ ซึ่งได้แบ่งขั้นนี้ออกเป็น 6 ขั้น คือ

1. Reflex (0-1 เดือน) ทารกจะมีพฤติกรรมที่เป็นประสาทอัตโนมัติที่มีตั้งแต่เกิด เช่น การดูด เป็นต้น และพยายามปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยมิได้เกิดจากการเรียนรู้ เช่น ดูดนมจากแม่ ดูดนมจากขวด เป็นต้น

2. Primary Circular Reaction (1-3 เดือน) ทารกจะแสดงพฤติกรรมง่าย ๆ และซ้ำ ๆ โดยไม่เบื่อ เช่น กำมือเข้าและเปิดออกซ้ำ ๆ กัน ซึ่งกระทำโดยปราศจากจุดมุ่งหมาย เด็กจะสนใจสิ่งที่เคลื่อนไหว

3. Secondary Circular Reaction (4-6 เดือน) พียอร์เจท์กล่าวถึงขั้นนี้ว่า เป็นขั้นแรกที่ทารกแสดงพฤติกรรมโดยตั้งใจและมีจุดมุ่งหมายเด็กจะแสดงความสนใจต่อผลของพฤติกรรม เช่น กระตุกเท้า เพื่อให้ตุ๊กตาที่แขวนสั้น หรือสั้นของเล่น เพราะสนใจในเสียงที่เกิดการสั่น พฤติกรรมในขั้นนี้เกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว

4. Coordination of Secondary Reaction (7-10 เดือน) ทารกจะเริ่มแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ โดยใช้พฤติกรรมในอดีตมาช่วย เด็กวัยนี้สามารถหาของที่ซ่อนไว้ได้ เช่น อาจผลักหมอนเพื่อจะเอาตุ๊กตาที่ซ่อนอยู่ เด็กมีความเข้าใจเกี่ยวกับความมีตัวตนของวัตถุ (Object Permanence) เด็กจะเริ่มรู้ว่าตนเองเป็นอิสระ เด็กจะสามารถแยกสิ่งที่ตนต้องการและไม่ต้องการออกจากกัน และสามารถเลียนแบบและเลียนการเคลื่อนไหวจากผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือช่วยแก้ปัญหาในสิ่งที่ตนอยากได้

5. Tertiary Circular Reaction (11-18 เดือน) เด็กจะลองพฤติกรรมแบบถูกผิด (Trial and Error) เด็กจะสนใจผลของพฤติกรรมใหม่ ๆ มักทดลองทำดูหลาย ๆ แบบ และสนใจผลที่เกิดขึ้น ซึ่งต่างจากขั้น Secondary Circular Reaction คือเด็กไม่เพียงแต่จะทำซ้ำแต่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เป็นการทดลองสิ่งแวดลอมเพื่อดูว่าเกิดอะไรขึ้นอย่างมีจุดหมายและมีความคิดริเริ่มของการกระทำ ซึ่งพิกาเจต์สรุปว่า ความคิดริเริ่มเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของเชาว์ปัญญา

6. การเริ่มต้นของความคิด (Beginning of Thought) (18 เดือน ถึง 2 ขวบ) สามารถประดิษฐ์วิธีการใหม่ ๆ โดยใช้ความคิดในการแก้ปัญหา สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งหนึ่งกับสิ่งหนึ่ง และสามารถคิดแก้ปัญหาได้ ในขั้นนี้ถ้าเด็กพบปัญหาใหม่ที่ตนประสบ แต่ไม่มีวิธีแก้ปัญหามาก่อนเด็กจะประดิษฐ์วิธีใหม่ เป็นการแสดงว่าเด็กเริ่มใช้ความคิด ซึ่งขั้นนี้พิกาเจต์สรุปว่า เด็กจะเริ่มเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งแวดลอม และความสามารถอนุมานความสัมพันธ์ของเหตุและผลได้ เด็กในขั้นนี้สามารถที่จะมีจินตนาการก่อนที่จะเริ่มแสดงพฤติกรรม เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่โดยไม่จำเป็นต้องเห็นตัวอย่างจริง ๆ แต่เลียนแบบจากการจำ

สรุปว่า ขั้น Sensorimotor เป็นขั้นของการพัฒนาการทางสติปัญญาความคิด ก่อนที่เด็กจะพูดและใช้ภาษาได้ พิกาเจต์กล่าวว่าสติปัญญาความคิดของเด็กในวัยนี้แสดงออกโดยทางการกระทำ (Action) เด็กสามารถแก้ปัญหาได้แม้ว่าจะสามารถอธิบายได้

ขั้นที่ 2 ก่อนปฏิบัติการ (Preoperational) (18-7 ขวบ) เป็นวัยก่อนเข้าโรงเรียน และวัยอนุบาล เด็กวัยนี้มีโครงสร้างของสติปัญญา (Structure) ที่จะใช้สัญลักษณ์แทนวัตถุสิ่งของที่อยู่รอบ ๆ ตัว หรือพัฒนาการด้านภาษา เริ่มด้วยการพูดเป็นประโยคและเรียนรู้คำต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เด็กจะรู้จักคิดในใจ แต่อย่างก็ตามความคิดของเด็กก็มีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะตอนต้น ๆ ของวัยนี้ มีสิ่งที่เด็กวัยนี้ทำไม่ได้เหมือนกับเด็กวัยประถมหลายอย่าง ลักษณะเชาว์ปัญญาของเด็กวัยนี้อาจสรุปได้ว่า

1.1 เด็กวัยนี้จะเข้าใจภาษาและทราบว่าของต่าง ๆ มีชื่อและใช้ภาษาเพื่อช่วยในการแก้ปัญหาได้

1.2 เด็กเลียนแบบผู้ใหญ่ในเวลาเล่น (Deferred Imitation) หรือเลียนแบบได้โดยตัวแบบไม่ต้องอยู่หน้า จะเห็นได้จากการเลียนแบบของของเด็กหรืออาบนํ้าให้ตุ๊กตา หรือเล่นสมมุติหรือแสร้งทำ เช่น เด็กจะเล่นทำเป็นแกล้งนอนหลับ หรือใช้สิ่งต่าง ๆ เล่นเป็นจริง เช่น กล้องกระดากทำเป็นรถยนต์

a. ความตั้งใจที่ละอย่าง (Centration) วัยนี้จึงทำให้เด็กมีความคิดบิดเบือน (Distort) จากความเป็นจริง โดยพินิจที่ทดลองให้เด็กอายุ 5 ขวบ ดูลูกปัด ทำด้วยไม้โดยในกล่องหนึ่งประกอบด้วยลูกปัดสีขาว 20 ลูก และสีน้ำตาล 7 ลูก และถามเด็กว่าลูกปัดสีใดมีมากกว่าเด็กสามารถตอบถูกต้องว่าเป็นสีขาว แต่ถามว่าระหว่างลูกปัดสีขาวกับลูกปัดทั้งหมดอะไรมีมากกว่าเด็กยังคงตอบสีขาวมากกว่า เด็กยังตอบไม่ได้ว่าทั้งหมดมากกว่าสีขาว เพราะเด็กไม่เข้าใจว่าสีขาวเป็นส่วนหนึ่งของลูกปัด

b. มีการยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) ไม่สามารถเข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่นหรือไม่ได้เข้าใจว่าผู้อื่นจะคิดอย่างไร ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน คือ เวลาเด็ก 2 คนในวัยนี้เล่นด้วยกันและคุยกัน ถ้ามองผิวเผินจะคิดว่าคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน แท้จริงแล้วเด็กต่างคนต่างคุยต่างเล่น ความจริงของเด็กวัยนี้คือสิ่งที่ได้รับรู้

c. เด็กวัยนี้ไม่สามารถจะทำการเรียงลำดับ (Seriation) ได้ เช่น ไม่สามารถจะเรียงของมากไปหาน้อย น้อยไปหามาก หรือความสั้นยาว และนอกจากนี้เด็กยังไม่เข้าใจ Reversibility คือ เด็กไม่สามารถจะเข้าใจว่า ถ้า $2 + 4 = 4$ แล้ว $4 - 2 = 2$

d. เด็กวัยนี้จะไม่เข้าใจความคงตัวของสาร (Conservation) เพราะเด็กวัยนี้จะใช้เหตุผลจากรูปร่างที่เห็น หรือ States ไม่ใช้การแปลงรูปเป็นอย่างอื่น (Transformation) ตัวอย่างที่มีชื่อเสียงของพินิจที่แสดงถึงพัฒนาการด้านเชาว์ปัญญาความคิดของเด็กวัยนี้ ได้แก่ การทดลองที่ใช้แก้ว 2 ใบ ที่มีขนาดสูงเท่ากันแล้วใส่น้ำลงไปเป็นจำนวนเท่ากันเพื่อให้ระดับน้ำในแก้วสองใบเท่ากัน เมื่อเทน้ำลงไปในแก้ว 2 ใบเป็นปริมาณเท่ากัน เด็กจะตอบว่าเท่ากัน แต่เมื่อเทน้ำจากแก้วใบหนึ่งใส่แก้วอีกใบหนึ่งที่มีความสูงและความกว้างต่างจากแก้วใบแรกโดยเทน้ำใส่ในแก้วใบที่ 3 นี้จนหมด จะได้ความสูงของน้ำที่ต่างกัน เด็กจะตอบไม่ได้ว่าน้ำทั้งสองแก้วเท่ากันเหมือนเดิม เด็กจะมีความเข้าใจว่าน้ำในแก้วที่สูงกว่าจะมีปริมาณมากกว่า เด็กมีการตัดสินใจอย่างผิวเผินจากสิ่งที่เห็นและรับรู้ ไม่สามารถที่จะอ้าง (Inferred) จากหลักฐานขึ้นมาประกอบไม่สามารถที่จะเข้าใจในความคงตัวของของที่มีจำนวนเท่ากัน แม้ว่าจะเปลี่ยนรูปร่างจำนวนก็ยังคงเท่ากันอยู่

สรุปขั้น Preoperational Stage เป็นขั้นที่เชาว์ปัญญาและความคิดของเด็กในวัย 18 เดือน ถึง 7 ขวบ ความคิดของเด็กวัยนี้ยังขึ้นอยู่กับการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลอย่างลึกซึ้ง แต่เป็นขั้นที่เด็กเริ่มใช้ภาษาสามารถที่จะบอกชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขาและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเขา สามารถที่จะเรียนรู้ถึงสัญลักษณ์และใช้สัญลักษณ์ได้ เด็กวัยนี้มักเล่นสมมุติ เช่น พูดกับตุ๊กตาเหมือนพูดกับคนจริง ๆ เด็กวัยนี้มีความตั้งใจที่ละอย่าง และไม่สามารถที่จะเข้าใจว่าสิ่งที่เท่ากันแม้จะเปลี่ยนรูปร่างหรือแปรสภาพหรือเปลี่ยนที่ว่าง ควรจะยังคงเท่ากันและยังไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบสิ่งของมากและน้อย ยาวและสั้นได้อย่างแท้จริงและมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่สามารถที่จะเข้าใจความคิดของผู้อื่น

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติการแบบรูปธรรม (Concrete Operations) อายุ 7-11 ปี พัฒนาการทางด้านสติปัญญาและความคิดของเด็กวัยนี้แตกต่างกับขั้น Preoperational มาก เด็กวัยนี้จะสามารถที่จะสร้างกฎเกณฑ์ในการแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็นหมวดหมู่ได้ ถ้าหากแสดงการทดลอง

เกี่ยวกับน้ำในแก้ว 2 ใบเท่ากัน และเทน้ำจากใบหนึ่งไปในแก้วที่ 3 ที่มีขนาดเล็กกว่าเด็กวัยนี้จะตอบได้ว่าน้ำยังคงมีจำนวนเท่ากัน แม้ว่าจะระดับน้ำจะไม่เท่ากันเด็กวัยนี้เข้าใจเหตุผลว่า ของที่มีขนาดเท่ากัน แม้ว่าจะแปรรูปร่างก็ยังคงมีขนาดเท่ากันหรือคงตัว

3.1 การสร้างภาพในใจ (Mental Representations) เด็กวัย 7-11 ปี สามารถที่จะวาดภาพความคิดในใจได้ ซึ่งตรงข้ามกับเด็กวัย 2-7 ปี ซึ่งไม่สามารถที่จะทำได้ ถ้าหากจะถามเด็กอายุ 5 ขวบหลังจากโรงเรียนใกล้ ๆ บ้านให้บอกทางไปโรงเรียน เด็ก 5 ขวบจะไม่สามารถบอกได้ แต่เด็ก 7-1 ปีจะสามารถบอกหรืออธิบายหรือเขียนแผนที่ไปโรงเรียนได้

3.2 ความคงตัวของสสาร (Conservation) เด็กในวัย 7-1 ปี สามารถที่จะบอกได้ว่าของเหลวหรือของแข็งจำนวนหนึ่งจะมีจำนวนคงที่ แม้ว่าจะเปลี่ยนหรือสถานที่วาง เป็นต้น ในการทดลองเกี่ยวกับความคงตัวของสสาร เด็กวัย Concrete Operations จะสามารถที่จะตอบได้

3.3 การคิดเปรียบเทียบ (Relational Terms) เด็กในวัย Concrete Operations สามารถที่จะคิดเปรียบเทียบได้ และสามารถที่จะเข้าใจว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะใหญ่กว่า มากกว่า น้อยกว่า ให้ขึ้นอยู่กับว่าเปรียบเทียบกับอะไร เข้าใจว่าของต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันไม่ใช่เป็นสิ่งที่สมบูรณ์ในตัว (Absolute) นอกจากนี้ เด็กวัยนี้จะเข้าใจความหมายของส่วนย่อยและส่วนรวม

3.4 การแบ่งกลุ่มหรือจัดหมู่ (Class Inclusion) เด็กวัย Concrete Operations สามารถที่จะตั้งเกณฑ์ที่จะช่วยแบ่งหรือจัดสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งของรอบ ๆ ตัวเขาเป็นหมวดหมู่ได้ เช่น เข้าใจว่าจะแบ่งสุนัข แมว ม้า รวมกันได้ เพราะเป็นสัตว์สี่เท้าเหมือนกัน ถ้าเอาลูกกวาดสีต่าง ๆ จำนวนต่าง ๆ กัน เช่น ลูกกวาดห่อด้วยกระดาษสีเหลือง 8 อัน และลูกกวาดห่อด้วยกระดาษสีน้ำตาล 4 อัน และตั้งคำถามว่า “ลูกกวาดสีเหลืองมีมากกว่าหรือลูกกวาดสีน้ำตาลมีมากกว่า” เด็กวัยนี้จะตอบว่า “ลูกกวาดสีเหลือง” ซึ่งตรงข้ามกับเด็กวัย 5 ขวบ

3.5 การเรียงลำดับ (Serialization and Arrangements) เด็กในวัย Concrete Operations สามารถที่จะจัดของตามลำดับ ความหนัก ความยาวได้ เช่น เอาไม้ขนาดต่าง ๆ กัน และบอกให้เด็กวัยนี้เรียงระดับตามความยาว เด็กวัยนี้จะทำได้อย่างง่ายดาย

3.6 การคิดย้อนกลับ (Reversibility) เด็กในวัย Concrete Operations สามารถคิดย้อนกลับได้ เช่น เด็กวัยนี้คิดได้ว่า ถ้า $5 + 7 = 12$ หรือ $12 - 7 = 5$ เป็นต้น

สรุป พัฒนาการทางเชาว์ปัญญาและความคิดของเด็กอายุระหว่าง 7-11 ปี นับว่าเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก ในขั้นนี้ พิอาเจต์เรียกว่า Concrete Operations เด็กวัยนี้มีเชาว์ปัญญาที่มีคุณภาพแตกต่างจากขั้น Preoperational คือ สามารถที่จะอ้างอิงด้วยเหตุผล และไม่ขึ้นกับการรับรู้จากรูปร่างเท่านั้น เด็กวัยนี้สามารถแบ่งกลุ่มโดยใช้เกณฑ์หลาย ๆ อย่าง และคิดย้อนกลับ (Reversibility) ได้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมและความสัมพันธ์ของตัวเลขก็เพิ่มขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ (Formal Operations) (12 ปี ถึงวัยผู้ใหญ่) ขั้นนี้ถือเป็นขั้นสุดยอดทางเชาว์ปัญญาและความคิด เพราะเด็กจะเริ่มคิดเป็นผู้ใหญ่ ความคิดแบบเด็กจะสิ้นสุดลง เด็กสามารถคิดหาเหตุผลนอกเหนือจากข้อมูลที่มีอยู่ สามารถที่จะคิดอย่างนักวิทยาศาสตร์ สามารถตั้งสมมุติฐานและทฤษฎีและเห็นว่าความจริงที่เห็นด้วยกับการรับรู้ไม่

สำคัญเท่ากับความคิดถึงสิ่งที่เป็นไปได้ (Possibility) พิอาเจต์สรุปว่า เด็กวัยนี้เป็นผู้ที่มีความคิดเหนือไปกว่าสิ่งปัจจุบัน สนใจที่จะสร้างทฤษฎีเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง และมีความพอใจที่จะคิดพิจารณาเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีตัวตน หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม

บรูเนอร์ (Jerome S. Bruner) ให้ความเห็นว่า กระบวนการคิดการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และความต้องการพัฒนาของตัวเอง โดยลำดับของการเรียนรู้ 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นสัมผัส (Enactive) เป็นขั้นของการเรียนรู้ได้จากการจับ การเห็น การถูกต้อง

ขั้นที่ 2 ขั้นคิดจากภาพที่ปรากฏ (Iconic)

ขั้นที่ 3 ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic) เป็นขั้นของการคิดที่สามารถ

ถ่ายทอดเป็นภาษา

พื้นฐานของการพัฒนาการสอนแบบจิตปัญญา เน้นตัวผู้เรียนโดยใช้ทฤษฎีของพิอาเจต์ในการพัฒนากิจกรรมการสอน ส่วนกลวิธีการสอนให้เป็นไปตามทฤษฎีบรูเนอร์ การสอนแบบจิตปัญญา เชื่อว่า การจัดกิจกรรมการสอนด้วยการประสานความรู้ใหม่ประสบการณ์ใหม่ให้ต่อเนื่องกับประสบการณ์เดิมผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากที่สุด ในขณะเดียวกัน การให้คำอธิบายและเสริมความรู้จากครู โดยวิเคราะห์จากกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติ เป็นการขยายแนวคิดตามหลักการของบรูเนอร์ซึ่งเชื่อว่า ผู้เรียน จะได้เรียนรู้สูงสุด ด้วยการค้นพบจากกิจกรรม

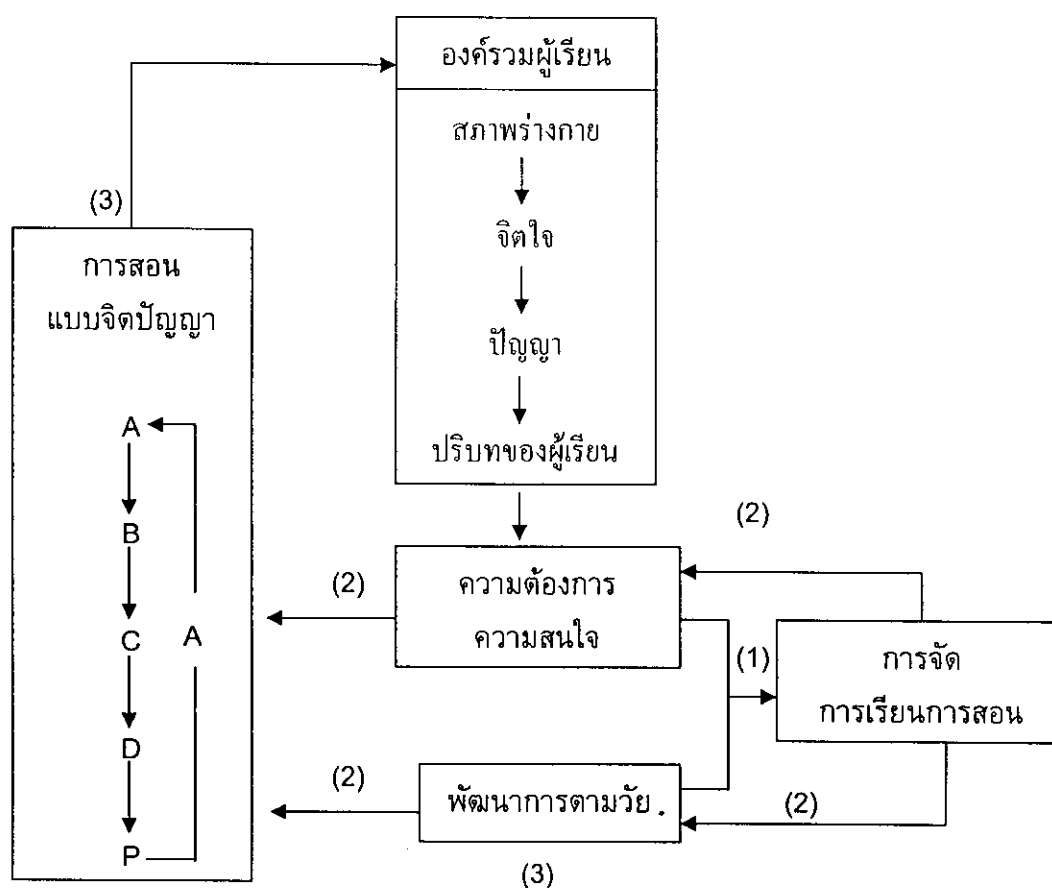
จากหลักการทางทฤษฎีดังกล่าว การสอนแบบจิตปัญญา จะเน้นถึงการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีโอกาสของการใช้ประสบการณ์เดิมมาสานเชื่อมกับประสบการณ์ใหม่ด้วยการใช้กระบวนการคิดตามลำดับตามกิจกรรมการสอนที่ครูสร้างขึ้น หลักการสอนจิตปัญญาเชื่อว่า ในการจัดกิจกรรมการสอนใด ๆ ก็ตาม ถ้าต้องการประสิทธิภาพผู้เรียนต้องทำให้ผู้เรียนผ่านกิจกรรมการสอนดังนี้

1. พัฒนาความรู้ ทักษะและเจตคติตามจุดประสงค์การเรียนรู้
2. พัฒนาการกระบวนการคิด
3. มีส่วนร่วมในการเรียน
4. มีความสุขในการเรียน
5. สะสมนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.3 การพัฒนาแนวคิดสู่รูปแบบการสอนแบบจิตปัญญา

จากแนวคิดหลักการทางทฤษฎีพบว่า การเรียนการสอนที่พัฒนาปัญญาผู้เรียน ต้องเข้าถึงความเป็นองค์รวมของผู้เรียน ได้แก่ สภาพร่างกาย จิตใจ ปัญญา และบริบทของตัวผู้เรียนที่เป็นเงื่อนไขซึ่งถึงความต้องการและความสนใจในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนนี้ ต้องมีลักษณะของการเรียนการสอนที่กระตุ้นความสนใจผู้เรียน สร้างให้ผู้เรียนเกิดการร่วมคิดร่วมค้นและการรู้ตนเองตลอดเวลาของการสอน โดยผ่านกิจกรรมสำหรับผู้เรียน 5 ประการ คือ การเรียนต้องลงมือ

กระทำด้วยความคิด (A) ต้องมีการแสดงออก (B) ต้องมีการเรียนแบบร่วมมือ (C) ซึ่งหมายถึง ไม่ได้เรียนคนเดียว แต่เรียนเป็นกลุ่มย่อย 4-5 คน มีการค้นพบ (D) อาจค้นพบตัวเองด้านความรู้ หรือความเข้าใจในตน ในขณะที่เดียวกันก็รู้ว่าตนก้าวหน้าทางการเรียนไปอย่างไร (P) โดยทั้งนี้ครูจะ กระตุ้นให้กระบวนการเรียนมีความต่อเนื่องด้วยการประเมินการสอน (A) ซึ่งในการสอนแบบจิต ปัญญาเน้นมาก ครูผู้สอนต้องประเมินภาพความสำเร็จของการสอนตลอดเวลาพร้อมแก้ไข และ ปรับปรุงบรรยากาศการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ การสอนแบบจิตปัญญานี้จะเน้นถึงการใช้ปัญญาควบคุม ไปกับจิตใจที่สุนทรีย์ ความสัมพันธ์ขององค์กรรวมผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนแบบจิตปัญญามี ความเกี่ยวเนื่องกันดังแสดงในรูป

ภาพประกอบ 1 แนวคิดการสอนแบบจิตปัญญา

(1) หมายถึง ความต้องการ ความสนใจ และพัฒนาการตามวัยที่เป็นปัจจัยสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

(2) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับ (1) โดยมีลักษณะสำคัญคือ A B C D P-A

(3) หมายถึง การสอนแบบจิตปัญญาที่มีลักษณะ A B C D P-A เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สนองตอบองค์กรรวมผู้เรียน

3.4 องค์ประกอบของการสอนแบบจิตปัญญา

องค์ประกอบสำคัญของการสอนแบบจิตปัญญา ได้แก่

1. มโนทัศน์ที่ต้องเรียน
2. กิจกรรมการสอนที่มีคุณสมบัติ A B C D P A

A = Active learning

ปฏิบัติการคิด

B = Behaving well

การแสดงออก

C = Cooperative learning

การเรียนรู้แบบร่วมมือ

D = Discovery learning

การเรียนรู้จากการค้นพบ

P = Progress

ความก้าวหน้าในการเรียนรู้

1. การประเมินภาพการสอน
2. หน่วยเวลาทำกับการสอน

องค์ประกอบที่ 1 มโนทัศน์ที่ต้องเรียน

มโนทัศน์ (Concept) หมายถึง ความคิดสำคัญของสิ่งของและเรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงแนวคิดสำคัญของเหตุการณ์เรื่อง กฎ หลักการ หรือทฤษฎีที่บ่งบอกลักษณะหรือตามเฉพาะของสิ่งต่าง ๆ หรือเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้น เมื่อครูกำหนดเรื่องที่ต้องสอนได้แล้ว ต้องนำมาเขียนอธิบายมโนทัศน์ของเรื่องที่ต้องเรียนนั้นว่าคืออะไร ขอบเขตมโนทัศน์ในเรื่องเดียวกันแต่ต่างระดับชั้นจะไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น หม้อข้าว มโนทัศน์ สำหรับอนุบาล 1 คือ ภาชนะสำหรับใส่ข้าวที่หุงแล้วหรือภาชนะสำหรับหุงข้าว ส่วนอนุบาล 2 จะหมายถึง หม้อสำหรับหุงข้าวมี 2 ชนิด คือ หุงด้วยไฟปกติ และหุงด้วยไฟฟ้า เมื่อถึงอนุบาล 2 คำว่าหม้อข้าวจะหมายถึง ภาชนะหุงข้าวที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรุงอาหารอื่น ๆ ได้ด้วย

องค์ประกอบที่ 2 กิจกรรมการสอน

กิจกรรมการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการคิดด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มเกิดการค้นพบข้อความรู้ และน้อมนำตนเองให้ก้าวหน้า ด้วยการเรียนรู้ที่ครูจัดให้ตามขั้นการสอนแบบจิตปัญญา ลักษณะของกิจกรรมการสอนจะมีคุณสมบัติ 5 ประการ คือ

1. เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติการคิด
2. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องแสดงออก
3. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้แบบร่วมมือ
4. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเรียนรู้จากการค้นพบ

5. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเห็นความก้าวหน้าในการเรียนรู้ ปฏิบัติการคิด (Active Learning)

การสอนที่มีประสิทธิภาพ ต้องเป็นการสอนที่กระตุ้นความใคร่รู้ใคร่เห็นของผู้เรียน การได้หยิบ ได้จับ ได้สัมผัส ได้คิด ได้เห็น เป็นการกระตุ้นการเรียนรู้ทั้งสิ้น ครูต้องจัดกิจกรรมการสอนที่ให้โอกาสผู้เรียนได้ปฏิบัติและได้คิดอย่างแท้จริง เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งแปลกใหม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว หากมีการตอบสนองที่ดีจะนำไปสู่การเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้นั้นหากเป็นการประสานต่อประสบการณ์ด้วยแล้วจะเป็นการจำที่นาน ครูควรเลิกรูปแบบการบอก การอธิบาย หรือการสั่งงานที่เป็นแบบฝึกหัดที่ต่างคนต่างทำในชั้นเรียนมาเป็นวิธีให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติแทน

การให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างประเด็นปัญหาปฏิบัติ การที่ผู้เรียนได้กระทำได้คิด ปัญหาจะเป็นการกระตุ้นทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาพัฒนาโครงสร้างความรู้ได้จากการคิด การกระทำมากกว่าที่ครูบอกอย่างเดียว การบอกของครู ผู้เรียนอาจจำได้มากกว่าเข้าใจ แล้วลืมง่าย ในขณะที่คิดและทำเองจำได้นานกว่า

ตัวกระตุ้นให้เกิดการคิดมีหลากหลาย ได้แก่

1. คำถามที่ต้องค้นคำตอบ
2. บัตรคำ/วลี/ประโยค ที่ต้องแสดงขั้นตอนให้ลำดับ หรือสร้างผลงานรู้

คำตอบ

3. บัตรภาพที่มีความหมายต่อการคิด ซึ่งบัตรภาพต้องเป็นภาพที่ต้องระคนคำตอบ เช่น จงบอกอันตรายจากภาพต่อไปนี้ แล้วให้ผู้เรียนคิดค้นคำตอบจากภาพ

4. วัสดุ หรือสื่อต่าง ๆ ที่ต้องมีการทำให้เต็มรูป หรือต้องสร้างผลงานที่นำไปสู่คำตอบ

5. กิจกรรมการสอนที่กำหนดขึ้น ต้องมีเป้าหมายแล้วว่าต้องการให้แก่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อะไร กิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดนั้น มีเทคนิคสำคัญของการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการปฏิบัติการคิดประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ตัวอย่างประกอบเนื้อหาที่เรียนหรือกรณีศึกษา ต้องสัมพันธ์กับพื้นฐานความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียน การใช้สิ่งที่ผู้เรียนคุ้นเคยจะทำให้บอกความอยากพูดอยากมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็น ความคุ้นเคยเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเหมือนกับว่าเขามีความรู้มาก่อนเนื้อหาที่เรียนจึงไม่ยากที่จะเรียนรู้ เช่น มีความรู้เรื่องส่วนประกอบของต้นไม้ที่เคยเห็น ทั้งใบ ลำต้น ดอก ฉะนั้นจึงไม่ยากที่จะเรียนรู้เรื่องราก และประโยชน์ของต้นไม้ต่อไป

2. บรรยากาศการเรียนรู้สนับสนุนการคิดและการกระทำ ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้พร้อมที่จะกระทำ อยากรู้อยากเห็น อยากแสดงออก ในการสอนแต่ละครั้งครูต้องให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงออกอย่างเต็มที่ การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดต้องมีบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนต้องสนุก ไม่เครียด ไม่มีการแข่งขันอาจทำคนเดียวหรือทำเป็นกลุ่มขึ้นอยู่กับ

ลักษณะเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียน ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้นและจูงใจให้ผู้เรียนกระทำ การจูงใจทำให้เกิดแรงขับภายในต่อพฤติกรรมของผู้เรียนไปสู่เป้าหมายและการทำงานที่ประสบผลสำเร็จ ถ้าผู้เรียนได้รับแรงจูงใจอย่างดี

การจูงใจเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ ครูต้องเริ่มที่ผู้เรียนต้องการเรียน ถ้าผู้เรียนต้องการเรียนจะมีความพร้อม ความต้องการเรียนอาจเริ่มต้นได้หลายวิธี เช่น เริ่มต้นด้วยการขายไยแมงมุม เริ่มต้นด้วยบรรยากาศของการสอนให้ผู้เรียนต้องเรียนด้วยการกระทำ ไม่ใช่เริ่มด้วยการบอกการอธิบาย ความน่าเรียนอยู่ที่เนื้อหาวิชาใหม่ ครูมีกิจกรรมน่าสนใจ ได้ลงมือกระทำ ได้คิด ได้ใช้ประสบการณ์ในบรรยากาศที่สบาย ไม่เร่งเร้า เพื่อให้เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ครูกำหนด

3. มีลำดับขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมการสอนที่นำไปสู่ความสำเร็จของการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความหมายกับผู้เรียนมาก กิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ครูทำความเข้าใจในการสอนแต่ละชั้น ครูใช้การปฏิสัมพันธ์ในการเรียนด้วยการยอมรับตอบสนอง เป็นการเข้าสู่บทเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้คำถามจูงใจให้ผู้เรียนกระทำและร่วมปฏิบัติ แก้ปัญหาร่วมกัน คิดค้นหาวิธีการแก้ปัญหาอย่างต่อเนื่อง

การแสดงออก (Behaving Well)

ครูทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงออกโดยอิสระ ให้ผู้เรียนได้คิดและกระทำ กิจกรรมการเรียนรู้ ให้โอกาสผู้เรียนเรียนตามความสนใจ และรู้สึกสบายใจ หลักการสำคัญคือการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ลดพฤติกรรมที่ไม่ต้องการลง การแสดงออกของผู้เรียนต้องเป็นการแสดงออกที่นำไปสู่การเรียนรู้

รูปแบบของการแสดงออกที่ครูต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในการเรียนรู้ คือ การสังเกตผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสังเกตพบอะไร เทคนิคในการสังเกตที่จะทำให้ผู้เรียนสังเกต คือ การเปรียบเทียบ วิเคราะห์ตั้งประเด็นหรือหาจุดเด่น จุดด้อยของสิ่งที่เรียน เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่ครูต้องการ

การจำแนกโดยหลักการและเหตุผล ผู้เรียนต้องแสดงความสามารถในการจำแนกโดยการศึกษาค้นคว้า เพื่อนำมาเป็นเหตุผลของการจำแนกได้

การสื่อสาร กิจกรรมที่กำหนดขั้นตอนกระตุ้นให้ผู้เรียนพูด สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีข้อสรุปของกลุ่มที่เกิดจากการคิดอย่างชัดเจน มีวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ มีวิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนคิดและสื่อสารปฏิสัมพันธ์กัน เช่น การระดมสมอง การสัมมนา การอภิปราย การใช้พลวัตรกลุ่ม ซึ่งการสอนเป็นกลุ่มถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย ทำให้ผู้เรียนได้คิด ได้กระทำ ได้แสดงออก ครูต้องให้ผู้เรียนมีการแสดงออกในกลุ่มให้ได้จึงจะเป็นกระบวนการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

การลงมือปฏิบัติ การเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติ เป็นการลงมือกระทำ การคิด การพูด หรือการแสดงออกอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ แต่ผู้เรียนทุกคนต้องปฏิบัติ ดังนั้นในการจัดกลุ่มที่ดี ต้องไม่เกิน 5-6 คน

การคิด การกระตุ้นผู้เรียนให้คิดครูอาจตั้งคำถามให้คิดร่วมกัน หรือให้คิดคนเดียว ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์การเรียนรู้ จุดสำคัญคือกิจกรรมการสอนของครูต้องมีลักษณะกระตุ้นการคิด เช่น การลำดับข้อความ การเรียงขั้นตอนปฏิบัติการทำงานประกอบรวม

การเสริมพฤติกรรมพึงประสงค์ เป็นส่วนหนึ่งของการกระตุ้นให้เกิดการแสดงออกที่ดี ครูต้องเสริมแก่ผู้เรียนที่เหมาะสม ดังนี้

การเสริมแรงทางสังคม เช่น การพูด การแสดงออกทางกิริยาท่าทาง ยิ้ม พยักหน้า การรับสัมผัสมีอัยกนิ้วให้ เป็นต้น ครูต้องรู้ว่าการเสริมแรงทางสังคมอย่างไรที่ผู้เรียนคุ้นเคยแล้วตอบสนองให้ถูกต้อง ผู้เรียนบางคนอาจไม่ชอบยกนิ้วให้ ไม่ชอบให้ครูแตะไหล่ เป็นต้น

การเสริมแรงด้วยกิจกรรม ครูสังเกตความสนใจของผู้เรียน อาจลดเวลาได้ตามความเหมาะสม อาจเสนอให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมด้วย

การเสริมแรงด้วยของขวัญรางวัล ในการทำงานบางที่ครูอาจมีของขวัญเล็ก ๆ น้อย ๆ เป็นกำลังใจ เป็นการเสริมแรงและสร้างการเรียนรู้ที่มีพลัง

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)

ความร่วมมือในแง่ของการสอน หมายถึง การเรียนร่วมกับกลุ่มเล็ก ๆ โดยสมาชิกของกลุ่มมีส่วนในการเรียนรู้และความสำเร็จของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความเห็น กำลังใจ ให้การดูแลกลุ่มสมาชิกกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวก และไว้วางใจ

การเรียนรู้แบบร่วมมือเน้นความสามารถในการทำงานร่วมกันของผู้เรียนเป็น การเรียนรู้แบบคิดและลงมือกระทำ (Active Learning) ครูเป็นผู้กำหนดปัญหา โครงการที่ผู้เรียน ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความสามารถของผู้เรียน ในการที่จะนำมาใช้เพื่อช่วยกันทำงานของกลุ่ม ไปสู่จุดประสงค์ร่วมกัน การเรียนแบบร่วมมือ กลุ่มมีขนาดเล็ก โดยครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ อภิปรายข้อมูลหรือปฏิบัติงานที่ครูมอบหมายให้ หรือไม่ก็ให้ค้นหาด้วยตนเอง

กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะได้ทักษะทางสังคม โดยมี ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่มได้เรียนรู้บริบทของสังคม การทำงานเป็นกลุ่มทำให้ผู้เรียนได้พูดสนทนา ได้มีส่วนร่วมอภิปราย และได้สังเกตพบทวนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและสิ่งที่จะเกิดกับผู้เรียน ได้แก่

1. จูงใจผู้เรียนเพราะได้ทำงานร่วมกัน สนุกกับการคิดร่วมกันได้แลกเปลี่ยน ข้อมูลและความคิดเห็นของกันและกัน
2. เพิ่มพูนการปฏิบัติการเชิงวิชาการ เพราะผู้เรียนได้กรอบแนวคิดใหม่ ๆ ได้แก้ปัญหา ได้การค้นคว้าหาข้อมูลใหม่จากเพื่อนและจากผลการคิดของกลุ่ม

3. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้แบบมีการคิดและลงมือกระทำที่นำไปสู่การค้นพบคำตอบร่วมกับกลุ่ม

4. เพิ่มการยอมรับนับถือแก่กัน เพราะเกิดการทำงานที่มีความสำเร็จร่วมกัน ผู้เรียนจะเกิดสุนทรีย์ในเพื่อนร่วมงานและให้การนับถือเมื่องานสำเร็จ

5. เพิ่มพูนทักษะทางภาษาและการพูด เพราะต้องปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มต้องเสนอความคิดเห็นให้กลุ่มยอมรับ วิจารณ์เพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน

6. เตรียมผู้เรียนเข้าสู่สังคมปัจจุบัน ด้วยการแก้ปัญหาาร่วมกัน สร้างความภาคภูมิใจในตนเองและเข้าสังคมมากขึ้น

7. ปรับปรุงประสิทธิภาพครู เฉพาะครูต้องศึกษาแนวทางทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์กลุ่มและการเรียนที่ต้องการ ครูต้องใช้เทคนิคการสอนหลายประการร่วมกัน และประเมินการทำงานกลุ่มเพื่อให้เกิดผลสะท้อนกลับกลุ่มที่ได้เรียนรู้

หลักการของการเรียนแบบร่วมมือที่สำคัญ คือ การให้ผู้เรียนให้ผลสำเร็จของผลงานกลุ่มที่นอกจากส่งเสริมให้ผู้เรียนร่วมกันทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของการเรียนให้เด็กได้ใช้ความสามารถร่วมกันอย่างเต็มที่ จัดกลุ่มขนาดเล็กเพื่อให้เด็กมีโอกาสได้คิดทุกคน

หลักการควบคุมชั้นเรียนที่สำคัญประกอบด้วย

1. หน่วยการสอนให้มีประสิทธิภาพ ทำการนำเนื้อหามาประมวลโน้ตแล้วมาจัดเป็นหน่วยย่อย ให้เจาะจงและชัดเจนมากที่สุด ใช้เวลาแต่ละหน่วยประมาณ 15-20 นาที การย่อยเนื้อหาเป็นมโนทัศน์และจัดเป็นหน่วยย่อย จะทำให้ผู้เรียนไม่สับสนและแม่นยำในเนื้อหา เรียนง่าย จำง่ายไม่ต้องท่อง

2. เริ่มชั้นเรียนและเลิกเรียนตรงเวลา โดยเริ่มจากการนำเข้าสู่บทเรียนในชั้นอนุบาล เป็นการเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนอาจเป็นการนั่งสมาธิเพื่อกระตุ้นให้สมองทั้งสองซีกให้เท่ากัน คือ สมองซีกขวา พิจารณาบรรยากาศแห่งความสวยงาม สมองซีกซ้ายวิเคราะห์คำพูด เด็กจะสงบและพร้อมเรียน

3. ใช้เทคนิคการจัดกลุ่มที่รวดเร็ว ในการสอนแบบจิตปัญญาต้องเรียนเป็นกลุ่ม เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการคิด ครูอาจใช้เทคนิคการจัดกลุ่มด้วยวิธีการต่าง ๆ มาใช้เรียกเข้ากลุ่ม โดยการนับวันเกิด เส้นสีเดียวกัน เป็นต้น ขนาดของกลุ่ม 5-6 คน และทุกคนต้องรับงานทุกคน

4. รู้จักชื่อผู้เรียน การควบคุมชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง คือ ครูต้องรู้จักเด็ก เพื่อยืนยันว่าครูพร้อมที่จะเข้าถึงผู้เรียน

5. กิจวัตรก่อนและหลังสอน การจัดห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพครูต้องรู้จักสภาพปัญหาห้องเรียน สภาพผู้เรียน ก่อนล่วงหน้า เพื่อการสอนไม่ติดขัดระหว่างทาง สิ่งที่คุณควรปฏิบัติก่อนสอนประกอบด้วย

ก. ตรวจดูผู้เรียนมาครบหรือไม่ ตรวจสุขภาพเพื่อจะได้ปฏิบัติต่อเด็กถูกต้อง

ข. บอกจุดประสงค์และวิธีการเรียนประจำวัน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และเข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

ค. การดำเนินการสอนต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างสนใจ ในช่วยดำเนินการสอนนี้ครูต้องประเมินภาพการสอนตลอดเวลาที่สอน

ง. การปิดบทเรียน ช่วงระยะเวลาที่สำคัญมากที่สุดของครูและผู้เรียน คือ การปิดบทเรียน เพื่อดูว่าผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้างเป็นการทบทวนหรือให้ผู้เรียนเรียนรู้การอภิปรายประเด็นที่ยังไม่เข้าใจให้แจ่มชัด วิธีการอาจเป็นการใช้คำถามให้อธิบาย ครูทบทวนหรือให้ผู้เรียนสรุปใจความสำคัญหรือทบทวน

จ. การจัดเตรียมสื่อการสอน ครูต้องเตรียมสื่อการสอนให้พร้อมหรืออาจให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมภายในห้องเรียนได้จะช่วยให้ผู้เรียนตื่นตัวต่อการเรียนด้วย และมีความรู้สึกการเป็นเจ้าของ

ง. การใช้สื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ประกอบการเรียน ครูต้องสอนวิธีใช้ วิธีวาง ไม่ให้เกะกะหรือเป็นอันตรายต่อผู้อื่น ในกรณีที่จะต้องใช้สื่อร่วมกัน ครูต้องกระจายสื่อไปยังผู้เรียนทุกคนโดยเร็ว ซึ่งการสอนแบบจิตปัญญากำหนดชัดเจนว่าผู้เรียนทุกคนต้องได้สื่อเหมือนกันหมดทุกคน และสื่อที่ได้ก็นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม

การเรียนรู้จากการค้นพบ (Discovery Learning)

การสอนเพื่อให้มีการค้นพบนั้นครูต้องมีความรู้เต็มที่ รู้วิธีการสอนพัฒนาตามวัยของผู้เรียน ต้องรู้ว่าผู้เรียนรู้อะไรมาก่อน ผลที่ตามมา คือ การสอนเพื่อให้ค้นพบตามหลักการจิตปัญญาเน้นที่ครูว่า ไม่ใช่ผู้ให้ แต่เป็นผู้ทำให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ต่อเนื่องที่บังเกิดความรู้ด้วยการป้อนข้อมูลกลับของครูโดยใช้หลักการค้นคว้า 3 ประการ คือ

1. ค้นหาคำตอบ จากกิจกรรมที่ครูกำหนด ผู้เรียนดำเนินการกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้จากสิ่งที่ครูให้ค้นเพื่อหาคำตอบ โดยผู้เรียนต้องค้นหาคำตอบด้วยตนเอง
2. สร้างมโนทัศน์ขึ้นเอง โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากครูประกอบการค้นคว้าของผู้เรียนทำให้สามารถสรุปเป็นมโนทัศน์ที่ชัดเจนได้
3. ให้ประยุกต์มโนทัศน์ ครูเสนอแนวทางหรือปัญหาใหม่ให้ผู้เรียนแก้ โดยใช้ประสบการณ์ที่เคยมีมาก่อนในการคิด การได้คิดซึ่บซึ่บที่ละเอียดจะทำให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการยึดและขยายความรู้ที่มีอยู่ให้กว้างขวางขึ้น

จุดสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการค้นพบได้ คือ การป้อนผลประเมินการทำงานของผู้เรียนกลับ โดยครูชี้ให้เห็นผลการกระทำของผู้เรียนที่อาจเป็นงานบุคคลหรือจากผลงานกลุ่มว่าถูกผิดอย่างไรในแง่หลักการและทฤษฎี การป้อนข้อมูลกลับหลาย ๆ ครั้งของครูจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักการสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบ คือ

1. สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. มีผลปรากฏจริงชัดเจน เช่น ผลงานประดิษฐ์และผลงานการคิด

3. มีโอกาสนำความรู้ไปใช้ได้จริง

การเรียนรู้จากการค้นพบทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นต่อการเรียน เพิ่มความมั่นใจในตนเอง และพึ่งตนเองมากขึ้นเมื่อพบข้อความรู้หรือแนวแก้ปัญหาด้วยตนเอง

ความก้าวหน้าในการเรียนรู้ (Progress)

ความก้าวหน้าในการเรียน หมายถึง การเรียนรู้ของผู้เรียนที่เพิ่มเป็นระยะ ๆ ระหว่างกระบวนการเรียนการสอน จากลำดับที่ง่ายที่สุดไปถึงลำดับที่ยากที่สุด การสร้างความก้าวหน้าให้แก่ผู้เรียนต้องเริ่มจากครูให้ผู้เรียนเรียนจากจุดที่ง่ายที่สุดก่อน แล้วเปิดโอกาสให้เห็นความสำเร็จของตนเอง เพื่อเป็นกำลังใจที่จะผลักดันให้ก้าวหน้าในขั้นต่อไป ๆ ไปด้วยการติดตามลำดับจากง่ายไปยาก การเรียนรู้หลักการง่าย ๆ อย่างเข้าใจ และจำได้สำคัญสำหรับการเรียนมาก ครูต้องฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจและแม่นยำก่อนจึงเริ่มขั้นต่อไป สิ่งที่ต้องทำก่อนขึ้นเรื่องใหม่คือ ทบทวนหลักการเก่าก่อนทุกครั้ง เพื่อให้เกิดจำมีกรอบแนวคิดที่ชัดเจน ทำให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ง่ายขึ้น ครูต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กด้วย ในการประเมินความก้าวหน้าและการบอกให้ผู้เรียนทราบมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมที่ครูต้องทำในขณะดำเนินการเรียนการสอน คือ ประเมินผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมในขณะเรียน

การป้อนผลประเมินกลับ (Feedback) มีความสำคัญมากในกระบวนการสอนแบบจิตปัญญา เพราะเป็นการสะท้อนให้รู้ว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง มีสิ่งใดที่ต้องเพิ่มเติมการป้อนข้อมูลกลับมี 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองว่ามีการเรียนรู้ระดับใด ลักษณะที่ 2 มาจากครูเป็นผู้บอกให้ทราบหรือแสดงให้เห็นการแสดงออกของผู้เรียนด้วยการป้อนข้อมูลกลับ

องค์ประกอบที่ 3 การประเมินภาพการสอน

การประเมินภาพ (Assessment) มีความสำคัญสำหรับการสอนแบบจิตปัญญา เพราะการประเมินภาพจะช่วยอนุมานระดับสภาพการจัดการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นว่าผู้เรียนสามารถสร้างมโนทัศน์ตามจุดประสงค์การสอนได้หรือไม่ หากไม่ครูต้องแก้ปัญหาให้ทันช่วงเวลาที่กำหนดสอน การสอนแต่ละช่วงเวลามีความหมายมากสำหรับการสอนแบบจิตปัญญา ครูต้องมีจุดประสงค์ทุกเวลาทุกหน่วยการสอน แล้วต้องทำผู้เรียนให้บรรลุจุดประสงค์การสอนตามหน่วยเวลาในการสอนแต่ละเรื่อง การประเมินภาพการสอนแบบจิตปัญญามี 2 ลักษณะ คือ

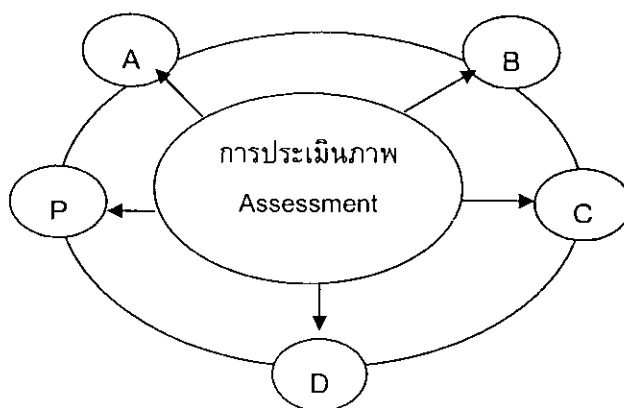
1. การประเมินการสอนในขณะดำเนินการสอนครูต้องประเมินอยู่เสมอว่ากิจกรรมที่ครูจัดนั้นกระตุ้นผู้เรียนให้ปฏิบัติการคิดหรือไม่ ผู้เรียนมีความสนใจมากน้อยเพียงใด การสอนแบบจิตปัญญา มีการประเมินการสอน 2 แบบ คือ การประเมินระหว่างการสอน เป็นการประเมินการปฏิบัติการสอนในรายละเอียดขณะสอนและการแก้ไข้ปัญหา กับอีกแบบหนึ่ง คือ ประเมินกิจกรรมว่า การสอนว่ามีลักษณะของจิตปัญญา กล่าวคือ ผู้เรียนเกิด A B C D P ตามแผนการสอนหรือไม่ เพราะอะไร

2. การประเมินการเรียนรู้ก่อนจบการสอนแต่ละหน่วยการสอนครูต้องร่วมกับผู้เรียนในการสรุปข้อความรู้ที่ได้เรียนว่าได้เรียนรู้อะไรอย่างไร วิธีอาจเป็นแบบทดสอบ คำถามร่วมสรุปหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่ครูเห็นเหมาะสม

การประเมินภาพที่ดีครูต้องวางแผนล่วงหน้า กำหนดวิธีการสังเกตต้องกำหนดจำนวนการสังเกตมาก่อน มีเป้าหมายชัดเจนกำหนดลำดับการสังเกตและช่วงเวลาที่เหมาะสม ซึ่งจุดประสงค์ของการสังเกต คือ

1. ครูต้องการจำแนกความสนใจของผู้เรียน ซึ่งครูจะได้ทราบความสนใจ ประสพการณ์ที่ครูจัดให้หรือไม่ ครูจะได้ปรับการเรียนให้สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน
2. ครูต้องการประเมินภาพพัฒนาการของเด็กหรือพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
3. ช่วยให้ผู้พัฒนาการของเด็กแต่ละคน ซึ่งทำให้ครูวางแผนประสพการณ์การเรียนรู้ได้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน
4. ครูต้องการประเมินภาพเป็นระยะ ๆ เพื่อความก้าวหน้าของผู้เรียน การสังเกตอย่างเป็นระบบจะทำให้ครูทราบถึงพฤติกรรมและการเรียนรู้จริงของผู้เรียน
5. การสังเกตจะช่วยให้ครูประเมินคุณค่าการปฏิบัติการสอนของครูและการพัฒนาบุคลากรครูที่เหมาะสม
6. การสังเกตช่วยให้ผู้เชี่ยวชาญเห็นภาพโปรแกรมในแนวกว้าง ขณะเดียวกันก็ช่วยให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชั้นเรียนได้
7. บันทึกการสังเกตสามารถใช้เป็นสารสนเทศ เพื่อการแลกเปลี่ยนในการศึกษาเป็นคณะกับผู้ปกครองและผู้บริหาร

การประเมินภาพ (Assessment) เป็นการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาประมวลจุดเด่นจุดด้อยของกิจกรรมการสอน เพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง โดยการประเมินภาพจะประเมินทั้งกิจกรรมการสอนและผลการสอน ข้อสังเกตคือ การประเมินภาพและการประเมินผลใกล้เคียงกันมากทั้ง 2 อย่างนี้ ครูจะนำมาใช้เพื่อการตัดสินใจการเรียนการสอน แต่การสอนแบบจิตปัญญาจะเน้นถึงการประเมินภาพมากกว่าการประเมินผล เพราะต้องการให้เป็นการประเมินเพื่อพัฒนา โดยเฉพาะการประเมินกิจกรรมการสอนจะต้องประเมินลักษณะกิจกรรมการสอนว่ามี A B C D P หรือไม่ ประการหนึ่งในขณะสอนต้องใช้กิจกรรมรองทดแทนอย่างไรกลไกของการประเมินภาพ

ภาพประกอบ 2 กลไกการประเมินภาพลักษณะกิจกรรมการสอน

องค์ประกอบที่ 4 หน่วยเวลากำกับการสอน

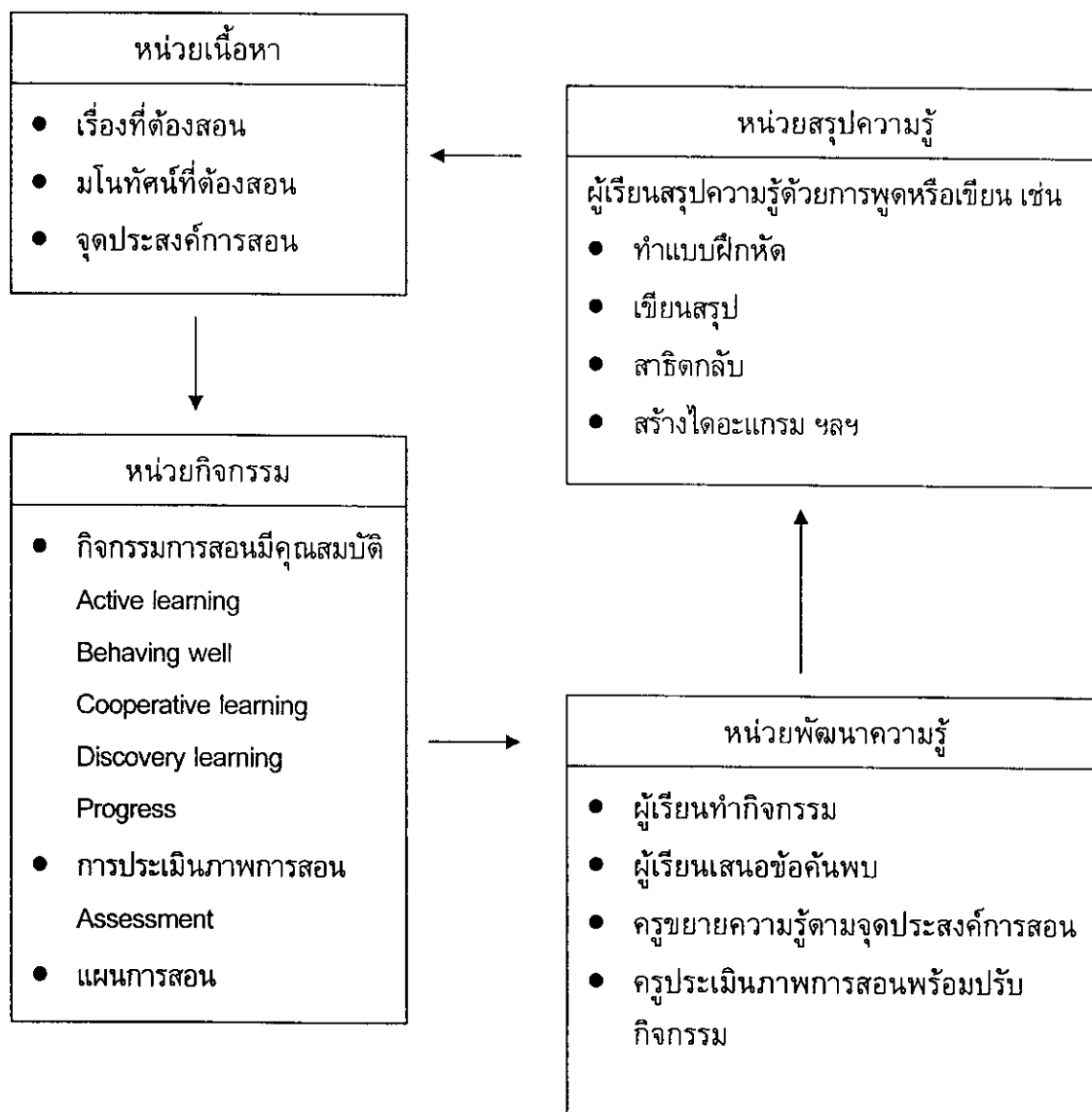
หน่วยเวลาในการสอนแบบจิตปัญญาเป็นตัวกำหนดเป้าหมายการสอน ปริมาณของเนื้อหา และความซับซ้อนของกิจกรรม ผู้สอนแบบจิตปัญญาต้องวางแผนล่วงหน้าว่า แต่ละมโนทัศน์ที่จะสอนต้องใช้เวลาในการสอนเท่าใด การรู้หน่วยเวลาทำให้ครูสามารถกำหนดแผนการสอนได้ว่า จะสอนกี่มโนทัศน์ เนื้อหาอะไรบ้างจึงจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การดำเนินการสอนตามแผนให้จบในเวลาที่กำหนดได้นั้น มีประโยชน์กับการสอนอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. คุ่มชั้นเรียน หมายถึงการที่ครูสามารถทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในงานที่ครูกำลังให้เรียนด้วยกิจกรรม มีการให้รางวัลกับพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างชัดเจนเท่านั้นและเป็นบางครั้ง
2. รักษาสมดุลระหว่างกิจกรรมกับเนื้อหาสาระวิชาที่ต้องเรียนการกำกับเวลาให้เหมาะสมกับความสนใจและลักษณะงานที่มอบหมาย ซึ่งในเด็กเล็กมีระยะความสนใจสั้นประมาณ 5-10 นาที แล้วจบกิจกรรมข้อสำคัญไม่จบก่อนเวลาแต่เมื่อหมดเวลาต้องเลิกทันที แต่ทั้งนี้ต้องไม่ล่าเกินเวลานานกว่า 5 นาที
3. ฝึกวินัยการตรงต่อเวลา ครูต้องดำเนินการกิจกรรมการสอนและสื่อในการจูงใจให้ผู้เรียนดำเนินการสอนให้เป็นไปตามจุดประสงค์การสอนที่ครูต้องการ และจบตามเวลาที่กำหนด

3.5 ลักษณะการสอนแบบจิตปัญญา

การสอนแบบจิตปัญญาพัฒนาจากหลักการทางทฤษฎีว่า ครูจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อมีประสบการณ์การเรียนรู้นั้นเชื่อมประสานได้เป็นอย่างดีกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ด้วยความสนุก เนื้อหาง่ายต่อการเข้าใจมีกระบวนการค้นพบมโนทัศน์ที่ครูผู้สอนด้วยตัวผู้เรียนเอง ซึ่งกระบวนการเรียนรู้จากการสอนจะทำให้ผู้เรียนเกิดการใฝ่รู้คิดค้นอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง

หน่วยการเรียนรู้ หมายถึง โครงสร้างส่วนประกอบของการสอนแบบจิตปัญญาแต่ละเรื่อง (Topic) ประกอบด้วยหน่วยการสอนย่อย 4 หน่วย คือ หน่วยเนื้อหา หน่วยกิจกรรม หน่วยสรุปความรู้และหน่วยสรุปความรู้ซึ่งพัฒนากันดังแผนภาพประกอบที่ 3

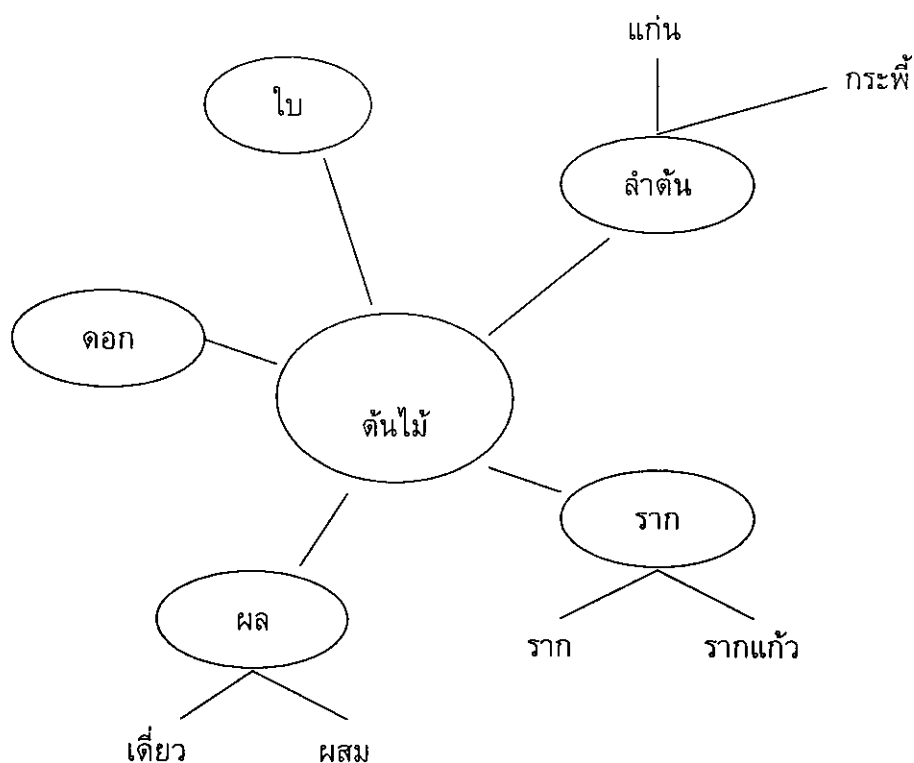
ภาพประกอบ 3 แผนภาพหน่วยการสอนของการสอนแบบจิตปัญญา

หน่วยเนื้อหา เป็นหน่วยสำคัญอันดับแรกของการสอนแบบจิตปัญญาเป็นส่วนหนึ่งที่พัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดตามหลักสูตร ถ้านอกระบบโรงเรียนเนื้อหามาจากเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ

เรื่องที่สอน ถ้าหน่วยเนื้อหาพัฒนามาจากหน่วยการเรียนรู้ เรื่องที่ต้องเรียนจะมาจากการศึกษาลักษณะวิชาว่ามีสาระประกอบด้วย เนื้อหาใด ลำดับความยากง่ายเป็นอย่างไร หลักสูตรต้องการพัฒนาผู้เรียนโดยทำผังมโนทัศน์

ผังมโนทัศน์ (Concept Mapping หรือ Conceptual Framework) หมายถึง แผนภูมิแสดงการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มคำนามที่แสดงถึงวัตถุสิ่งของ แนวคิด กิจกรรม หรือเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กัน โดยเริ่มจากคำนามหลักแล้วขยายสู่คำนามสัมพันธ์ย่อยตามลำดับ ดังตัวอย่างของมโนทัศน์ต้นไม้

ซึ่งประโยชน์ที่ได้จากการทำมโนทัศน์ทำให้ครูวางแผนการสอนได้ครอบคลุมเรื่องที่ต้องสอนและสามารถใช้ตรวจสอบความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนด้วยการถามความสนใจของผู้เรียนโดยตรง พร้อมกับวิเคราะห์ความต้องการเนื้อหาด้วยการประเมินปัจจัยต่อไปนี้จะควบคู่ไปด้วย

ภาพประกอบ 4 ผังมโนทัศน์ต้นไม้

พัฒนาการตามวัยผู้เรียน ซึ่งสิริมา ภิญโญนนตพงษ์ (2541 : 109) กล่าวว่าเด็กในช่วงวัยที่แตกต่างกันย่อมมีความสนใจและความต้องการที่ต่างกันสำหรับแนวการจัดการประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยนั้น เด็กมีความอยากรู้อยากเห็นไม่สิ้นสุด ครูที่ดีต้องเรียนรู้การจัดการประสบการณ์ที่เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับเด็กวัยนั้น

ประสบการณ์ของผู้เรียน การทราบประสบการณ์ของผู้เรียนทำให้ครูประเมินขอบเขตของเรื่องที่ผู้เรียนต้องเรียนได้ถูกต้อง

มโนทัศน์ที่ต้องเรียน การสอนแบบจิตปัญญามุ่งเน้นการเรียนรู้เนื้อหาเป็นมโนทัศน์ (Concept) ซึ่งหมายถึง คำอธิบายแนวคิด ระบบวิธีการหรือความหมายของเรื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดจินตภาพของเรื่องที่เรียนอย่างเข้าใจในการสอนแต่ละเรื่องครูต้องวิเคราะห์เรื่องด้วยผังมโนทัศน์แล้วเลือกมโนทัศน์ย่อยแต่ละเรื่องที่ต้องเรียนมาเขียนมโนทัศน์

จุดประสงค์ของการสอน จุดประสงค์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะบ่งบอกถึงการจัดกิจกรรมการสอนให้แก่ผู้เรียน เป็นเป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หลังการสอนแล้ว

เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน คือ การจัดประสบการณ์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงความสามารถ โรงเรียนเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงการตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสม มีความเฉลียวฉลาดและเข้าใจประเด็นต่าง ๆ อย่างมีปัญญา มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน

หน่วยกิจกรรมการสอน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ กิจกรรมการสอน การประเมินภาพการสอนและแผนการสอน

กิจกรรมการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

a. ลักษณะของกิจกรรมการสอนของการสอนแบบจิตปัญญาเป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาจิตใจและเสริมสร้างความรู้ไปพร้อมกัน โดยลักษณะของกิจกรรมการสอนจะเน้นการลงมือกระทำและเรียนรู้ด้วยการสังเกตและคิดด้วยตนเอง คือ A B C D P ตามความหมายดังนี้

A (Active Learning) การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติการคิด ในการสอนต้องจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการลงมือกระทำและคิดค้นหาคำตอบ

B (Behaving Well) การเรียนรู้ด้วยการแสดงออกที่ดี

C (Cooperative Learning) การเรียนรู้ด้วยการร่วมมือกับกลุ่ม หมายถึงในการเรียนรู้ที่กำหนดทุกครั้ง ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เป็นกลุ่มขนาด 5-6 คนด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

D (Discovery Learning) การเรียนรู้ด้วยการค้นพบจากการทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มและการที่ครูวิเคราะห์ผลงานจากกิจกรรมของกลุ่มแต่ละกลุ่มให้ฟังในชั้นเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการค้นพบจากการทำกิจกรรมของตนและจากการดูผลงานของกลุ่มเพื่อน

P (Progress) การเรียนรู้ความก้าวหน้าของตนในการเรียนเมื่อผู้เรียนได้ค้นพบ ผู้เรียนจะรู้ว่าตนเองได้สิ่งใดเพิ่มขึ้นจากการวิเคราะห์ของครูและหาความรู้เพิ่มเติมจากหนังสือ

การประเมินภาพการสอน (Assessment) เป็นกิจกรรมที่ครูกระทำในขณะทำการสอนครูต้องประเมินประสิทธิภาพการสอนตลอดเวลา ซึ่งลักษณะของกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญา มีความเฉพาะมากตรงที่ในการวางแผนการสอนในแต่ละเรื่องครูต้องจัดเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้

อย่างน้อย 3 ชุดไว้เป็นกิจกรรมหลัก กิจกรรมรอง กิจกรรมเสริม เพื่อเป็นกิจกรรมสำรองในกรณีที่สอนไปแล้วพบว่าผู้เรียนขาดความสนใจ แม้อยู่ละ 5 ของผู้เรียน ครูก็ต้องใช้กิจกรรมรองและ กิจกรรมเสริมเพื่อสร้างความสนใจทันที

แผนการสอน เป็นองค์ประกอบหนึ่งของหน่วยกิจกรรมเพราะแผนการสอนเป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินกิจกรรม เวลา อุปกรณ์ และวิธีการอย่างชัดเจน องค์ประกอบแผนการสอนที่สำคัญประกอบด้วย

1. เรื่องที่สอน หรือหัวข้อเรื่องที่ต้องการสอนให้เลือกเรื่องที่เรียนจากความสนใจของผู้เรียนและพื้นฐานประสบการณ์ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร
2. มโนทัศน์ที่ต้องเรียน หมายถึง คำอธิบายแนวคิด ระบบ วิธีการหรือความหมายของเรื่องที่คุณเรียนต้องรู้
3. จุดประสงค์การสอน เป็นตัวบ่งชี้ผลลัพธ์หลังการสอนที่คุณต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนซึ่งในระดับปฐมวัยมีจุดประสงค์การสอนประกอบด้วย การส่งเสริม 3 ด้าน คือ (1) การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย (2) การส่งเสริมพัฒนาการจิตนิยม (3) การส่งเสริมพุทธิปัญญา
4. กิจกรรมการสอน เป็นหัวใจสำคัญของแผนการสอนกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องสอดคล้องกับมโนทัศน์ที่ต้องเรียนที่เน้นประสบการณ์ ภาษา ศิลปะ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม และการสร้างเสริมนิสัย
5. การประเมินภาพการสอนเป็นการประเมินคุณภาพกิจกรรมการสอนของคุณครูควบคู่ไปกับการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน

หน่วยพัฒนาความรู้ เป็นหน่วยที่อยู่ในขั้นของการดำเนินการสอนประกอบงานของผู้เรียนและการสอนของคุณ หลักการสำคัญในขั้นตอนของการพัฒนาความรู้จะเน้นการลงมือปฏิบัติของผู้เรียนและการคิดค้นหาคำตอบด้วยการทำงานกลุ่ม แล้วนำเสนอเปรียบเทียบหน้าชั้นเรียน ด้วยการป้อนผลประเมินกลับ (feedback) ของครูซึ่งเป็นการขยายความรู้และแนวคิดให้กับผู้เรียน ซึ่งการขยายข้อความนั้นนอกจากผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากครูแล้วยังได้จากความเห็นการนำเสนอจากกลุ่มอื่นด้วย ซึ่งทำให้ค้นพบความรู้และตนเองไปพร้อมกัน

หน่วยสรุปความรู้ เป็นส่วนของหน่วยการสอนแบบจิตปัญญาที่ผู้เรียนจะได้จดจำข้อความที่ได้เรียน เพื่อเป็นการทบทวนข้อความที่เรียนศึกษาต่อเนื่อง วิธีการได้แก่ ทำแบบฝึกหัดเขียนสรุป หรือสาธิตกลับ ถ้าเป็นการเรียนด้านทักษะปฏิบัติ หรือสร้างแผนภาพกรอบแนวคิด (Diagram)

3.6 กระบวนการสอนแบบจิตปัญญา

กระบวนการสอนแบบจิตปัญญาประกอบด้วย 6 ขั้น คือ

- ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพและความต้องการของผู้เรียน
- ขั้นที่ 2 กำหนดมโนทัศน์ที่ต้องเรียน
- ขั้นที่ 3 กำหนดจุดประสงค์ของการสอน

ขั้นที่ 4 ดำเนินการสอน

ขั้นที่ 6 ประเมินภาพการสอน

การสอนแบบจิตปัญญา เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม ปฏิบัติทางความคิดที่เน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับข้อความรู้ใหม่ เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของการสอน ซึ่งมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. แต่ละหน่วยการสอนจะสอนมุ่งเน้นการสอนมโนทัศน์ของเรื่องที่สอน
2. ผู้เรียนค้นหามโนทัศน์ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้แบบจิตปัญญาที่ครู เป็นผู้อำนวยการเรียนรู้
3. การบวนการสอนแบบจิตปัญญาเป็นการสอนกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้สาระ วิชาอย่างมีความสุขภายในเวลาที่กำหนด โดยครูจะไม่บรรยายเนื้อหาสาระวิชา ในกรณีที่เนื้อหา มาก ครูจะชี้แนะ

การจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาครูสามารถใช้เทคนิคการสอนที่ทำให้ผู้เรียนมี การคิด มีการเรียนด้วยการคิด การแสดงออก มีการร่วมมือ มีการค้นพบ และมีความก้าวหน้าทาง ความรู้ การสอนแบบจิตปัญญาและประมวลความสัมพันธ์ของเป้าหมายการเรียนรู้ กระบวนการสอน และมโนทัศน์ที่ต้องเรียนรู้ให้ผสมกลมกลืนอย่างต่อเนื่อง

เป้าหมายการสอนแบบจิตปัญญามุ่งพัฒนาทักษะจำเป็นต่อการเรียนอย่างน้อย 6 ด้าน คือ ทักษะทางปัญญา

- เกิดมโนทัศน์ของสิ่งที่ต้องเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน
- ขยายความคิดและความคิดสร้างสรรค์
- มีเหตุผลในการแสดงออกทั้งด้านความคิดและการกระทำ
- มีความฉลาดทางอารมณ์

ทักษะการคิดและการกระทำ

- แสดงตนอย่างสม่ำเสมอในการเสนอแนวคิดและการกระทำ
- แสดงความคิดของตนที่ชัดเจนต่อกลุ่ม
- สามารถประมวลความคิดของผู้อื่น
- แสดงความพร้อมและสนใจในการกระทำทั้งโดยตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่น

ทักษะการแสดงออกที่ดี

- แสดงความนับถือผู้ร่วมคณะทำงาน
- ทำงานกับกลุ่มได้ดี
- ให้ความร่วมแรงร่วมใจ
- รู้การวางตนและกาลเทศะทางวิชาการ

ทักษะความร่วมมือ

- ยอมรับความแตกต่างของบุคคลในกลุ่ม
- สามารถกระทำตามข้อตกลงของกลุ่มด้วยความเต็มใจ
- เสนอความคิดเห็นแก่กลุ่มอย่างชัดเจน
- ร่วมคิดวิธีแก้ปัญหาในกลุ่ม
- พร้อมรณรงค์กับกลุ่มให้เกิดผลจริง

ทักษะการค้นพบ

- ถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับปัญหา
- สามารถหาวิธีวิธีการที่ตนคิด
- แสดงใจกว้างรับแนวคิดผู้อื่น
- เสนอแนวทางนำไปสู่เป้าหมายการเรียน/การทำงาน

ทักษะการพัฒนาตน

- พร้อมต่อการปรับปรุงและพัฒนา
- เต็มใจที่จะเรียนรู้ด้วยเจตคติที่ดี
- มีความรักต่อการเรียนรู้
- กระตือรือร้นในการค้นคว้าเพิ่มเติม

การศึกษาศาภาพและความต้องการของผู้เรียน

จากข้อมูลที่ได้ ครูได้นำมาบูรณาการกิจกรรมการสอนที่ชัดเจนเหมาะสมกับผู้เรียน อาจประเมินจากชั้นเรียน และวัยประเมินความแตกต่างของผู้เรียนแล้วจึงกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสม

กำหนดมโนทัศน์

การพัฒนาโนทัศน์เป็นกลไกการทำงานทางพุทธิปัญญาที่แสดงถึงความสามารถของผู้เรียนในการอธิบาย จำแนก จัดจำพวกหรือบอกลักษณะสิ่งของ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หลักการหรือข้อความรู้ต่าง ๆ ได้อย่างกระจ่างชัด ซึ่งการพัฒนาโนทัศน์ขึ้นอยู่กับความสามารถของครูที่จะต้องทำให้ให้ผู้เรียน (1) เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสารสนเทศและประสบการณ์ใหม่กับสารสนเทศและประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม (2) เข้าใจความหมายของคำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและประสบการณ์ที่ได้รับและ (3) แปลความหมายสิ่งที่ได้ยิน ได้เห็นและได้ปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนอย่างแม่นยำ ซึ่งการเข้าใจมโนทัศน์มีความสำคัญมากต่อการรับรู้ซึ่งแต่ละคนรับรู้ไม่เท่ากัน

กำหนดจุดประสงค์ของการสอน

จุดประสงค์ในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยมี 3 ด้าน คือ

1. การส่งเสริมพัฒนาการตามวัย (Development)
2. การส่งเสริมพัฒนาการจิตนิยม (Affective Development) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาจิตสำนึกที่ดี การมีสุนทรีย์ต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และตนเอง
3. การส่งเสริมพุทธิปัญญา (Cognitive Development) ซึ่งหมายถึงการพัฒนาความรู้ ทักษะขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน คือ ลักษณะนิสัย สังคมศึกษา ภาษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

การออกแบบกิจกรรมการสอน

กิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญาประกอบด้วย 5 กระบวนการดังนี้

A (Active learning)	การปฏิบัติการคิดในการทำกิจกรรมระหว่างเรียน
B (Behaving well)	การแสดงออกในระหว่างเรียนทั้งเพื่อการแสดงผลงานและการมีส่วนร่วมในกลุ่ม
C (Cooperative learning)	การเรียนรู้แบบร่วมมือที่เกิดจากการเรียนในกลุ่มย่อยที่กำหนดในกิจกรรม
D (Discovery learning)	การเรียนรู้จากการค้นพบจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน
P (Progress)	การก้าวหน้าในการเรียน ซึ่งสังเกตได้โดยครูและผู้เรียนเอง

การดำเนินการสอน

การสอนแบบจิตปัญญามีขั้นตอนการสอนประกอบด้วยงานหลัก 5 ขั้นตอน ที่ครูต้องดำเนินการดังนี้

1. เตรียมความพร้อม ก่อนสอนทุก ๆ ครั้งครูต้องเตรียมความพร้อมของผู้เรียน โดยใช้เวลาประมาณ 3-5 นาที เพื่อให้ผู้เรียนสงบและพร้อมที่จะเรียน
2. บอกจุดประสงค์การสอน ใช้เวลา 1 นาที เพื่อให้ผู้เรียนทราบว่าเรียนอะไรบ้าง จะได้ติดตาม ติดตาม และสรุปได้ถูกเมื่อสิ้นการเรียน
3. หาจุดสนใจ การสอนแบบจิตปัญญาบางครั้งไม่สามารถดำเนินการสอนได้ขึ้นอยู่กับลักษณะของผู้เรียน ความต้องการประสบการณ์ เช่น เด็กปฐมวัยอาจต้องถามหาความสนใจว่าจะเรียนอะไรก่อน หรือทำซ้ำแมงมุมมโนทัศน์ เพื่อค้นหาหัวข้อที่ต้องการเรียนรู้
4. ดำเนินกิจกรรมการสอนตามแผน ขณะดำเนินกิจกรรมครูต้องประเมินตนเองตลอดเวลาว่า กิจกรรมการสอนนั้นกระตุ้นให้คิดหรือไม่ผู้เรียนได้แสดงออกจริงไหม เรียนรู้แบบร่วมมือหรือไม่ รู้อะไรเพิ่มขึ้นด้วยการประเมินภาพการสอน
5. สรุปบทเรียน จุดประสงค์หลัก คือ มุ่งประเมินสิ่งที่ผู้เรียนรู้มีหลายวิธีทั้งที่เป็นการร่วมกันสรุป เช่น การทำแบบฝึกหัด การร่วมกันสรุป และการทดสอบ

4. โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

4.1 ประวัติโรงเรียน

โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสเป็นโรงเรียนอนุบาลที่เปิดสอนในระดับบริบาลและอนุบาล โดยสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่เลขที่ 68/1 ซ.พหลโยธิน 64 ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี ได้จัดตั้งขึ้นตามใบอนุญาตเลขที่ ปท 00005/2544 เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 โดยมีนางนากิส ตรีเพชรไพศาล เป็นผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการ และนางอารีย์ โลจนากวิวัฒน์ เป็นครูใหญ่

โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสได้ใช้หลักสูตรแบบจิตปัญญาในการจัดการเรียนการสอน โดยแบ่งภาคการศึกษาออกเป็น 2 ภาคเรียน และจัดระดับชั้นเรียนออกเป็น 2 แผนกคือ แผนกบริบาล รับเด็กอายุ 1.6 ถึง 3 ปีและแผนกอนุบาลเปิดสอนในชั้น อนุบาล 1-3 มีจำนวนครูทั้งหมด 15 คน

4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสได้ใช้แนวการจัดประสบการณ์ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2546 มาจัดทำเป็นหลักสูตรของสถานศึกษา ซึ่งมีการทำแผนประสบการณ์การเรียนรู้ 4 เรื่อง คือ 1.เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2.บุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก 3.ธรรมชาติรอบตัว 4.สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก โดยมีการจัดแผนประสบการณ์เป็นรายปี รวมเนื้อหา 5 วิชาตามแบบจิตปัญญา ซึ่งประกอบวิชาวิทยาศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา วิชาภาษาไทย และวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยมีตัวอย่างแผนการจัดประสบการณ์ในระดับชั้นต่าง ๆ ต่อไปนี้

แผนการจัดประสบการณ์คณิตศาสตร์

เรื่อง ผม

ชั้น อนุบาล 1

เวลาที่ใช้ในการสอน 30 นาที

มโนทัศน์ ผมเป็นชนอยุ่บนหัวคนมีสีดำ ผมคนแก่สีขาว

จุดประสงค์

1. ทำงานพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
2. สนุกและสุนทรีย์กับการประดิษฐ์ตุ๊กตา
3. ฝึกการนับ 1-5

สื่อการสอน 1.จานกระดาษ 2.ดินสอสี 3.ไหมพรม 4.กาว

กิจกรรมการเรียนการสอน

เตรียมเด็ก

ครูเล่านิทานเด็กผมสวย (แต่งเองสั้น ๆ) เพื่อโยงเข้าสู่ การทำกิจกรรมสร้างตุ๊กตา

ขั้นตอนการ

* ครูแจกกระดาษทำหน้าตุ๊กตาคนละแผ่น

* ครูแจกดินสอสีให้คนละ 1 ชุด (ดำ-แดง)

* เพื่อเด็กวาดภาพเสร็จทุกคนแล้ว ครูแจกไหมพรมคนละ 6-7 เส้น แล้วแจกกาว พร้อมให้เด็กแต่งตุ๊กตาเพียง 5 เส้นเท่านั้น (เพื่อให้เด็กฝึกนับ 1-5)

ขั้นสรุป

ครูให้ทุกคนตั้งชื่อตุ๊กตาของตัวเอง แล้วนับเส้นผมมอบให้เด็กนำไปอวดคุณพ่อคุณแม่ที่บ้าน

ประเมินผล สังเกตจากการนับ 1-5 ได้ถูกต้องของเด็ก

นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังได้จัดมีวิชาเสริมหลักสูตร ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คอมพิวเตอร์ เทควันโดเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในทุกด้าน ในส่วนของกิจกรรมในแต่ละภาค การศึกษาเรายังให้งานโครงการขึ้นภาคเรียนละ 2 โครงการ เช่นโครงการปลูกผักสวนครัว โครงการไบโม่ที่รัก โครงการไข่เค็ม โครงการเครื่องใช้ไฟฟ้า โครงการกล้วย โครงการรักการอ่าน และการทัศนศึกษานอกสถานที่ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก ได้แก่ สวนสาธารณะกองทัพอากาศ พิพิธภัณฑสถานเครื่องปั้น พิพิธภัณฑสถานเด็ก พิพิธภัณฑสถานวิทยาศาสตร์ และท้องฟ้าจำลอง เป็นต้น

การจัดตารางเรียนประจำวัน

โรงเรียนได้จัดตารางเรียนให้กับเด็ก ๆ ได้เรียนรู้ และทำกิจกรรมที่มีความสุข และพัฒนาปัญญาไปพร้อมกันดังนี้คือ

ตารางกิจกรรมประจำวัน

เวลา	วัน	9.00-9.30น.	9.30-10.00น.	10.00-10.10น.	10.10-10.40น.	10.40-11.15น.	11.15-12.00น.	12.00-12.30 น.	12.00-14.00น.	14.00-15.00น.	15.00น.
จันทร์	กิจกรรม กลางแจ้ง	กิจกรรม กลางแจ้ง	ประสบการณ์ ภาษา	ของ ว่าง	ห้องสมุด	ภาษาอังกฤษ	ศิลปะ สร้าง สรรค์	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	กิจกรรม เคลื่อนไหวและ จังหวะ	กิจกรรมเสรี เตรียมตัว กลับบ้าน
อังคาร	กิจกรรม กลางแจ้ง	กิจกรรม กลางแจ้ง	ดนตรี	ของ ว่าง	มุมอิสระ	มุมอิสระ	ประสบการณ์ คณิต	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	เกมการศึกษา	กิจกรรมเสรี เตรียมตัว กลับบ้าน
พุธ	คอมพิวเตอร์		ของ ว่าง	ของ ว่าง	ผละ	ประสบการณ์ วิทย์	ห้องสมุด	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	เกมการศึกษา	กิจกรรม เสรี เตรียมตัว กลับบ้าน
พฤหัสบดี	ว่ายน้ำ		ของ ว่าง	ของ ว่าง	ประสบการณ์ สังคม	กิจกรรม เสริม ทักษะ	เทควันโด	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	กิจกรรม เคลื่อนไหวและ จังหวะ	กิจกรรมเสรี เตรียมตัว กลับบ้าน
ศุกร์	กิจกรรม กลางแจ้ง	กิจกรรม กลางแจ้ง	เล่นบ่อ ทราย	ของ ว่าง	ประสบการณ์ ส่น.	ศิลปะ สร้าง สรรค์	กิจกรรม เสริม ทักษะ	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	กิจกรรม บำเพ็ญ ประโยชน์	กิจกรรมเสรี เตรียมตัว กลับบ้าน

แผนการจัดประสบการณ์รายปี

โรงเรียนมีการจัดแผนการจัดประสบการณ์สำหรับชั้นอนุบาล 1-3 เป็น
หลักสูตรตลอดปีซึ่งมีตัวอย่างดังนี้คือ

โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

แผนการสอนชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 1

สัปดาห์ที่	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์	หมายเหตุ
	ประสบการณ์ ภาษา	ประสบการณ์ คณิต	ประสบการณ์ วิทย์	ประสบการณ์ สังคม	ประสบการณ์ ส่น.	
1	แนะนำโรงเรียน/ปรับพื้นฐาน					
2	การดูแลรักษามม	บน/ล่าง	ฤดูกาล	เครื่องมือสวน	อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	
3	การป้องกัน รักษาตา	ซ้าย/ล่าง	ร้อน/หนาว	การใช้เงิน	รักษาน้ำ	
4	การป้องกัน น้ำเข้าหู	ใกล้/ไกล	อุณหภูมิ	การใช้โทรศัพท์	รักษาป่า	
5	การป้องกันหวัด	ปริมาณ	อุณหภูมิ ร่างกาย	บ้านเลขที่	รีไซเคิล	
6	การเลือกดื่มให้ สะอาด	ขนาด	เทอร์โมมิเตอร์	เครื่องครัว	ประโยชน์จาก ธรรมชาติ	
7	การเล่นน้ำ	น้ำหนัก	การแต่งกายใน ฤดูกาลร้อน	ตลาด	สมุนไพร	
8	การซักเสื้อผ้า	จำแนกพวก	การแต่งกายใน ฤดูกาลฝน	หมู่บ้าน	ตะไคร้	
9	วิธีรักษาร่างกาย ให้สะอาด	เปรียบเทียบ	การแต่งกายใน ฤดูกาลหนาว	ที่ทำการ	นมถั่วเหลือง	
10	การรับประทานอาหาร	การบอกค่า	แม่สี	จังหวัด	ใบกระเพรา	
11	การออกกำลังกาย	การนับ	การผสมสี	ประเทศ	มะนาว	
12	การใช้เวลาว่าง	การรวม	ดวงอาทิตย์	โลก	สาระแหน่	
13	มลพิษในอากาศ	การลด	ดวงจันทร์	ธงชาติ	กระเทียม	

4.3 การจัดชั้นเรียน

โรงเรียนได้จัดห้องเรียนขนาด 6x7 เมตร สำหรับจัดเป็นชั้นเรียน และห้องกิจกรรมต่าง ๆ เช่นห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องเรียนภาษาอังกฤษ และ Play Room ในส่วนของชั้นเรียนนั้นจะไม่มีมุมต่าง ๆ อยู่ในห้อง มีแต่โต๊ะและเก้าอี้ซึ่งเราจะไม่เคร่งครัดกับการจัดรูปแบบที่เรียน เด็ก ๆ สามารถนั่งเรียนได้ตามปกติ แต่ต้องสามารถเคลื่อนที่ได้คล่องตัว สำหรับการจัดกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน นอกจากภายในชั้นเรียนยังมีการตกแต่งงานศิลปะ ป้ายนิเทศก์เพื่อความรู้ สื่อการสอน ซึ่งเป็นผลงานของคุณครู และเด็ก ๆ ช่วยกันทำขึ้นมา

4.4 การจัดสิ่งแวดล้อม

โรงเรียนได้จัดสิ่งแวดล้อมภายนอกเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ให้กับเด็ก ๆ โดยมีสนามหญ้าที่กว้างขวางมีต้นไม้ร่มรื่น มีสถานที่สำหรับเล่นน้ำ เล่นทราย เครื่องเล่นสนามที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ในส่วนของการจัดสิ่งแวดล้อมภายใน ทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนที่สะอาดกว้างขวาง มีห้องนันทนาการต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด ห้อง Play room ห้องเรียนภาษาอังกฤษ ห้องอาหาร ห้องน้ำ ที่พอกับจำนวนนักเรียน

4.5 การใช้สื่อการศึกษา

ในการจัดสื่อการเรียนการสอนแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ทางโรงเรียนจะจัดเตรียมสื่อที่เป็นของจริง หรือวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ผัก ดอกไม้ ต้นไม้ เป็นต้น แต่ทั้งนี้สื่อทุกอย่างต้องตรงกับเนื้อหาที่เรียนและมีจำนวนเพียงพอกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสสื่อกันทุกคน

5. การประเมินผลหลักสูตร

5.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

ราฟ ไทเลอร์ (Ralph Tyler) ได้ให้นิยามการประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบว่าหลักสูตรและการสอนได้บรรลุประสงค์เพียงใด กระบวนการในการตรวจสอบว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างไร (ธำรง บัวศรี. 2542: 327; อ้างอิงจาก Tyler. 1950: 60)

เวิร์ทเดน และแซนเดอร์ส (Worthen and Sanders) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นการกำหนดคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งรวมทั้งการที่จะได้มาซึ่งข้อมูลที่จะตัดสินคุณค่าของโปรแกรมผลผลิต กระบวนการ วัดดูประสงค์หรือแสวงหาทางเลือกเพื่อวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ (สมบัติ คชสิทธิ์. 2536: 67; อ้างอิงจาก Worthen ; & Sanders. 1973: 19)

สังต์ อูทรานันท์ (2532: 353) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรซึ่งสามารถดำเนินการได้ 3 ระยะ คือ ประเมินหลังจากได้ร่างหลักสูตรแล้ว ประเมินขณะที่กำลังอยู่ในระหว่างการใช้หลักสูตรแล้ว

พรสุข หุ่นรินทร์ (2534: 130) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรว่ามีคุณภาพดีหรือไม่ดีอย่างไร มีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นปัจจุบันสอดคล้องกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สมบัติ คชสิทธิ์ (2536: 75) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่าเป็น กระบวนการให้ข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอน พัฒนาการเรียนการสอนแต่ละคน ตลอดจนนำมาปรับปรุงระบบการบริหารของ มหาวิทยาลัย และการปฏิบัติงานของบุคลากร

ชูศรี สุวรรณโชติ (2542: 213) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร คือ กระบวนการในการหาข้อมูล การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการใช้หลักสูตร หรือ กระทำก่อนการใช้หลักสูตรเพื่อจะได้นำผลการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่าเดิม เป็นการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

รุจิร ภูสาระ (2545: 143) ได้ให้ความหมายการประเมินหลักสูตรไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. การวัดผลการปฏิบัติของผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในเชิงปริมาณ
2. การเปรียบเทียบพฤติกรรมการปฏิบัติของผู้เรียนกับมาตรฐาน
3. การอธิบายการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และการเลือกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเรื่องหลักสูตร
4. การใช้ความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้

จากความหมายของการประเมินหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการประเมินหลักสูตร คือ การประเมินว่าวัตถุประสงค์ เนื้อหาของหลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ในสิ่งที่คาดหวังไว้ มากน้อยเพียงใด และนำผลที่ได้จากการประเมินมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

5.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

ทิศนา แคมมณี (2535: 134) กล่าวถึงความหมายการประเมินหลักสูตรว่ามีจุดมุ่งหมาย เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้น โดยดูว่าหลักสูตรที่จัดขึ้นมาสามารถสนองตามวัตถุประสงค์ที่ หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ เพื่อดัดสินว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบของหลักสูตรตลอดจนการบริหารงานและการสอนตามหลักสูตรเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องแล้วหรือไม่ และเพื่อวัดผลดูว่า ผลผลิต คือผู้เรียนนั้นเป็นอย่างไร

โชติ เพชรชื่น (2536: 570) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรเพื่อพิจารณาว่า โครงสร้างของหลักสูตรอื่นได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ สื่อการเรียนการสอน การวัด และการประเมินผล มีความสอดคล้องระหว่างกันเพียงใด และโครงสร้างมีความสอดคล้องกับปรัชญา แผนพัฒนา นโยบายของประเทศ และความต้องการของสังคมเพียงใด และเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรว่าสมควรที่จะใช้ดำเนินการต่อหรือไม่ หากมีข้อบกพร่องควรปรับปรุงแก้ไข อย่างไร และเพื่อพิจารณาคูณภาพของผลผลิตของหลักสูตรว่ามีคุณลักษณะหรือมีคุณค่าตรงตาม วัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ในหลักสูตรหรือไม่

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 192) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตร มีดังนี้

1. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่าง ๆ ของ หลักสูตรการประเมินผลในลักษณะนี้มักจะดำเนินในช่วงที่การพัฒนาหลักสูตรยังคงดำเนินการอยู่

เพื่อที่จะพิจารณาว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหา การวัดผล ฯลฯ มีความสอดคล้องและเหมาะสมหรือไม่ สามารถนำมาปฏิบัติในช่วงการนำหลักสูตรไปทดลองใช้หรือ ในขณะที่การใช้หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ได้มากน้อยเพียงใด ได้ผลเพียงใด และมีปัญหาอุปสรรคอะไร จะได้เป็นประโยชน์แก่นักพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพดีขึ้นได้ทันทั่วทั้ง

2. เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการ ในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้ จะได้ช่วยปรับปรุงหลักสูตรให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

3. เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่า ควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการ หลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่ง แล้วจึงประเมินเพื่อสรุปผลตัดสินใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ดี บรรลุตามเป้าหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด สนองความต้องการของสังคม เพียงใดและเหมาะสมกับการนำไปใช้ต่อไปหรือไม่

4. เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่อย่างไร การประเมินผลในลักษณะนี้จะดำเนินการในขณะที่มีการนำหลักสูตรไปใช้หรือ หลังจากที่ใช้หลักสูตรไปแล้วระยะหนึ่งก็ได้

จากจุดมุ่งหมายการประเมินหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร คือ แนวทางที่วางไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของหลักสูตรในด้านต่าง ๆ และเพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรว่าดีหรือเหมาะสมหรือไม่ เพื่อการพัฒนา และปรับปรุงแก้ไขต่อไป

5.3 เกณฑ์การประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีลักษณะเด่นที่สำคัญประการหนึ่งคือ จะต้องมิเกณฑ์ไว้สำหรับเปรียบเทียบกับผลที่ได้รับ กล่าวคือ ถ้าผลที่ได้รับมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ผลการประเมินก็จะออกมาในลักษณะที่ควรพึงพอใจ แต่ถ้าผลการประเมินออกมาในลักษณะที่ต่ำกว่าเกณฑ์ผลการประเมินก็จะมีลักษณะที่ไม่น่าพึงพอใจ ซึ่งสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2524: 48) ได้ให้ความหมายเกณฑ์ (Criterion) ไว้ว่า เกณฑ์หมายถึง สิ่งที่ใช้ตัดสินคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ หรือส่วนประกอบ (Performance) ซึ่งอาจแสดงออกในรูปของระดับพฤติกรรมที่ยอมรับได้ เกณฑ์ที่ดีจะต้องมีอำนาจในการทำนายพฤติกรรมได้อย่างถูกต้องและมีลักษณะของความเป็นมาตรฐาน ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529: 226-227) เสนอแนวคิดในการใช้เกณฑ์การประเมินหลักสูตรว่าเกณฑ์ที่นำมาใช้ควรพิจารณาให้สัมพันธ์กับผลที่ได้พึงปรารถนา กระบวนการของการใช้หลักสูตรและความเหมาะสมของหลักสูตร กับมาตรฐานที่กำหนดไว้

ผลที่ได้รับเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ใช้เกณฑ์ของการประเมินผลการศึกษา ซึ่งอาจจำแนกผลที่ได้รับออกเป็นหลายประเภท จำแนกเป็นผลที่ได้รับระยะสั้นและระยะยาว ผลที่ได้รับโดยตั้งใจกับไม่ได้ตั้งใจ และจำแนกจากพฤติกรรมที่แสดงออกในสามด้าน คือ พฤติกรรมทางพุทธิลักษณะ จิตลักษณะ และปฏิบัติลักษณะ กระบวนการ เป็นเกณฑ์อีกอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่เกิดขึ้นจากการใช้ หรือการเรียนรู้หลักสูตร อันเป็นปรากฏการณ์ในรูปแบบของการดำเนินงานซึ่งเป็นกระบวนการที่ได้วางแผนหรือตั้งใจว่ากิจกรรมในห้องเรียนและปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นจริงหรือไม่ ความเหมาะสมกับมาตรฐานการประเมินผลควรตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตรที่ได้มาจากลักษณะหลักสูตรที่พึงปรารถนา เช่น หลักสูตรประกอบด้วยข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยหรือไม่

สมบัติ คชสิทธิ์ (2536: 68-69) เสนอแนวคิดในการกำหนดเกณฑ์ในการประเมินไว้ดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์โดยยึดวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นหลักการประเมิน โดยพิจารณาว่าสิ่งที่ถูกประเมินนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่
2. กำหนดเกณฑ์โดยการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับคณะผู้ประเมิน
3. กำหนดเกณฑ์โดยคณะผู้ประเมิน โดยปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ หรือผู้เชี่ยวชาญให้พิจารณา
4. กำหนดเกณฑ์การประเมินจากผลการวิจัย
5. กำหนดเกณฑ์โดยใช้แนวคิดที่เป็นค่านิยมของสังคม

ดังนั้นเกณฑ์การประเมินหลักสูตรควรประกอบด้วย การกำหนดแผนการประเมินหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้ประเมินต้องมีความเข้าใจหลักสูตรที่จะประเมินอย่างชัดเจน หลักสูตรที่จะประเมินต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีระบบการจัดการเรียนการสอนที่ดี บุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประเมินต้องมีความเข้าใจหลักสูตร การมีส่วนร่วมในหลักสูตรของผู้สอน ผู้เรียน และชุมชน

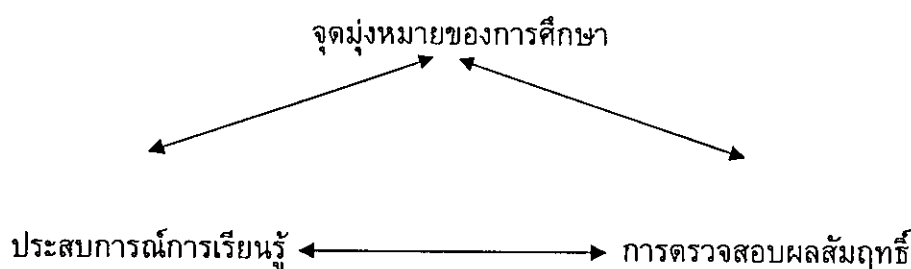
5.4 รูปแบบการประเมินหลักสูตร

รูปแบบการประเมินหลักสูตรมีนักการศึกษาได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตร 3 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) ซึ่งเน้นวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลักในการประเมิน ดังนั้นผู้ประเมินจึงต้องกำหนดจุดมุ่งหมายและตีค่าจุดมุ่งหมายเหล่านี้ เพื่อพิจารณาว่าสิ่งที่ประเมินบรรลุจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด ผู้มีความคิดในแนวนี้ ได้แก่ ไทเลอร์ (Tyler) ทาบา (Taba) แฮมมอน (Hammond) และครอนบาค (Cronbach)

1.1 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Model of Evaluation)

ไทเลอร์ (Tyler) ให้ความเห็นว่าการประเมินควรใช้จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นเกณฑ์ โดยมีการศึกษาเป็นกระบวนการของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ จุดมุ่งหมายของการศึกษา ประสิทธิภาพการเรียนรู้และการตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ กระบวนการนี้ ถือว่าการประเมินผลหลักสูตรเป็นการตรวจสอบว่า ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ โดยมีรูปแบบการประเมินตามภาพประกอบ 5 (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 222-226 ; อ้างอิงจาก Tyler. 1969 : 110-125)

ภาพประกอบ 5 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์

ที่มา : ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 222-226 ; อ้างอิงจาก Tyler. 1969 : 110-125.

ตามแนวคิดดังกล่าวนี้พื้นฐานของการจักหลักสูตรก็คือ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนหรือมีพฤติกรรมเป็นอย่างไร บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์ ยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model)

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไทเลอร์ ถือว่าการประเมินผลหลักสูตรเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรไทเลอร์ ได้เสนอขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินผลดังนี้

1.1.1 กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ โดยการวิเคราะห์ทรัพยากรของจุดมุ่งหมายว่ามีความชัดเจนเพียงใด และสามารถแสดงพฤติกรรมแต่ละอย่างที่กำหนดตามจุดมุ่งหมายบรรลุมากน้อยเพียงใด

1.1.2 กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน เฉพาะเจาะจง ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดในภายหลัง

1.1.3 กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

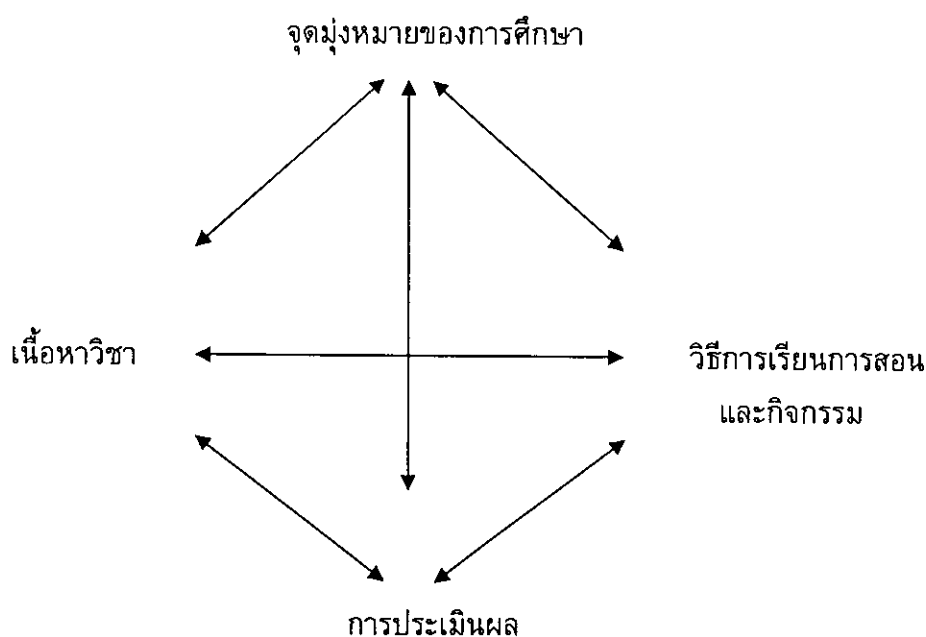
1.1.4 เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสมก็จะทำให้เนื้อหา หรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

1.1.5 การประเมินผลโดยการตัดสินใจด้วยการวัดผลทางการศึกษา หรือการทดสอบสัมฤทธิ์ผลในการเรียน

1.1.6 ถ้าไม่บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะ ยกเลิก หรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมายก็อาจจะใช้ผลสะท้อนกลับ (Feed-back) ของหลักสูตรนั้นเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการกำหนดจุดมุ่งหมาย หรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา คุณค่าของหลักสูตร

1.2 รูปแบบการประเมินของทาบ (Taba's Model of Evaluation)

ทาบ (Taba) ได้เสนอรูปแบบโดยใช้ชื่อว่า ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 รูปแบบการประเมินของทาบ

ที่มา : ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 222-226 ; อ้างอิงจาก Taba. 1962 : 413-444.

ภาพประกอบ 6 แสดงว่า หลักสูตรประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชา วิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมและการประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นเกณฑ์เพื่อที่จะกำหนดแนวทางในด้านเนื้อหา วิธีการเรียนการสอนและกิจกรรมรวมทั้งการ ประเมินผลว่า ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่

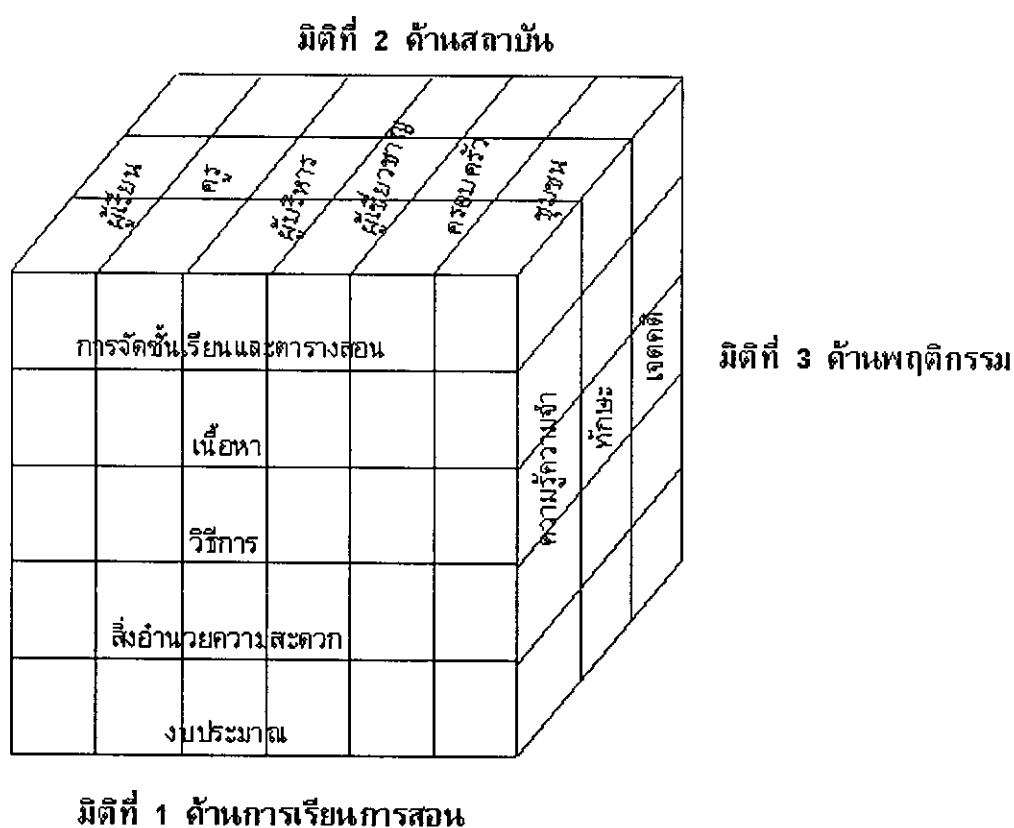
1.3 แบบการประเมินของแฮมมอน (Hammond's Model of Evaluation)

แฮมมอน (Hammond. 1969 : 1-17) มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่า การปรับปรุงหลักสูตรมีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยมีรูปแบบของการ ประเมินหลักสูตรประกอบด้วย 3 มิติ คือ

มิติที่ 1 ด้านการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดชั้นเรียนและ
ตารางสอน เนื้อหาวิชาวิธีการสอน วัสดุอุปกรณ์และค่าใช้จ่าย

มิติที่ 2 ด้านสถาบัน ได้แก่ นักเรียน ครู ผู้บริหาร ครอบครั
ผู้เชี่ยวชาญ และชุมชน

มิติที่ 3 ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความรู้ ความจำ เจตคติ และ
ทักษะดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 7 รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์

ที่มา : บุญชม ศรีสะอาด. 2528 : 240 ; อ้างอิงจาก Hammond. 1969 : 1-17.

ภาพประกอบ 7 แสดงว่ามิติที่ 1 และมิติที่ 2 ให้ข้อมูลเชิงอธิบาย ส่วน
มิติที่ 3 ให้ข้อมูลที่เป็นวัตถุประสงค์ว่าจะให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้าง ทั้ง 3 มิตินี้มีความสัมพันธ์กัน
เช่น ผู้ประเมินต้องการทราบว่าถ้าใช้วิธีสอน (มิติที่ 1) แล้วจะทำให้นักเรียน (มิติที่ 2) เกิดทักษะ
(มิติที่ 3) ตามที่ต้องการหรือไม่ ดังนั้นข้อมูลในมิติที่ 1 และมิติที่ 2 จะเป็นข้อมูลเชิงอธิบายเกี่ยวกับ
ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและสภาพสังคม ส่วนมิติที่ 3 เป็นความมุ่งหมายของหลักสูตร การ
ประเมินหลักสูตรตามแนวของแฮมมอนด์ จึงต้องทำการประเมินทั้ง 3 มิติ

1.4 แนวคิดในการประเมินของครอนบาค (Cronbach) (อ้างอิงจากอุทุมพร (ทองอุไทย) จามรมาน. 2520 : 12-14)

ครอนบาค ได้เสนอให้ทำการประเมินสิ่งต่อไปนี้ คือ

1.4.1 กระบวนการ (Process) เป็นการศึกษาชั้นต่าง ๆ ระหว่างการดำเนินการเรียนการสอน เน้นการปฏิบัติงานของครู

1.4.2 ความชำนาญ (Proficiency) เป็นการวัดความสามารถของผู้เรียน ซึ่งจะวัดความสามารถในหลายด้าน ไม่เฉพาะวัดอุปสงค์ของหลักสูตรเท่านั้น ขึ้นอยู่กับผู้ประเมิน และใช้วิธีการหลายวิธีในการวัดแต่ต้องเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายที่จะวัด

1.4.3 เจตคติ (Attitude) เป็นความเชื่อของบุคคล ถ้าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน ผู้เรียนจะมีความสนใจในกิจกรรมการเรียน การวัดอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม เป็นต้น

1.4.4 การติดตามผล (Follow-up) เป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาติดตามผลสำเร็จตามหลักสูตร โดยมุ่งผลหลักสูตรหรือรายวิชาในภาพรวม ไม่เน้นการเปรียบเทียบหลักสูตรซึ่งมีความเบี่ยงเบนได้ง่าย

แนวทางการประเมินหลักสูตรตามแนวความคิดของครอนบาคนี้ คำนึงถึงตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการหลักสูตร เป็นการเพิ่มเติมจากแนวคิดของไทเลอร์ นั่นคือครอนบาคได้ให้ความสนใจในกระบวนการดำเนินการหลักสูตร และมีการติดตามผลนักศึกษาด้วยผลที่ได้จากการประเมินมุ่งสู่การตัดสินใจหลายประการ คือ ทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับรายวิชาเกี่ยวกับตัวบุคคล คือ นักศึกษา และเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร

แนวคิดในการประเมินหลักสูตรของครอนบาค มีข้อจำกัดในการประเมินดังนี้ คือ

ก. องค์ประกอบของหลักสูตรที่แนวคิดนี้ให้ความสนใจจะประเมินมีเพียงองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการใช้หลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นกระบวนการเรียนการสอนเท่านั้น ส่วนองค์ประกอบเกี่ยวกับผลผลิตของหลักสูตร องค์ประกอบอื่นที่อยู่ในระยะก่อนการนำหลักสูตรไปใช้มิได้รับความสนใจที่จะประเมิน เช่น ความเหมาะสมของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการหลักสูตรหรือคุณลักษณะของครูและนักเรียน เป็นต้น

ข. ลักษณะการประเมินเป็นแบบการประเมินรวม (Summative Evaluation) มากกว่า การประเมินย่อย (Formative Evaluation)

ค. วิธีตัดสินคุณค่าของหลักสูตร มิได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าจะทำอย่างไร เกณฑ์การตัดสินจะเป็นไปตามลักษณะของกลุ่มมากกว่า

2. รูปแบบที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) รูปแบบที่ใช้เป็นหลัก แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 ประเภทใช้เกณฑ์ภายในเป็นหลัก ได้แก่ การประเมินกระบวนการต่าง ๆ ที่ช่วยให้วัตถุประสงค์บรรลุผล เช่น การประเมินกระบวนการ หรือวิธีการ

2.2 ประเภทใช้เกณฑ์ภายนอกเป็นหลัก ได้แก่ การประเมินผลของวัตถุประสงค์ที่บรรลุผล เช่น การประเมินผลผลิต ผู้นำแนวคิด รูปแบบการประเมินประเภทนี้ ได้แก่ สคริฟเวน (Scriven) และสเตค (Stake)

2.2.1 แนวคิดในการประเมินของสคริฟเวน (Scriven's Goal Free Evaluation)

สคริฟเวน (Scriven) ได้นำแนวคิดของครอนบาคมาขยายให้กว้างออกไป สคริฟเวน ได้เน้นการประเมิน 4 ลักษณะ คือ

ก. ประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินที่อยู่ระหว่างการดำเนินโครงการ หรือดำเนินการหลักสูตร เพื่อการปรับปรุงการเรียนการสอน

ข. การประเมินผลรวบยอด (Summative Evaluation) เป็นการประเมินสรุปของหลักสูตรจะดำเนินการเมื่อสิ้นสุดกระบวนการใช้หลักสูตรแล้ว ทั้งนี้เพื่อเป็นการตัดสินคุณค่าของหลักสูตร ตลอดจนหาจุดเด่น หรือจุดบกพร่องของหลักสูตรที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพื่อการนำไปใช้กับหลักสูตรอื่น

ค. การประเมินผลภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ภายในตัวของมันเอง เช่น การประเมินเนื้อหา จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของหลักสูตร

ง. การประเมินผลสำเร็จ (Pay-off Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ใช้ในการดำเนินการหลักสูตร เช่น การประเมินผลที่เกิดจากการสอนของผู้สอนที่มีต่อผู้เรียน ผลที่เกิดขึ้นกับผู้สอน หรือผลที่เกิดกับผู้ปกครอง เป็นต้น

ตามแนวคิดของสคริฟเวนเกี่ยวกับการประเมินใน 4 ลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อนำมาสัมพันธ์กันจะได้ลักษณะของผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันระหว่างการประเมินภายใน การประเมินผลสำเร็จ การประเมินผลย่อย และการประเมินผลรวมดังภาพประกอบ 8

ลักษณะการประเมิน	การประเมินภายใน	การประเมินผลสำเร็จ
การประเมินย่อย	ตัดสินความสมบูรณ์ของเนื้อหา เช่น โครงสร้าง ลำดับ เนื้อหา	ตัดสินผลที่เกิดระหว่างดำเนินการเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ
การประเมินรวม	ตัดสินขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับวัสดุต่าง ๆ	ตัดสินขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้น

ภาพประกอบ 8 แนวคิดของสคริฟเวน

ที่มา : โซติ เพชรชื่น. 2529 ; อ้างอิงจาก Scriven. 1967 : 39-83.

จุดเด่นสำคัญของการประเมินผลโดยยึดหลักเกณฑ์เป็นหลักของสคริฟเวน คือ เป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากหลักสูตรที่คาดหวังไว้และไม่คาดหวังไว้ เป็นการขยายแนวคิดของไทเลอร์ สคริฟเวนไม่ได้เสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร เป็นเพียงการเสนอรูปแบบรวม ๆ ของการประเมินผลตามทัศนะของเขาเท่านั้น

2.2.2 แนวคิดในการประเมินของสเตค (Stake's Countenance Model)

สเตค (Stake) ได้เสนอให้เห็นองค์ประกอบของหลักสูตร แนวความคิดของสเตค ต่างจากผู้อื่นในด้านที่ว่า ถ้าพบว่าผลผลิตของหลักสูตรไม่ดีแล้ว ไม่ได้หมายความว่าเนื้อหาหลักสูตรจะไม่ดี แต่ผลที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดจากองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อม ผู้สอน หรือผู้เรียน แนวความคิดของสเตค เขียนเป็นภาพประกอบดังภาพประกอบ 9 (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 232-236 ; อ้างอิงจาก Stake. 1967 : 523-504)

	Intents (ผลที่คาดหวัง)	Reservations (ผลที่เกิดขึ้นจริง)	Standard (มาตรฐานที่ใช้)	Judgment (ที่มาของการ ตัดสินใจ)
สิ่งนำเข้า (Inputs)	ควรมีปัจจัยใดบ้างที่จะเอื้ออำนวยในการเรียนการสอน	ภาระที่มีอยู่จริงก่อนการเรียนการสอน		
กระบวนการ (Process)				
ผลผลิต (Outcome)	ควรดำเนินการเรียนการสอนอย่างไร	การเรียนการสอนจริงตามที่สังเกตในขณะที่มีการเรียนการสอน		
	ต้องการให้เกิดผลอย่างไรหลังจากการเรียนการสอนแล้ว	ผลที่ได้รับหลังจากการเรียนการสอนจบลงแล้ว		
	ตารางมิติเชิงบรรยาย		ตารางมิติเชิงตัดสินใจ	

ภาพประกอบ 9 รูปแบบการประเมินที่ยึดหลักเกณฑ์ของสเตค

ที่มา : ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539: 232-236 ; อ้างอิงจาก Stake. 1967:523-504.

จากภาพประกอบ 9 ในส่วนของตารางมิติเชิงบรรยาย ต้องพิจารณาข้อมูลในแนวดิ่งว่ามีความสัมพันธ์หรือไม่กับข้อมูลในแนวนอน โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องกันเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่เกิดขึ้นตามแนวดิ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่คาดหวังไว้หรือไม่เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันในแนวดิ่ง และมีความสอดคล้องกันในแนวนอนแสดงว่าหลักสูตรหรือกระบวนการวิชานั้นเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของตารางมิติตัดสินใจจะเป็นเกณฑ์มาตรฐานเพื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้มาจากตารางมิติเชิงบรรยาย ซึ่งแบ่งเป็นมาตรฐานที่ใช้ในการประเมิน และที่มาของการตัดสินใจว่าหลักสูตรบรรลุจุดมุ่งหมายหรือมีประสิทธิภาพเพียงใด ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่จุดใดมีปัจจัยอะไรเป็นตัวเกื้อหนุน

3. รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision Model) เป็นรูปแบบที่อาศัยการประเมินเปรียบเทียบข้อมูล หรือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหลักสูตรกับมาตรฐานที่ผู้ประเมินกำหนดไว้ ผู้ที่เสนอรูปแบบนี้ได้แก่ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และโพรวัส (Provus)

3.1 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (The CIPP Model of Evaluation) (โชติ เพชรชื่น, 2530 : 59-61)

ในปี ค.ศ. 1968 สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้เสนอรูปแบบเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรหรือโครงการซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปชื่อ ชิปปิ โทเดล (CIPP Model) คำว่าชิปปิ มาจากอักษรย่อของคำ 4 คำ คือ

C	=	Context	คือ	บริบท
I	=	Input	คือ	ปัจจัยเบื้องต้น
P	=	Process	คือ	กระบวนการ
P	=	Product	คือ	ผลผลิต

รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม เป็นรูปแบบที่เน้นเกี่ยวกับการตัดสินใจทางด้านการศึกษา โดย สตัฟเฟิลบีมได้เสนอแนวคิดในการประเมินเพื่อการตัดสินใจ 4 ขั้นตอน คือ (1) การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน (Planning Decisions) (2) การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง (Structuring Decisions) (3) การตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน (Implementing Decisions) (4) การตัดสินใจเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Recycling Decisions) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของโครงการ เรียกว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับความสำเร็จ ซึ่งเป็นการประเมินที่จะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีขั้นตอน สตัฟเฟิลบีม ได้เสนอความคิดว่า ควรทำการประเมินองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

i. การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาความต้องการและสิ่งต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจตั้งจุดประสงค์ของหลักสูตร

ii. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินสิ่งที่นำเข้ามาใช้ในการดำเนินการโครงการ หรือหลักสูตร ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อการตัดสินใจว่าจะเลือกปัจจัยใดดี ในการวางแผนออกแบบในการดำเนินการต่อไป

iii. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน เช่น การบริหารหลักสูตร จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนเพื่อใช้ในการตัดสินใจว่าจะดำเนินโดยวิธีใด และอย่างไร วิธีใดมีข้อบกพร่อง และจะแก้ไขอย่างไร

iv. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตและผลกระทบของโครงการ หรือหลักสูตรว่าได้ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงโครงการหรือหลักสูตรให้ได้ผลดีกว่าเดิม

จากแนวความคิดในการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าว กรอบความคิดในการประเมินของสตัฟเฟิลบีม สามารถเขียนแสดงความสัมพันธ์ของการประเมินดังกล่าวประกอบ 10

แนวการประเมิน	ความคาดหวัง	ความเป็นจริง
เป้าหมาย	การตัดสินใจในการวางแผนหรือตั้งความมุ่งหมาย (ประเมินบริบท) (1)	การตัดสินใจในผลสำเร็จ (ประเมินผลผลิต) (4)
วิธีการ	การตัดสินใจในการออกแบบดำเนินการหรือโครงการ (ประเมินปัจจัยเบื้องต้น) (2)	การตัดสินใจในการใช้วิธีดำเนินการ (ประเมินกระบวนการ) (3)

ภาพประกอบ 10 ความสัมพันธ์ของการประเมินและการตัดสินใจตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม

ที่มา : โซติ เพชรชื่น. 2529 : 46 ; อ้างอิงจาก Stufflebeam. 1968 : 125-129.

จากภาพประกอบ 10 แสดงว่าหลังจากทำการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรแล้ว จะทำให้ได้สิ่งต่อไปนี้คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร (กรอบที่ 1) ปัจจัยหรือกิจกรรมที่ควรจัดเข้าไปในหลักสูตร (กรอบที่ 2) กิจกรรมหรือกระบวนการที่นำไปปฏิบัติ (กรอบที่ 3) และผลที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินการหลักสูตร (กรอบที่ 4) การประเมินตามแนวคิดนี้ ต้องทำการประเมินเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกัน วิธีการประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แสดงไว้ดังภาพประกอบ 11

บริบท	ปัจจัยเบื้องต้น	กระบวนการ	ผลผลิต
1. บรรยายสภาพแวดล้อม	บรรยายและวิเคราะห์ทรัพยากร	รวบรวมข้อมูล โดยเฉพาะสำหรับการตัดสินใจในโครงการและกระบวนการที่เป็นจริง	กำหนดเกณฑ์การวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์โดยการเทียบผลการวัดกับเกณฑ์มาตรฐานและแปลความหมาย
2. เปรียบเทียบปัจจัยป้อนเข้าและผลผลิตที่เป็นจริงกับที่คาดหวัง	มนุษย์และวัสดุที่เหมาะสมยุทธวิธี การแก้ปัญหาและการออกแบบ		ผลผลิตในรูปของข้อมูลที่ได้จากองค์ประกอบทั้ง 3 เป็นพื้นฐาน
3. เปรียบเทียบระบบการปฏิบัติที่น่าจะเป็นและที่เป็นไปได้	กระบวนการที่เกี่ยวข้องที่เป็นไปได้		
4. วิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ เป็นจริง			

ภาพประกอบ 11 วิธีการประเมินองค์ประกอบโดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี้

ที่มา : Worthen ; & Sanders. 1973 : 128-150.

จากภาพประกอบ 11 จะเห็นได้ว่าการประเมินโดยใช้รูปแบบของสตัฟเฟิลบีม เป็นการประเมินที่ปฏิบัติเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นวัฏจักร มีระบบและสามารถย้อนกลับได้ทุกขั้นตอน กล่าวคือ การประเมินบริบทเป็นจุดเริ่มต้นของการตัดสินใจ เพื่อการวางแผน และตั้งวัตถุประสงค์ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเพื่อกำหนดโครงสร้างของหลักสูตร เลือกวิธีการที่เหมาะสม การประเมินกระบวนการ ก็คือการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการขั้นตอนสุดท้าย เมื่อสิ้นสุดหลักสูตรก็ประเมินผลผลิต

3.2 รูปแบบการประเมินของโปรวัส (Provus's Discrepancy Evaluation Model) (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2536 : 84-86 ; อ้างอิงจาก Provus. 1969)

โปรวัส ได้เสนอรูปแบบการประเมินเรียกว่า รูปแบบการประเมินความไม่สอดคล้องกัน (The Discrepancy Evaluation Model) โดยเสนอขั้นตอนในการประเมิน 5 ขั้นตอน คือ

3.2.1 การนิยามหลักสูตร (Program Definition) เป็นการบอกรายละเอียดหรือพิจารณาคุณภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ วัตถุประสงค์ คุณลักษณะของผู้สอน ผู้เรียน โสตทัศนูปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้หลักสูตร และกิจกรรมของผู้สอนและผู้เรียนที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร (Program Standard) หรืออาจใช้มาตรฐานจากการจัดกลุ่มของจุดมุ่งหมายการศึกษา (Taxonomy of Educational Objectives) ก็ได้

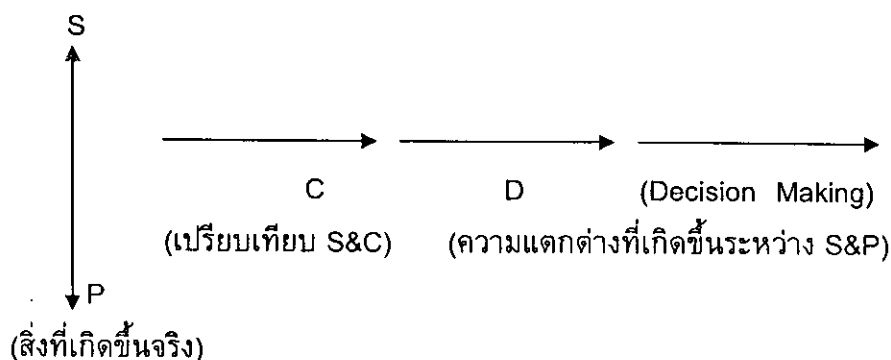
3.2.2 การประเมินการจัดตั้งหลักสูตร (Program Installation) เป็นขั้นตอนการพิจารณาภาพที่เป็นจริงของการดำเนินการใช้หลักสูตร เพื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดไว้ว่ามีความเหมาะสมเพียงใด โดยเฉพาะด้านกิจกรรมของผู้สอนและผู้เรียนว่ามีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด เพื่อเป็นข้อมูลให้คณะกรรมการตัดสินใจการประเมินหลักสูตร ในขั้นนี้จะทำให้ทราบความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังไว้ในขั้นที่ 1 กับสิ่งที่เป็นจริง

3.2.3 การประเมินกระบวนการ (Program Process) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นบางส่วนจากการดำเนินการ ผลย่อย ๆ ที่เกิดขึ้นนี้จะเป็ประโยชน์ในแง่ของการปรับปรุงการดำเนินการ ผู้ประเมินซึ่งมุ่งหาคำตอบในขั้นนี้ว่า หลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ย่อย ๆ เพียงใด และจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายได้เพียงใด ภายใต้เงื่อนไขใด อาจกล่าวได้ว่าการประเมินกระบวนการนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกับผลผลิตที่จะเกิดขึ้นตามที่ระบุไว้

3.2.4 การประเมินผลผลิตของหลักสูตร (Program Product) เป็นการประเมินผลขั้นสุดท้ายของหลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อมุ่งหาคำตอบว่าหลักสูตรได้บรรลุวัตถุประสงค์ขั้นสุดท้ายหรือจุดหมายปลายทางหรือไม่ เพียงใด

3.2.5 การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลที่ได้รับ (Cost-benefit Analysis) เป็นการวิเคราะห์ว่าหลักสูตรดังกล่าวได้ผลตอบแทนคุ้มค่า กับการลงทุนมากน้อยเพียงใด ซึ่งการประเมินในขั้นนี้อาจมีหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้ประเมินจะพิจารณา

รูปแบบการประเมินของโพรวัสดังแสดงในภาพประกอบ 12
(มาตรฐานที่กำหนด)

ภาพประกอบ 12 รูปแบบการประเมินของโพรวัสดังแสดงในภาพประกอบ 12

ที่มา : ชาญชัย ศรีไสยเพชร. 2528 : 238 ; อ้างอิงจาก Provus. 1979 : 242-283.

S = Standard	เป็นขั้นแรกของการดำเนินการประเมินหลักสูตร กล่าวคือ ผู้ประเมินจะต้องตั้งเกณฑ์มาตรฐานของสิ่งที่ต้องการวัดได้ก่อน
P = Performance	หลังจากการดำเนินการขั้นแรกเรียบร้อยแล้วผู้ประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลในสิ่งที่ต้องการวัดมาให้เพียงพอและข้อมูลเหล่านั้น ควรเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมที่ชัดเจน
C = Compare	เมื่อตั้งมาตรฐานและรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ก็นำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้
D = Discrepancy	จากการเปรียบเทียบข้อมูลกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ผู้ประเมินจะพบว่ามีช่องว่างอะไรที่เกิดขึ้นกับผลที่คาดหวัง

แนวทางในการประเมินของโพรวิส สะดวกกับผู้ประเมินหลายประการ และเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะสามารถนำไปตัดสินใจว่าจะใช้รูปแบบการประเมินแบบนั้นหรือไม่ หรือจะปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะหยิบยกข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งมาพิจารณาก็ได้ (สันต์ ธรรมบำรุง. 2527 : 153-154)

จากการเสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตรทั้ง 3 รูปแบบข้างต้นจะเห็นได้ว่ารูปแบบในการประเมินหลักสูตรที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก และรูปแบบที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก ต่างก็มุ่งองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง ที่เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและดูผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ส่วนรูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจเป็นการประเมินในหลาย ๆ องค์ประกอบและนำผลที่ได้มาประกอบกัน เพื่อนำไปพิจารณาในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

สำหรับ รูปแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) เป็นรูปแบบที่สามารถดำเนินการในการประเมินได้ทั้งระบบและต่อเนื่อง เพราะเป็นการประเมินตั้งแต่บริบท สภาพแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต ซึ่งการประเมินรูปแบบนี้สามารถให้ข้อมูลที่ค่อนข้างละเอียดลึกซึ้งแก่ผู้บริหาร ในการตัดสินใจที่จะทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

จากการที่ได้ศึกษารูปแบบการประเมินผลทั้ง 3 รูปแบบ ผู้วิจัยจึงได้เลือกรูปแบบการประเมินหลักสูตรตามรูปแบบประเมินชิปปี้ของสตัฟเฟิล มาเป็นแนวทางในการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรม ของวิทยาลัยดุสิตธานี เพราะเหตุว่ารูปแบบการประเมินชิปปี้เป็นการประเมินที่เป็นระบบครอบคลุมทั้งการวางแผน การดำเนินงานและผลผลิต ทำให้มองเห็นความสัมพันธ์และสอดคล้องกันของหลักสูตร และจุดบกพร่องที่ควรแก้ไขและข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรต่อไป ดังนั้นทวิวิชาการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินแบบจำลองชิปปี้ (CIPP Model) ไว้ดังนี้

สัจด์ อุทรานันท์ (2532 : 287) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร โดยใช้แบบจำลองชิปปี้ ไม่เน้นการวิเคราะห์จุดใดจุดหนึ่งหรือประเมินเพียงครั้งเดียว แต่เป็นรูปแบบที่มีการประเมินอย่างต่อเนื่อง เพราะทำให้ได้ข้อมูลมาก ซึ่งจะนำไปสู่การประเมินในรายละเอียดส่วนต่าง ๆ ต่อไป ประโยชน์ของรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ที่เด่นชัดมาก คือ เป็นรูปแบบที่ประเมินองค์ประกอบ

ทุก ๆ ด้านของหลักสูตรตั้งแต่บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต การประเมินหลักสูตรโดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี้ จึงเป็นการประเมินสภาพข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอย่างครอบคลุมทุกด้าน

การประเมินแบบ Balanced Scorecard

1. Balanced Scorecard มีจุดเริ่มต้นจากบุคคล 2 คนคือ ศาสตราจารย์ Robert Kaplan อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด Dr. David Norston ที่ปรึกษาทางด้านการจัดการ โดยทั้งสองได้มีการศึกษาและสำรวจถึงทางด้านการเงินเป็นหลัก ทั้งสองจึงได้เสนอแนวคิดในเรื่องการประเมินผลองค์กร โดยแทนที่จะพิจารณาเฉพาะตัวชี้วัดทางการเงิน (Financial Indicators) ทั้งสองเสนอว่าองค์กรควรจะพิจารณาตัวชี้วัดในสี่มุมมองแทนที่จะพิจารณาเฉพาะด้านการเงินอย่างเดียว โดยมุมมองทั้ง 4 ประกอบด้วยมุมมองด้านการเงิน (Financial Perspective) มุมมองด้านลูกค้า (Customer Perspective) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Perspective) และมุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (Learning and Growth Perspective) ทั้งสองได้ตีพิมพ์ผลงานของตนเองครั้งแรกในวารสาร Harvard Business Review ในปี 1992 จากจุดนั้นเป็นต้นมา ทำให้แนวคิดทางด้าน Balanced Scorecard เป็นที่นิยมและใช้กันอย่างแพร่หลายในองค์กรต่าง ๆ ทั่วโลกจนวารสาร Harvard Business Review ได้ยกย่องให้เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางด้านการจัดการที่มีผลกระทบต่อองค์กรธุรกิจมากที่สุดเครื่องมือหนึ่งในรอบ 75 ปี

ในการนำเอามาใช้ภายในองค์กร จะต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพอสมควรในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารขององค์กรเองสามารถที่จะเตรียมตัวองค์กรเพื่อให้พร้อมก่อนที่จะมีการนำเอามาใช้จริง ๆ เพื่อให้กระบวนการปรับเปลี่ยนเป็นไปด้วยความราบรื่นมากขึ้น ซึ่งมีประเด็นที่ผู้บริหารสามารถเตรียมพร้อมก่อนที่จะมีการนำเอามาใช้ได้นี้

- 1.1 ผู้นำต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง
- 1.2 การสร้างบรรยากาศในการเปลี่ยนแปลง
- 1.3 การสื่อสารและทำความเข้าใจกับพนักงาน
- 1.4 ความพร้อมของระบบข้อมูล
2. ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการพัฒนาและจัดทำ
 - 2.1 การวิเคราะห์ทางด้านกลยุทธ์ ซึ่งได้แก่การทำ ซึ่งเป็นที่นิยมและรู้จักกันอย่างแพร่หลายเพื่อให้ได้ทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กรที่ชัดเจน
 - 2.2 กำหนดวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ขององค์กร โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์หลักที่สำคัญขององค์กร
 - 2.3 วิเคราะห์และกำหนดว่าขององค์กร ควรมีทั้งหมดกี่มุมมอง และมุมมองแต่ละมุมมองจะมีความสัมพันธ์อย่างไร

2.4 จัดทำแผนที่ทางกลยุทธ์ระดับองค์กร โดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ภายใต้แต่ละมุมมอง โดยพิจารณาว่าในการที่องค์กรจะสามารถดำเนินงานและบรรลุวิสัยทัศน์ และกลยุทธ์ขององค์กรได้นั้นจะต้องบรรลุวัตถุประสงค์ในด้านใดบ้าง

2.5 ภายใต้วัตถุประสงค์แต่ละประการ จะต้องกำหนดรายละเอียดของวัตถุประสงค์นั้นในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านของตัวชี้วัดฐานข้อมูลในปัจจุบัน เป้าหมายที่ต้องบรรลุ รวมทั้งแผนงาน กิจกรรม หรือ โครงการ ที่จะต้อง ซึ่งภายในขั้นตอนนี้สามารถที่จะแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

- * การจัดทำตัวชี้วัด
- * การกำหนดเป้าหมาย โดยอาศัยข้อมูลในปัจจุบัน
- * การจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่จะต้องทำเพื่อช่วยให้บรรลุ

เป้าหมายที่กำหนดขึ้น

3. เมื่อจัดทำแผนงานหรือโครงการเสร็จแล้ว สามารถที่จะแปลง ตัวชี้วัดและเป้าหมายระดับองค์กรให้เป็นของผู้บริหารรองลงไป เพื่อให้ผู้บริหารระดับรองลงไปได้จัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนงานหรือโครงการหลัก และกำหนดตัวชี้วัดให้กับผู้บริหารในระดับรองลงไป

ประโยชน์ของการวัดประสิทธิผลโดยใช้ทฤษฎี คือ

3.1 เป็นกรอบแนวความคิดที่จะวัดผลสำเร็จธุรกิจจากนามธรรมไปสู่การเป็นรูปธรรมในเชิงตัวเลขหรือจำนวนที่สามารถวัดได้อย่างแท้จริง

3.2 ทำให้สามารถวัดผลที่เกิดจากการดำเนินการทั้งในอดีต (ด้านการเงิน) ปัจจุบัน และอนาคต (ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน ด้านการเรียนรู้และการเติบโต)

3.3 ช่วยในการตัดสินใจด้านงบประมาณรวมทั้งการควบคุมกระบวนการภายในองค์กร

5.5 การประกันคุณภาพการศึกษา

5.5.1 เอกสารเกี่ยวกับการประกันคุณภาพทางการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียนและผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การประกันคุณภาพมีแนวคิดอยู่บนพื้นฐานของการ "ป้องกัน" ไม่ให้เกิดการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพและผลผลิตไม่มีคุณภาพ

ในการดำเนินการเพื่อให้มีการประกันคุณภาพทางการศึกษาตามความหมายข้างต้น ควรมีการศึกษาขั้นตอนการดำเนินงานตามแนวคิดหลักต่อไปนี้

5.5.2 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนาอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพทางการศึกษา ซึ่งเป็นองค์กรกรมมหาชน

แนวคิดตามหลักการบริหาร

ตามหลักการบริหารนั้น การประกันคุณภาพภายใน เป็นกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการ

หลักการและกระบวนการบริหารดังกล่าว เป็นสิ่งที่ใช้ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องมีกระบวนการวางแผน ทำตามแผน ตรวจสอบประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้การทำงานได้ผลและมีคุณภาพดี

ในภาคธุรกิจอุตสาหกรรม และบริการก็มีการใช้กระบวนการนี้ในการบริหาร เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสินค้าและบริการตลอดเวลา ทำให้เป็นที่พอใจของลูกค้า สามารถขายสินค้าได้ และมีกำไร

สำหรับการศึกษานั้นไม่เหมือนธุรกิจ เพราะการศึกษาไม่ได้หวังผลกำไรเป็นตัวเงิน แต่ผลที่ได้เป็นคุณภาพทางการศึกษาก็สามารถนำแนวคิดและกระบวนการข้างต้นมาใช้ได้ โดยปรับให้เหมาะสมกับกระบวนการพัฒนาการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาคน

การที่สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้ดีมีคุณภาพ เพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพนั้น ก็เปรียบเหมือนกับการสร้างบ้าน โดยคนในบ้านจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการสร้างบ้านนั้นเพื่อประโยชน์อะไร แล้วจึงออกแบบแปลนให้เหมาะสม ต่อจากนั้นจึงลงมือวางรากฐานและดำเนินการก่อสร้างตามแบบแปลน ในระหว่างการก่อสร้าง ก็จะต้องตรวจสอบว่าตรงกับแบบแปลนหรือไม่ วัสดุที่ใช้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือไม่ มีความมั่นคงเพียงใด ระบบน้ำไฟเป็นอย่างไร ถ้าพบสิ่งใดที่เป็นข้อบกพร่องก็ปรับปรุงแก้ไขได้ในทุกขั้นตอน ซึ่งทำให้บ้านที่ก่อสร้างขึ้นมา มีความแข็งแรง สวยงาม มั่นคง ตรงตามเป้าหมายที่ต้องการ

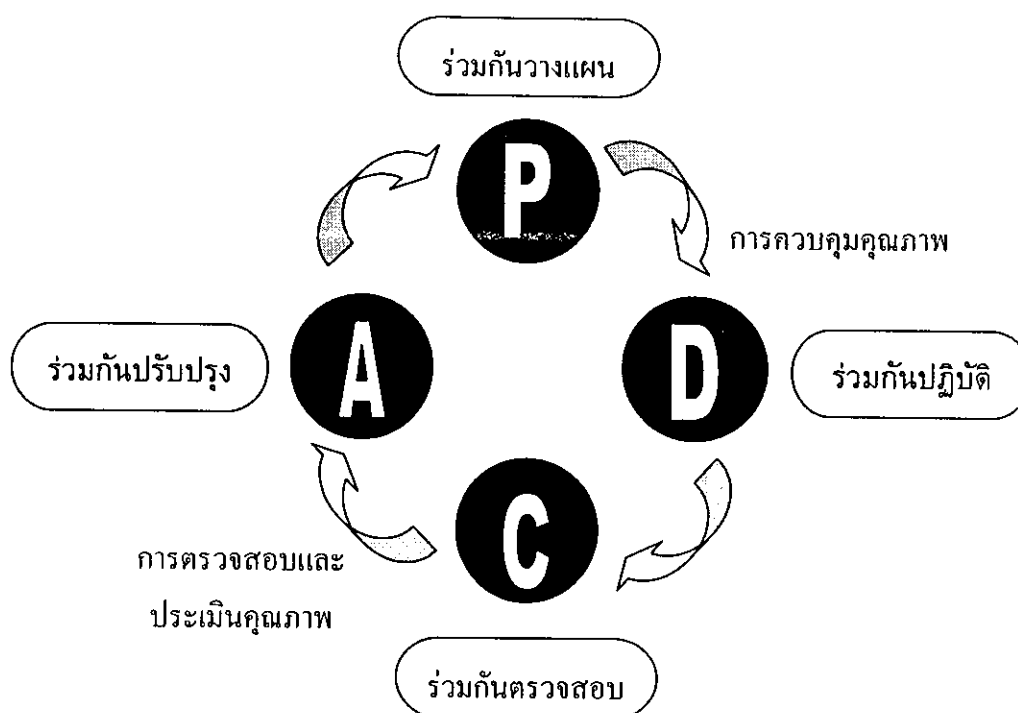
กระบวนการพัฒนาคนในสถานศึกษาก็เหมือนกับการสร้างบ้าน เพียงแต่การสร้างบ้านนั้นต้องใช้สถาปนิก ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมาดำเนินการ และเมื่อสร้างเสร็จแล้วก็เสร็จเลย ไม่ต้องทำต่อ แต่กระบวนการสร้างคนนั้น ผู้ที่เป็นสถาปนิก คือ ครูและผู้บริหาร ซึ่งเป็นบุคลากรภายในจะต้องร่วมกันพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพดีและจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยไม่หยุด ผู้บริหารและครูในสถานศึกษามีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติเป็นอย่างไร และถ้าจะให้เด็กมีคุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ก็ต้องช่วยกันคิด และช่วยกันวางแผน (Plan) ว่าจะต้องทำอย่างไร แล้วช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมายและวิธีการลงมือทำตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกันตรวจสอบผลงาน หาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแล้วร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้น ๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดการทำงานที่เป็นระบบเช่นนี้จะช่วยสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกว่าเป็นงานปกติ เป็นการมองตนเองและประเมินตนเอง ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลที่น่าเชื่อถือเป็นจริง พร้อมเสมอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก

ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของระบบการประกันคุณภาพและแนวคิดตามหลักการบริหาร

ถ้าพิจารณาแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพที่ประกอบด้วย การควบคุม และการตรวจสอบคุณภาพกับหลักการบริหารที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งประกอบด้วย การร่วมกันวางแผน (P) ร่วมกันปฏิบัติตามแผน (D) ร่วมกันตรวจสอบ (C) และร่วมกันปรับปรุง (A) จะเห็นว่ามีคุณสมบัติสอดคล้องกัน ดังนี้

ภาพประกอบ 13 ระบบประกันคุณภาพที่ด้วยการควบคุมและการตรวจสอบคุณภาพ
กับหลักการบริหาร

จากแผนภาพข้างต้น การควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบคุณภาพก็คือ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผน และดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบ เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้ว หน่วยงานในเขตพื้นที่และต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความภูมิใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่

1. จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช้การจับผิดหรือทำให้บุคลากรเสียหน้าโดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2. การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการและการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการที่มีเป้าหมายชัดเจน ทำตามแผน ตรวจสอบ ประเมินผล และพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ มีความโปร่งใส และมีจิตสำนึกในการพัฒนาคุณภาพการทำงาน

3. การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และบุคลากรอื่น ๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ

5.6 เกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา

5.6.1 มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 7 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขภาพดี สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

1.1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน

1.2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

1.3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทีย

1.4 ผู้เรียนมีเมตตากรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

1.5 ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้และรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

1.6 ผู้เรียนมีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มี 4 ตัวบ่งชี้ คือ

- 2.1 ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและพัฒนาการตามวัย
- 2.2 ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย
- 2.3 ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
- 2.4 ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

- 3.1 ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ
- 3.2 ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรีและการเคลื่อนไหว โดยไม่

ขัดหลักศาสนา

- 3.3 ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย

**มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี
วิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์**

ข้อกำหนดสำหรับการศึกษาปฐมวัย

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์ มี 3 ตัวบ่งชี้ คือ

- 4.1 ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้
- 4.2 ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 4.3 ผู้เรียนมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ข้อกำหนดสำหรับการศึกษาปฐมวัย

ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามพัฒนาการทุกด้าน มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ

- 5.1 ผู้เรียนมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก
- 5.2 ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5
- 5.3 ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย
- 5.4 ผู้เรียนมีทักษะในการสังเกตและสำรวจ
- 5.5 ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์และการกะประมาณ สามารถ

เชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ

- 5.6 ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติ และสิ่ง

ต่าง ๆ รอบตัว

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ข้อกำหนดสำหรับการศึกษาปฐมวัย

ผู้เรียนสนใจใฝ่รู้ รักการอ่านและพัฒนาตนเอง มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

6.1 ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน

6.2 ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และสนุกกับการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ข้อกำหนดสำหรับการศึกษาปฐมวัย

ผู้เรียนเล่น/ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ และชื่นชมในผลงานตนเอง มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

7.1 ผู้เรียนทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนและชื่นชมผลงาน

7.2 ผู้เรียนเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้

7.3 ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตสุจริตและและความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่สนใจ

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร

งานวิจัยในประเทศ

ประไพพรรณ ชัยพันธ์เศรษฐ์ (2547) ได้ทำการประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการโรงแรม วิทยาลัยดุสิตธานี โดยใช้รูปแบบการประเมินชิปปี้ (CIPP Model) ในการประเมิน 4 ด้านคือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ผลการวิจัยพบว่า

1. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมาก
2. โครงสร้างของหลักสูตรเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร ระดับปริญญาตรีของทบวงมหาวิทยาลัย มีความเหมาะสมในระดับมาก เนื้อหาหลักสูตร คุณลักษณะอาจารย์ นักศึกษา และบัณฑิต มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับปานกลาง
3. กระบวนการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนการบริหารหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
4. ผลผลิต มีความเหมาะสมในระดับมาก

ไพศาล คงภิรมณ์ขึ้น (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูโรงเรียนเซนต์หลุยส์ ฉะเชิงเทรา

การศึกษาครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูโรงเรียนเซนต์หลุยส์ ในด้านการปฏิบัติ สภาพปัญหา และความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการเรียนรู้

ผลการศึกษา พบว่า

1. ครูส่วนมากทำการประเมินก่อนเรียนโยใช้แบบทดสอบ การประเมินระหว่างเรียน ครูส่วนมากใช้วิธีการการประเมินด้วยวิธีการถามตอบระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอน การมอบหมายภาระงานทำให้นักเรียนทำเป็นรายบุคคล ให้ผู้เรียนแสดง สาธิตและปฏิบัติตามกิจกรรมตามที่กำหนด การปฏิบัติจากสถานการณ์ที่เป็นจริง การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน ส่วนวิธีการประเมินที่ครูใช้น้อย ได้แก่ การทำโครงการรายบุคคล ส่วนการประเมินหลังเรียนครูส่วนมากใช้แบบทดสอบในการประเมิน

2. ครูโรงเรียนเซนต์หลุยส์มีสภาพปัญหาในการประเมินการเรียนรู้ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน และการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน และการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

3. ครูโรงเรียนเซนต์หลุยส์มีความต้องการพัฒนาตนเองในด้านการสร้างเครื่องมือและการทำการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียนรู้ และในด้านความช่วยเหลือในการประเมินผลการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการในด้านแนวปฏิบัติและวิธีการในการประเมินผลการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลางผลในด้านการประเมินการเรียนรู้กลุ่มสาระแนวทางในการปฏิบัติการประเมินการเรียนรู้ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน และการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน และการประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

สุธีรักษ์ ทรงมุสิก (2547) ได้ทำการวิจัยสภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูปฐมวัย สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร จำนวน 73 โรงเรียน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูปฐมวัย สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความคิดเห็นด้วยกับสภาพการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียน

2. ความคิดเห็นของครูปฐมวัยกลุ่มตัวอย่างเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มอายุระดับชั้นที่สอนประสบการณ์การสอน และขนาดของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกันดังนี้คือ

2.1 ครูปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่ใช้ในโรงเรียน และสภาพการนำหลักสูตรปฐมวัยในสถานศึกษามาสู่การปฏิบัติมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ครูปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่างที่สอนระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่ใช้ในโรงเรียนและสภาพการนำหลักสูตรปฐมวัยในสถานศึกษามาสู่การปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์สอนแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่ใช้ในโรงเรียนและสภาพการนำหลักสูตรปฐมวัยในสถานศึกษามาสู่การปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 ครูปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่างที่สอนอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่ใช้ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่ใช้ในโรงเรียนและสภาพการทำหลักสูตรปฐมวัยในสถานศึกษามาสู่การปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

งานวิจัยในต่างประเทศ

แซนเดอร์ (Sanders. 2000 : Abstract) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบหลักสูตรและการใช้หลักสูตรปฐมวัยในศูนย์บริการการศึกษาเท็กซัส โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ถึงการบริหารหลักสูตรในปัจจุบันเกี่ยวกับสาระหลักสูตร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาครู ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของผู้บริหาร ครู การใช้หลักสูตร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน มีผลต่อเด็กในระยะสั้นและระยะยาว

โอดแฮม (Oldham. 1998 : Abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินโรงเรียนเกรทเตอร์ จอร์นทาวน์ มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการและทางด้านสังคม ในขณะที่เด็กยังอยู่ในชั้นอนุบาล 2 จุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารและผู้ถือหุ้นของโรงเรียนประถมเวสต์ไซด์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นแนวทางสำคัญในการจัดตั้งโรงเรียนเตรียมอนุบาลในอนาคต

โดยมีการประเมิน 4 แบบกับเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการของโรงเรียน เกรทเตอร์ จอร์นทาวน์ แล้วเปรียบเทียบกับเด็กนักเรียนคนอื่น ๆ ใน 4 ด้านคือ 1.ด้านการอ่าน 2.คณิตศาสตร์ 3. วิชาการทั้งหมด 4.ความก้าวหน้าทางด้านสังคม โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน 385 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดีกว่ากลุ่มที่เปรียบเทียบกับกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการศึกษাপฐมวัยเป็นการศึกษาให้แก่เด็ก 6 ขวบ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการดูแล และสร้างเสริมเด็กให้พัฒนาเต็มศักยภาพ ด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดเจน ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งจำเพาะไปที่การพัฒนาเด็ก โดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับระดับพัฒนาการตามวัย และส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวม ให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สร้างความพร้อมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีพหุปัญญา (กุหลาบ ตันติผลาชีวะ. 2545:12) การจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยนั้นเป็นการจัดหลักสูตรเฉพาะที่ไม่เหมือนหลักสูตรระดับอื่น การจัดหลักสูตรควรจะต้องจัดให้ครอบคลุมในเรื่องของการศึกษาและการดูแลเข้าไปด้วย และในปัจจุบันได้มีหลักสูตรหลากหลายที่นำเข้ามาใช้ในประเทศไทย เช่น หลักสูตร เฟลเบล มอนเตสซอรี ไฮสโคป เป็นต้น ซึ่งแต่ละหลักสูตรก็จะมีลักษณะการจัดการเรียนเฉพาะของตนเอง แต่จุดมุ่งหมายที่เหมือนกันคือต้องการเตรียมความพร้อมให้เด็กปฐมวัยได้

พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาแต่ละแห่งจำเป็นต้องทราบว่าหลักสูตรที่สถานศึกษานั้นใช้มีประสิทธิภาพจริงตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ซึ่ง ราฟ ไทเลอร์ ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ว่า เป็นกระบวนการในการตรวจสอบว่าหลักสูตรและการสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด กระบวนการในการตรวจสอบสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างไร (ธำรง บัวศรี. 2542 : 327 ; อ้างอิงจาก Tyler.1995:60) และเพื่อพิจารณาผลผลิตของหลักสูตรมีคุณลักษณะหรือมีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่(โชติ เพชรชื่น. 2536 : 570) ดังนั้นโรงเรียนควรทำการประเมินผลหลักสูตรเพื่อให้ทราบคุณค่าและข้อเท็จจริง ซึ่งวิธีการประเมินมีหลายวิธี สถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถเลือกวิธีประเมินได้ โดยยึดแนวทางตามการจัดหลักสูตรของโรงเรียน แต่ทั้งนี้ต้องให้ครอบคลุมทั้งหลักสูตรและได้ตามเกณฑ์การประเมินมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสได้ประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาเพื่อต้องการทราบว่าหลักสูตรของโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด โดยใช้แนวการประเมินของสคิฟเวนที่จะประเมินทั้ง 3 ด้าน คือ 1.สมรรถนะผู้เรียน 2. ความสามารถที่ติดตัว ด้านจิตใจและปัญญา 3. ความพึงพอใจของผู้ปกครอง และผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรแบบ
จิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส มีรายละเอียดในการศึกษาค้นคว้าเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ประกอบด้วย ครูปฐมวัยของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส
ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาล 1-3 ผู้ปกครองและครู
ประถมศึกษาที่สอนนักเรียนที่จบการศึกษาชั้นอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นดังนี้

1. ครูปฐมวัย ในการวิจัยนี้หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนในระดับชั้นอนุบาล 1-3
ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส มีจำนวนครูทั้งหมด 10 คน ดังนี้
ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาล 1 จำนวน 4 คน ระดับอนุบาล 2 จำนวน 4 คน และอนุบาล 3 จำนวน 2
คน

2. ผู้ปกครองนักเรียน ในการวิจัยนี้หมายถึงผู้ปกครอง 2 กลุ่มดังนี้

2.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 1-3 ภาคเรียนที่ 2 ปี
การศึกษา 2548 ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสทั้งหมด จำนวน 89 คน ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน
ชั้นอนุบาล 1 จำนวน 36 คน ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 29 คน ชั้นอนุบาล 3 จำนวน 24 คน

2.2 ผู้ปกครองของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียน
อนุบาลฟ้าใส ในปี พ.ศ. 2545-2547 และปัจจุบันนักเรียนนั้นกำลังศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา
ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ในโรงเรียนเอกชน โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสาธิต โรงเรียนในเครือ
คาทอลิก จำนวนทั้งหมด 50 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบโควตา ร้อยละ 50 และสุ่มอย่างง่าย (Simple
Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก ได้ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน

3. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีประสบการณ์ด้านการศึกษาหรือการศึกษาปฐมวัย เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในฐานะของครู หรือนักการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคแบบ Snow Ball โดยการกำหนดจำนวน ได้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจำนวน 10 คนประกอบด้วย

3.1 นักการศึกษา จำนวน 5 คน เป็น ศิษยานุศิษย์จากสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 2 คน ผู้ประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน

นักการศึกษา จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1) ศิษยานุศิษย์จากสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 2 คน ได้แก่

(1) อาจารย์พะเยาว์ ศรีสุวรรณ

ศิษยานุศิษย์เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 2

(2) อาจารย์กาญจนา วิริยะเจริญธรรม

ศิษยานุศิษย์เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 2

2) ผู้ประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน

(1) อาจารย์สรวิทย์ หงส์น้อย โรงเรียนนานาชาติเซนต์จอร์จ

(2) อาจารย์กุลลศิริ สำเนียง โรงเรียนนานาชาติเซนต์จอร์จ

(3) อาจารย์กาญจนา เยื่อนหนองศรี โรงเรียนอนุบาลเซนต์จอร์จ

3.2 ครูปฐมวัย ผู้มีประสบการณ์ในการสอนระดับชั้นอนุบาล มาอย่างน้อย 5 ปี โดยขณะนี้ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนรัฐบาล 3 คนและเอกชน 2 คน

1. อาจารย์จิตเกษม ทองนาค อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดโดนด

2. อาจารย์นิชรา ชนะพาล อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบางเขน

3. อาจารย์รัชนิพร สายแวว อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี

4. อาจารย์เนตรทิพย์ แก้วหล้า หัวหน้าฝ่ายอนุบาล โรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา

5. อาจารย์สายทอง ศรีเดช หัวหน้างานวิชาการฝ่ายอนุบาล โรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา

4. ครูประถมศึกษา ผู้ทำการสอนต่อเนื่องในระดับประถมศึกษาของนักเรียนที่จบการศึกษาในชั้นอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสาธิต โรงเรียนในเครือคาทอลิก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โดยวิธีการเจาะจงสำหรับครูที่พร้อมให้ความร่วมมือในการทำวิจัยได้จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามในเรื่องการประเมินหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ซึ่งแบ่งแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) 4 ระดับ มีแบบสอบถาม 3 ชุด ด้วยกันโดยดังนี้คือ

ชุดที่ 1 แบบประเมินภายใน เป็นคำถามประเมิน สมรรถนะของผู้เรียน ในการวิจัยนี้ หมายถึงสมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียนจากหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (ส.ม.ศ.) ด้านผู้เรียน จำนวน 26 ข้อ ผู้ประเมิน คือ ผู้เชี่ยวชาญและครูปฐมวัยโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส จำนวน 10 คน

การให้คะแนนและการแปลระดับการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน เป็นข้อคำถามที่กำหนดเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นเป็น 4 ระดับ ตามความหมายดังนี้

- 4 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพระดับดีมาก
- 3 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพระดับดี
- 2 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพระดับพอใช้
- 1 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพระดับควรปรับปรุง

การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ย

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.00 หมายถึง ระดับความสมรรถนะคุณภาพมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายถึง ระดับความสมรรถนะคุณภาพมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายถึง ระดับระดับความสมรรถนะคุณภาพ

ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายถึง ระดับความสมรรถนะคุณภาพน้อย

ชุดที่ 2 แบบประเมินรวบยอด เป็นคำถามในการประเมินความสามารถเด็กที่จบการศึกษา ระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส โดยเป็นข้อคำถามที่ประเมิน 2 ด้านคือ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านปัญญา ดังนี้

จิตใจ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่บอกถึงความกล้าแสดงออก ความเอื้อเฟื้อ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ และความมีเมตตา

ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน ทางด้านปัญญา ได้แก่ การสังเกต ความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะในการแก้ปัญหาจากประเด็นต่าง ๆ

ประเมินโดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวจุดประสงค์หลักสูตรปฐมวัย ปี 2546 จำนวน 15 ข้อ ผู้ประเมิน คือ ผู้ปกครองนักเรียนที่จบการศึกษาในปี พ.ศ. 2545-2547 และ ครูประถมศึกษา จำนวน 50 คน

การให้คะแนนและการแปลระดับการประเมินความสามารถที่ติดตัวของผู้เรียน เป็นข้อคำถามที่กำหนดเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นเป็น 4 ระดับ ตามความหมายดังนี้

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย และเกณฑ์การประเมินมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
2. นำข้อมูลที่ได้มาสร้างเป็นเครื่องมือโดยกำหนดแบบสอบถามออกเป็น 3 ชุดด้วยกัน คือ

ชุดที่ 1 แบบประเมินภายใน เป็นคำถามการประเมิน สมรรถนะของผู้เรียน ในการวิจัยนี้หมายถึงสมรรถนะของผู้เรียนจากหลักสูตรแบบจิตปัญญา ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวเกณฑ์การประเมินมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (ส.ม.ศ.) ด้านผู้เรียน จำนวน 26 ข้อ

ชุดที่ 2 แบบประเมินรวบยอด เป็นคำถามในการประเมินความสามารถเด็กที่จบ การศึกษาระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส โดยเป็นข้อคำถามที่ประเมิน 2 ด้านคือ 1) ด้านจิต 2) ด้านปัญญา ดังนี้

จิตใจ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่บอกถึง ความกล้าแสดงออก ความเอื้อเฟื้อ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ และความมีเมตตา

ปัญญา หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียน ทางด้านปัญญา ได้แก่ การสังเกต ความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะในการแก้ปัญหาจากประเด็นต่าง ๆ

ประเมินโดยใช้แบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้แนวจุดประสงค์หลักสูตร 2546 จำนวน 15 ข้อ

ชุดที่ 3 แบบประเมินผลสำเร็จ เป็นคำถามเกี่ยวกับประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญา เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นประเมินหลักสูตร 6 ด้าน ได้แก่ 1.สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน 2. สาระหลักสูตรสถานศึกษา 3. คุณลักษณะของผู้สอน 4.การจัดการเรียนการสอน 5. การประเมินผลการเรียน 6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง รวม 48 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบประเมินฉบับร่างทั้ง 3 ชุด ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจและตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแบบประเมิน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวัดผลทางการศึกษา จำนวน 1 ท่าน ได้แก่

1. อาจารย์จิตเกษม ทองนาค โรงเรียนวัดโดนด
2. อาจารย์กมลีนแก้ว มาตา โรงเรียนพิชญศึกษา
3. อาจารย์พิเศษ ชัยดิเรก มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

แล้วนำแบบประเมินที่ผ่านผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขข้อความและรูปแบบของ แบบประเมินตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์การตัดสิน ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 2 ใน 3 คนเห็นว่า จากแบบประเมิน ทั้ง 3 ชุด ในชุดที่ 2 เห็นว่าข้อคำถามบางข้อไม่ได้วัดตามจุดประสงค์ที่กำหนด ตัดออก 10 จากทั้งหมด 25 ข้อ เหลือ 15 ข้อ และในชุดที่ 3 มีข้อคำถามมากเกินไปทั้งหมด 60 ข้อ ตัดออก 12 ข้อ เหลือ 48 ข้อโดยผู้เชี่ยวชาญได้ปรับข้อคำถามที่มีความหมายใกล้เคียงกันเพื่อภาษาชัดเจนมากขึ้น

2. นำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try-out) กับผู้ปกครอง และคุณครูระดับอนุบาล โรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ ครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินชุดที่ 1, 2, 3 เท่ากับ 0.98 0.96 0.97 ตามลำดับ

3. ปรับปรุงข้อความและแก้ไขคำผิดของแบบประเมินในบางส่วนอีกครั้งก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

4. นำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ไปสอบถามกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูล โดยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ติดต่อและนัดหมายวัน เวลา กับ ผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ ผู้ประเมิน สมศ. ครูปฐมวัย และคุณครูโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสเพื่อมาประเมินผลภายในและเก็บข้อมูลในวันที่ 15 มีนาคม 2549 ณ โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

2. นำแบบประเมินผลรวบยอด จำนวน 50 ฉบับ ซึ่งวัดความสามารถที่ติดตัวของผู้เรียนเด็ก พร้อมจดหมายจากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสไปให้ครู ประถมศึกษาและผู้ปกครองของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับชั้นอนุบาล 3 ของโรงเรียน อนุบาลฟ้าใส ด้วยตนเอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบประเมินชุดที่ 2 พร้อมกำหนดวันรับข้อมูลกลับ ได้ข้อมูลกลับมาทั้งสิ้น 50 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ส่งแบบประเมินผลสำเร็จ ชุดที่ 3 จำนวน 89 ฉบับ ให้ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1-3 โดยฝากส่งไปพร้อมกับนักเรียน ได้รับข้อมูลกลับมา 84 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 94.3

4. นำไปข้อมูลที่ได้ทั้ง 3 ฉบับ นำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ เพื่อหา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เพื่อคำนวณค่าสถิติดังนี้

ชุดที่ 1 ค่าสถิติระดับสมรรถนะของผู้เรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญา โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานของ สมศ. มาตรฐานด้านผู้เรียนทั้ง 7 ด้าน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ชุดที่ 2 ค่าสถิติระดับความสามารถที่ติดตัวเด็ก ด้านจิตและปัญญา วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ชุดที่ 3 ค่าสถิติระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตรของโรงเรียน ทั้ง 6 ด้าน วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 หาค่าความถี่ (Frequency)

1.2 หาค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 หาค่าเฉลี่ย (Median)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

1.4 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 N แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 $\sum x^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha)

$$r_{\alpha} = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right)$$

เมื่อ	r_{α}	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_x^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลตามลำดับดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

$\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าทั้ง 3 ด้านซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลตามอันดับ ดังนี้

ชุดที่ 1 ข้อมูลการประเมินผลภายใน วัดระดับสมรรถนะของผู้เรียนจากหลักสูตรจิตปัญญา ผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และ ครูปฐมวัย จำนวน 20 คน คิดเป็น 100%

ชุดที่ 2 ข้อมูลการประเมินรวบยอด วัดระดับความสามารถที่ติดตัวของผู้เรียนที่จบ การศึกษาระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส 2 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านปัญญา ผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้ปกครองเด็กที่จบการศึกษา และครูประถมศึกษาจำนวน 50 คน คิดเป็น 100 %

ชุดที่ 3 ข้อมูลการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ผู้ประเมิน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1- 3 จำนวน 84 คน คิดเป็น 94.3%

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 การประเมินผลภายใน วัดระดับสมรรถนะของผู้เรียนจากหลักสูตรแบบจิตปัญญา ซึ่งมีผู้ประเมิน คือ ผู้เชี่ยวชาญ และครูปฐมวัย โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส จำนวน 20 คน ประกอบด้วยตารางที่ 2-8

ตอนที่ 2 การประเมินผลรวบยอด วัดความสามารถที่ติดตัวเรียนจากหลักสูตรแบบจิตปัญญา ซึ่งมีผู้ประเมิน คือผู้ปกครองนักเรียนที่จบการศึกษา จำนวน 25 และครูประถมศึกษา 25 จำนวน ประกอบด้วยตารางที่ 9-11

ตอนที่ 3 การประเมินผลสำเร็จ วัดความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรแบบจิตปัญญา สามารถที่ติดตัวเรียนจากหลักสูตรแบบจิตปัญญา ซึ่งมีผู้ประเมิน คือ ผู้ปกครองนักเรียนที่จบการศึกษา จำนวน 25 และครูประถมศึกษา 25 จำนวน ประกอบด้วยตารางที่ 12-18

ตอนที่ 1 ประเมินผลภายใน วัดระดับสมรรถนะของผู้เรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญา

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐานแต่ละด้าน

มาตรฐานด้านผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	3.15	0.81	ดี
2. ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตดี	3.30	0.82	ดีมาก
3. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา	3.50	0.82	ดีมาก
4. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	3.10	0.78	ดี
5. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	3.25	0.78	ดี
6. ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	3.40	0.75	ดี
7. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	3.30	0.80	ดี
รวม	3.20	0.79	ดี

จากตาราง 1 แสดงว่า สมรรถนะของผู้เรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสในภาพรวมอยู่ระดับ ดี ($\bar{X} = 3.20$) โดยเฉพาะด้านที่ 2 และ 3 อยู่ในระดับดีมาก $\bar{X} = 3.30$ และ 3.50 ตามลำดับ

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน จำแนกตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 1

มาตรฐาน 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน			
1.1 ผู้เรียนจัดเก็บของใช้ / ของเล่นเข้าที่	3.15	0.75	ดี
1.2 ผู้เรียนเข้าแถว / รอคอยตามลำดับก่อนหลัง	3.15	0.59	ดี
1.3 ผู้เรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน	3.30	0.66	ดี
2. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต			
2.1 ผู้เรียนรู้จักแยกแยะของของตน หรือของผู้อื่นตามวัย	3.55	0.66	ดีมาก
2.2 ผู้เรียนไม่พูดปด / ยอมรับเมื่อทำความผิด	3.36	0.57	ดี
2.3 ผู้เรียนไม่ลักขโมย	3.60	0.50	ดีมาก
2.4 ผู้เรียนคืนของที่เก็บได้ให้เจ้าของหรือมอบให้ครู	3.40	0.75	ดี
3. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที			
3.1 ผู้เรียนรัก เคารพ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม	3.40	0.75	ดี
3.2 ผู้เรียนระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม	3.15	0.67	ดี
3.3 ผู้เรียนปฏิบัติตนและแสดงออกซึ่งความรักชาติได้ตามวัย เช่น ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติหรือเพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นต้น	3.10	0.64	ดี

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน 1 ด้านผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
4. ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อ ตนเองและผู้อื่น			
4.1. ผู้เรียนไม่รังแกเพื่อน สัตว์ และไม่ทำลายต้นไม้	3.25	0.85	ดี
4.2. ผู้เรียนรู้จักแบ่งปัน ของเล่น / สิ่งของแก่เพื่อน และผู้อื่น	3.55	0.69	ดีมาก
4.3. ผู้เรียนให้ความรู้จักให้ความช่วยเหลือผู้อื่น อย่างเหมาะสมตามวัย	3.35	0.75	ดี
5. ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้และรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม			
5.1. ผู้เรียนรับประทานอาหารและดื่มเครื่องดื่มไม่เหลือทิ้ง	3.40	0.75	ดี
5.2. ผู้เรียนไม่ทิ้งขว้างหรือทำลายสิ่งของเครื่องใช้	3.55	0.60	ดี
5.3. ผู้เรียนรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ น้ำ ไฟ อย่าง ประหยัดและปลอดภัย	3.05	0.69	ดี
5.4. ผู้เรียนเห็นคุณค่าของเงินและการออม	2.85	0.67	ดี
5.5. ผู้เรียนไม่ทำลายสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และในโรงเรียน	3.35	0.75	ดี
6. ผู้เรียนมีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย			
6.1. ผู้เรียนมีมารยาทในการพูดและฟัง	3.35	0.81	ดี
6.2. ผู้เรียนมีมารยาทในการไหว้ / การแสดงความ เคารพผู้ใหญ่ได้อย่างเหมาะสม	3.20	0.83	ดี
6.3. ผู้เรียนมีมารยาทในการรับประทานอาหาร	3.30	0.80	ดี
รวม	3.15	0.81	ดี

จากตาราง 2 เด็กที่มีสมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ใน
ระดับดี ($\bar{X} = 3.15$) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าข้อ 2.1 , 2.3 และ 4.2 สมรรถนะผู้เรียนอยู่ใน
ระดับดีมาก

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะผู้เรียน จำแนกตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 2

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน และมีพัฒนาการตามวัย			
1.1 ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข	3.75	0.44	ดีมาก
1.2 ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายตามวัย	3.75	0.44	ดีมาก
2. ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเอง ให้มีความปลอดภัย			
2.1 ผู้เรียนมีพฤติกรรมอนามัยที่ดี	3.45	0.76	ดี
2.2 ผู้เรียนรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	3.40	0.82	ดี
2.3 ผู้เรียนรู้จักระมัดระวังตนเองไม่ให้เกิดอันตราย	3.10	0.79	ดี
2.4 ผู้เรียนรู้จักเกี่ยวกับความไม่ดีของสิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมา	3.20	0.77	ดี
3. ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม			
3.1 ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม	3.60	0.68	ดีมาก
3.2 ผู้เรียนแสดงความชื่นชมความสามารถของผู้อื่น	3.55	0.69	ดีมาก
3.3 ผู้เรียนรู้จักวิธีการปฏิบัติต่อตนเองและต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามวัย	3.35	0.81	ดีมาก
4. ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น			
4.1 ผู้เรียนมีความร่าเริงแจ่มใส และแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามวัย	3.70	0.47	ดีมาก
4.2 ผู้เรียนมีความสุขในการเล่น และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น	3.75	0.44	ดีมาก
รวม	3.50	0.82	ดีมาก

จากตาราง 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดีในภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.50$) โดยเฉพาะข้อ 1.1 , 1.2 , 3.1 , 3.2 , 3.3 , 4.1 และ 4.2 สมรรถนะผู้เรียนอยู่ในระดับดีมาก

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะผู้เรียน จำแนกตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 3

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ			
1.1 ผู้เรียนสนใจธรรมชาติ และสิ่งที่สวยงามต่าง ๆ	3.70	0.57	ดีมาก
1.2 ผู้เรียนมีความสนใจและมีความสุขในการทำงานศิลปะ	3.70	0.47	ดีมาก
2. ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรี และการเคลื่อนไหวโดยไม่ขัดหลักศาสนา			
2.1 ผู้เรียนสนใจและมีความสุขกับเพลงและดนตรี	3.75	0.44	ดีมาก
2.2 ผู้เรียนสามารถเคลื่อนไหวได้ตามเพลงและจังหวะ	3.70	0.57	ดีมาก
3. ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย			
3.1 ผู้เรียนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรม เกมการเล่น และการออกกำลังกาย	3.55	0.51	ดีมาก
3.2 ผู้เรียนสร้างข้อตกลงวิธีการเล่นใหม่ ๆ ได้ตามวัย	3.30	0.73	ดี
รวม	3.50	0.82	ดีมาก

จากตาราง 4 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.50$) ยกเว้นในข้อ 3.2 ผู้เรียนสร้างข้อตกลงวิธีการเล่นใหม่ ๆ ได้ตามวัย จะอยู่ในระดับดี

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะผู้เรียน จำแนกตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 4

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่ เกิดจากการเรียนรู้			
1.1 ผู้เรียนบอกคุณลักษณะ จัดประเภทและคุณสมบัติ ของสิ่งของต่าง ๆ ได้	3.10	0.79	ดี
1.2 ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ ตามวัย	3.25	0.79	ดี
1.3 ผู้เรียนบอกความเหมือนความต่างของสิ่งของ ต่าง ๆ ได้	3.30	0.80	ดี
2. ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย			
2.1 ผู้เรียนคิดและแก้ปัญหาในการเล่นและการกระ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผลตามวัย	3.10	0.64	ดี
2.2 ผู้เรียนบอกวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล	3.10	0.64	ดี
3. ผู้เรียนมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			
3.1 ผู้เรียนเล่า / เล่าเรื่องตามความคิดจินตนาการ ของตนเองได้	3.40	0.75	ดี
3.2 ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานแปลกใหม่ หลากหลาย ตามความคิดของตนเองได้	3.40	0.68	ดี
รวม	3.10	0.78	ดี

จากตาราง 5 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีวิจารณญาณมี
ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ โดยรวมอยู่ในระดับดี และทุกรายการอยู่ในระดับดี

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะผู้เรียน จำแนกตามตัวบ่งชี้
ตามมาตรฐานที่ 5

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ - เล็ก			
1.1 ผู้เรียนสามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่ในการเคลื่อนไหว และเล่นเครื่องเล่นสนาม	3.70	0.47	ดีมาก
1.2 ผู้เรียนสามารถใช้กล้ามเนื้อเล็กอย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กันในการเล่นเครื่องเล่น สัมผัส การเขียนภาพ ระบายสี การปั้น และการ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน	3.65	0.59	ดีมาก
2. ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5			
2.1 ผู้เรียนสังเกตและจำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วย ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้	3.25	0.79	ดี
2.2 ผู้เรียนบอก / แสดงความรู้สึกที่ได้รับจาก ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้	3.25	0.79	ดี
3. ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย			
3.1 ผู้เรียนบอกเรื่องราวความรู้สึก และความ ต้องการของตนเองได้	3.50	0.76	ดีมาก
3.2 ผู้เรียนกล้าพูด กล้าแสดงออกได้อย่างเหมาะสม กับวัยและสถานการณ์	3.35	0.75	ดี
4. ผู้เรียนมีทักษะในการสังเกตและสำรวจ			
4.1 ผู้เรียนบอกสภาพภายในโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่ง แวดล้อม บุคคล และสิ่งของต่าง ๆ ได้	3.40	0.68	ดี
4.2 ผู้เรียนบอกสภาพภายนอกโรงเรียนเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม บุคคล และสิ่งของต่าง ๆ ได้	3.30	0.66	ดี

ตาราง 6 (ต่อ)

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
5. ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์และการประมาณ สามารถเชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ			
5.1 ผู้เรียนบอกตำแหน่ง ทิศทางและระยะทางได้ ตามวัย	3.20	0.77	ดี
5.2 ผู้เรียนสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วย อุปกรณ์การเล่น และกิจกรรมศิลปะได้ตามวัย	3.10	0.79	ดี
6. ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว			
6.1 ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องของตนเองและครอบครัว	3.45	0.69	ดี
6.2 ผู้เรียนรู้จักบุคคลและสถานที่	3.40	0.75	ดี
6.3 ผู้เรียนรู้จักที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และ สิ่งต่าง ๆ รอบตัว	3.45	0.69	ดี
รวม	3.25	0.78	ดี

จากตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
ภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.25$) เมื่อจำแนกรายข้ออยู่ในระดับดี

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะผู้เรียน จำแนกตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 6

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน			
1.1 ผู้เรียนที่รู้จักตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัย หรือสนใจ เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบได้	3.25	0.72	ดี
1.2 ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ผ่านกิจกรรม และสื่อที่หลากหลาย	3.50	0.69	ดีมาก
1.3 ผู้เรียนใช้เวลาว่างอ่านหนังสือ	3.15	0.81	ดี
2. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และสนุกกับการเรียนรู้			
2.1 ผู้เรียนที่สนใจซักถาม อยากรู้ อยากเห็นสิ่งรอบตัว	3.75	0.44	ดีมาก
2.2 ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยความสนใจและมีความสุข	3.70	0.47	ดีมาก
รวม	3.40	0.75	ดี

จากตาราง 7 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.40$) ยกเว้นข้อ 1.2 , 2.1 และ 2.2 สมรรถนะผู้เรียนจะอยู่ในระดับดีมาก

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินสมรรถนะผู้เรียน จำแนกตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่ 7

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพ
1. ผู้เรียนทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนและชิ้นชมในผลงาน			
1.1 ผู้เรียนมีความสามารถทำกิจกรรมได้ตามลำดับขั้นตอน	3.35	0.75	ดี
1.2 ผู้เรียนชิ้นชมในผลงาน	3.55	0.51	ดีมาก
2. ผู้เรียนเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้			
2.1 ผู้เรียนให้ความร่วมมือกับเพื่อนและผู้อื่นในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกัน	3.55	0.51	ดีมาก
2.2 ผู้เรียนที่มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	3.30	0.73	ดี
3. ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริต และความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ	3.00	0.73	ดี
รวม	3.30	0.80	ดี

จากตาราง 8 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.30$) ยกเว้นในข้อ 1.2 และ 2.1 เรื่องผู้เรียนชิ้นชมในผลงาน และผู้เรียนให้ความร่วมมือกับเพื่อนและผู้อื่นในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกัน จะอยู่ในระดับดีมาก

**ชุดที่ 2 ข้อมูลการประเมินระดับความสามารถที่ติดตัวของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับ
อนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส 2 ด้าน คือ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านปัญญา**

ตาราง 9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในภาพรวมของการประเมินความสามารถที่ติด
ตัวผู้เรียนและจำแนกรายด้าน

ความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความสามารถ
1. ด้านจิตใจ : อารมณ์ จิตใจ	3.26	0.78	มาก
2. ด้านปัญญา : การคิดและการแก้ปัญหา	2.54	0.77	มาก
รวม	2.92	0.77	มาก

จากตาราง 9 แสดงว่าความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับ
อนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ด้านจิตใจ และปัญญา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.92$)

ตาราง 10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความสามารถที่ติดตัวผู้เรียน ด้านจิตใจ
ในภาพรวมและจำแนกตามรายละเอียด

ความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนของนักเรียน ด้านจิตใจ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความเอื้อเฟื้อและแบ่งปันผู้อื่น	3.24	0.62	มาก
2. ร่าเริงแจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน	3.44	0.76	มาก
3. พุดจาไพเราะ และมีทักษะในการสื่อสารที่ เหมาะสมกับวัย	3.26	0.60	มาก
4. ความมั่นใจและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม	2.94	0.71	มาก
5. ความมั่นคงทางอารมณ์	3.06	0.62	มาก
6. สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้	3.44	0.50	มาก
7. มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น	3.38	0.64	มาก
8. มีมารยาททางสังคมและแสดงออกได้ตามกาลเทศะ	3.32	0.65	มาก
รวม	3.26	0.78	มาก

จากตาราง 10 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนด้านอารมณ์ จิตใจ อยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 3.26$) โดยเฉพาะข้อ 2 และ 6 มีค่าเฉลี่ยสูงมากเป็นอันดับแรก

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนด้านปัญญา
ในภาพรวมและจำแนกตามรายการ

ความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนของนักเรียน ด้านปัญญา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. บอกวิธีแก้ปัญหาจากประเด็นต่าง ๆ ได้	2.94	0.59	มาก
2. ความพยายามในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง	2.98	0.65	มาก
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์เลขต่าง ๆ	3.04	0.67	มาก
4. วิธีการในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	3.00	.064	มาก
5. สามารถคาดคะเนเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้	2.96	0.67	มาก
6. ทักษะในการสังเกตและสำรวจ	3.26	0.63	มาก
7. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.22	0.62	มาก
รวม	2.54	0.77	มาก

จากตาราง 11 ค่าคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนด้านการแก้ปัญหา และการคิด อยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 2.54$) โดยเฉพาะข้อ 14 , 15 มีค่าเฉลี่ยสูง

ชุดที่ 3 ข้อมูลการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของ โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

ตาราง 12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง
ต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญาโดยรวมและจำแนกรายด้าน

ความพึงพอใจของผู้ปกครอง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน	3.15	0.71	มาก
2. ด้านเนื้อหาหลักสูตรสถานศึกษา	2.95	0.65	มาก
3. ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน	3.22	0.69	มาก
4. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.08	0.73	มาก
5. ด้านการประเมินผลการเรียน	2.87	0.68	มาก
6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง	3.01	0.73	มาก
รวม	3.03	0.68	มาก

จากตาราง 12 แสดงว่าความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิตปัญญา
โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ผู้ปกครองมีความพึงพอใจใน
ภาพรวมอยู่ในระดับมาก($\bar{X} = 3.03$) โดยเฉพาะข้อ 3, 1 และ 4 มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก
($\bar{X} = 3.22$, $\bar{X} = 3.15$, $\bar{X} = 3.08$ ตามลำดับ)

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตร
รูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

ข้อรายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. บริเวณโรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิด	3.64	0.51	มากที่สุด
2. สนามหญ้าเพียงพอให้เด็กได้วิ่งเล่น	3.43	0.63	มาก
3. จัดให้มีสนามและต้นไม้เพื่อให้ร่มเงา และเด็กได้ศึกษาธรรมชาติ	3.16	0.68	มาก
4. จัดเครื่องเล่นสนามอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ และปลอดภัยเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก	3.23	0.62	มาก
5. มีสถานที่สำหรับเล่นน้ำและเล่นทรายที่ เหมาะสม	3.19	0.64	มาก
6. ห้องเรียนสะอาด กว้างขวาง อากาศถ่ายเท สะดวก มีแสงสว่างเพียงพอ	3.43	0.61	มาก
7. จัดพื้นที่ห้องเรียน ห้องอาหาร แยกเป็นสัดส่วน	3.41	0.67	มาก
8. ห้องสนับสนุนการเรียนรู้เป็นสัดส่วน เช่น ห้อง ภาษาอังกฤษ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องสมุด ห้อง Play room	3.45	0.59	มาก
รวม	3.15	0.71	มาก

จากตาราง 13 ค่าคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจของผู้ปกครองด้านสิ่งแวดล้อมของ
โรงเรียนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.15$) โดยเฉพาะข้อ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.64$)

ตาราง 14 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตร
รูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านเนื้อหาหลักสูตร

ข้อรายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม	3.18	0.57	มาก
2. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักแก้ปัญหา ตามวัย	3.23	0.55	มาก
3. จัดตารางกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม กับวัย	3.19	0.66	มาก
4. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาที่เหมาะสม ตามวัย	3.11	0.64	มาก
5. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ที่ เหมาะสมตามวัย	3.01	0.61	มาก
6. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่ เหมาะสมตามวัย	3.10	0.59	มาก
7. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะด้านสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	3.21	0.65	มาก
8. จัดโครงการตามความสนใจของผู้เรียนที่ส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง	3.13	0.62	มาก
รวม	2.95	0.65	มาก

จากตาราง 14 ค่าคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจของผู้ปกครองด้านเนื้อหาหลักสูตร อยู่
ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.95$) โดยเฉพาะในข้อ 2 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.23$)

ตาราง 15 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตร
รูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน

ข้อรายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ครูมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการตามวัย ของเด็ก	3.24	0.58	มาก
2. ครูมีคุณธรรม จริยธรรม	3.35	0.55	มาก
3. ครูมีความเอาใจใส่และดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด	3.34	0.73	มาก
4. ครูมีความรับผิดชอบต่อนักเรียน	3.33	0.63	มาก
5. ครูมีความสุภาพอ่อนน้อม พุดจาไพเราะ	3.64	0.51	มากที่สุด
6. ครูมีอารมณ์มั่นคง ไม่ฉุนเฉียว ยิ้มแย้มแจ่มใส	3.41	0.61	มาก
7. ครูแต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อยเหมาะสม กับกาลเทศะ	3.66	0.50	มากที่สุด
8. ครูมีความรู้และสามารถเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แก่ผู้ปกครอง	3.11	0.69	มาก
รวม	3.22	0.69	มาก

จากตาราง 15 ค่าคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจของผู้ปกครองด้านคุณลักษณะของ
ครูผู้สอน อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.22$) ยกเว้นในข้อ 5 ข้อ 7 ครูมีความสุภาพอ่อนน้อม พุดจา
ไพเราะ และครูแต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ จะอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X} = 3.64, \bar{X} = 3.66$ ตามลำดับ)

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตร
รูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านการจัดการเรียนการสอน

ข้อรายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. กิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง	3.88	0.64	มากที่สุด
2. กิจกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออกที่ดีต่อสาธารณชน	3.29	0.62	มาก
3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสม กับพัฒนาการ	3.34	0.69	มาก
4. กิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	3.33	0.61	มาก
5. กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม	3.34	0.62	มาก
6. กิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	3.20	0.64	มาก
7. การใช้สื่อของจริงในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน	3.18	0.63	มาก
8. กิจกรรมนอกสถานที่ที่ส่งเสริมประสบการณ์ตรง ให้กับเด็ก	3.26	0.65	มาก
รวม	2.87	0.68	มาก

จากตาราง 16 ค่าคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจของผู้ปกครองด้านการจัดการเรียนการสอน
อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.87$) โดยเฉพาะในข้อ 1. เรื่องของกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง
จะอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.88$)

ตาราง 17 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตร
รูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านประเมินผลการเรียน

ข้อรายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. การวัดผลและประเมินผลเหมาะสมกับพัฒนาการ ของเด็ก	3.16	0.54	มาก
2. การประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านอย่าง สม่ำเสมอ	3.14	0.61	มาก
3. ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก	3.05	0.65	มาก
4. การสังเกตเด็กเป็นกรณี	2.95	0.69	มาก
5. การจัดบันทึกพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง	3.13	0.62	มาก
6. การรายงานพฤติกรรมเด็กอย่างต่อเนื่อง	3.19	0.70	มาก
7. การสะสมผลงานของเด็กอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ในการ ประเมินเด็ก	3.48	0.59	มาก
8. การประเมินโดยบุคคลภายนอก	2.84	0.66	มาก
รวม	3.22	0.69	มาก

จากตาราง 17 ค่าคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจของผู้ปกครองด้านประเมินผลการเรียน
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.22$) โดยเฉพาะในข้อ 7 มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก

ตาราง 18 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตร
รูปแบบจิตปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ข้อรายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ
1. ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมในโอกาสพิเศษ	3.44	0.63	มาก
2. มีการให้ความรู้เรื่องการดูแลลูก การจัดการศึกษาให้ผู้ปกครอง	2.93	0.73	มาก
3. ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินบุคลากร	2.83	0.69	มาก
4. มีการจัดกิจกรรมที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและโรงเรียน	3.43	0.61	มาก
5. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบ้านของเด็ก	3.19	0.66	มาก
6. ผู้ปกครองสามารถดูแลลูกและให้ความรู้ต่อจากครูที่โรงเรียน	3.14	0.61	มาก
7. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบ้านของเด็ก	3.29	0.60	มาก
8. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำโครงการของลูกที่บ้าน	3.09	0.66	มาก
รวม	3.08	0.73	มาก

จากตาราง 18 ค่าคะแนนเฉลี่ยของความพึงพอใจของผู้ปกครองด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.08$) โดยเฉพาะข้อ 1 มีค่าเฉลี่ยสูง ($\bar{X} = 3.44$) เป็นอันดับแรก

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการวิจัยและผลของการศึกษาค้นคว้าโดยสรุปดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรแบบจิตปัญญาดังนี้

1. ระดับสมรรถนะของผู้เรียนที่ผ่านการศึกษิตตามหลักสูตรแบบจิตปัญญา
2. ระดับความสามารถที่ติดตัวของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับอนุบาล 3

จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ด้านจิตใจ และ ด้านปัญญา

3. ระดับความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประเมินหลักสูตรตามรูปแบบสคริปเวเนซึ่งมีการประเมินภายใน การประเมินรวบยอด และการประเมินผลสำเร็จโดยมีการดำเนินการดังนี้

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ เป็นดังนี้

1. ครูปฐมวัย ในการวิจัยนี้หมายถึง ครูผู้ทำหน้าที่สอนในระดับชั้นอนุบาล 1-3 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้จำนวนครูทั้งหมด ดังนี้ ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาล 1 จำนวน 4 คน ระดับอนุบาล 2 จำนวน 4 คน และอนุบาล 3 จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 10 คน

2. ผู้ปกครองนักเรียน ในการวิจัยนี้หมายถึงผู้ปกครอง 2 กลุ่มดังนี้

2.1 ผู้ปกครองนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 1-3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส จำนวน 89 คน ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ประชากรทั้งหมด ดังนี้ คือ ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 36 คน ชั้นอนุบาล 2 จำนวน 29 คน ชั้นอนุบาล 3 จำนวน 24 คน

2.2 ผู้ปกครองของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ในปี พ.ศ. 2545-2547 และปัจจุบันนักเรียนนั้นกำลังศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ในโรงเรียนเอกชน โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสาธิต โรงเรียนในเครือคาทอลิก โดยใช้วิธีเลือกแบบโควตา ร้อยละ 50 และสุ่มอย่างง่าย (Random Sampling) ด้วยการจับฉลากจากประชากรทั้งหมด 50 คน ได้ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 25 คน

3. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้มีประสบการณ์ด้านการศึกษาหรือการศึกษาปฐมวัย เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในฐานะของครู หรือนักการศึกษาอย่างใดอย่างหนึ่ง เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคแบบ Snow Ball ได้ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจำนวน 10 คนดังนี้

3.1 นักการศึกษา จำนวน 5 คน เป็น คีษานีเทศก์จากสำนักงานพื้นที่เขตการศึกษา ปทุมธานี เขต 2 จำนวน 2 คน ผู้ประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 3 คน

3.2 ครูปฐมวัย ผู้มีประสบการณ์ในการสอนระดับชั้นอนุบาล มาอย่างน้อย 5 ปี โดยขณะนี้ยังปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนรัฐบาล 3 คนและเอกชน 2 คน

4. ครูประถมศึกษา ผู้ทำการสอนต่อเนื่องในระดับประถมศึกษาของนักเรียนที่จบการศึกษาในชั้นอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ในโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนสาธิต โรงเรียนในเครือคาทอลิก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 โดยวิธีการเจาะจงสำหรับครูที่พร้อมให้ความร่วมมือในการทำวิจัยได้จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามในเรื่องการประเมินหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ซึ่งแบ่งแบบสอบถามแบบประเมินค่า (Rating scale) 4 ระดับ มีแบบสอบถาม 3 ชุด ด้วยกันโดยดังนี้คือ

ชุดที่ 1 แบบประเมินภายใน เป็นคำถามประเมิน สมรรถนะของผู้เรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.98

ชุดที่ 2 แบบประเมินรวบยอด เป็นคำถามในการประเมินความสามารถเด็กที่จบการศึกษาระดับอนุบาล 3 โดยเป็นข้อคำถามที่ประเมิน 2 ด้านคือ 1) ด้านจิตใจ 2) ด้านปัญญา มีค่าความเชื่อมั่น 0.96

ชุดที่ 3 แบบประเมินผลสำเร็จเป็นคำถามเกี่ยวกับประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญา มีค่าความเชื่อมั่น 0.97

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการดังนี้

ชุดที่ 1 วิเคราะห์ระดับสมรรถนะผู้เรียน หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ชุดที่ 2 วิเคราะห์ระดับความสามารถที่ติดตัวผู้เรียน หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ชุดที่ 3 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจผู้ปกครอง หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. สมรรถนะผู้เรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญาโดยรวมอยู่ในระดับดี
2. ความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนด้านจิตใจ และด้านปัญญา อยู่ในระดับมาก
3. ความพึงพอใจของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการประเมินผลหลักสูตรแบบจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสมีผลการวิจัยที่อธิบายได้ดังนี้

1. ระดับสมรรถนะของผู้เรียนอยู่ในระดับดี โดยเฉพาะมาตรฐานที่ 2 และ 3 อยู่ในระดับดีมาก สามารถอภิปรายได้ว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ได้ดำเนินการอย่างสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ดังการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนฟ้าใส ตามมาตรฐานทั้ง 2 ด้าน ซึ่งสามารถอภิปรายประเด็นมาตรฐานที่ 2 สุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ ลักษณะนิสัยด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา ได้ดังนี้

1.1 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ในระดับดีมาก สามารถอภิปรายได้ว่า การจัดการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสตามหลักสูตรแบบจิตปัญญาได้เน้นเรื่องการพัฒนาการทางร่างกาย แบบองค์รวมซึ่งรวมถึงสุขภาพด้วยโดยเฉพาะสิ่งที่โรงเรียนได้จัดกระทำคือ การตรวจสุขภาพและฟันจากแพทย์และพยาบาลของโรงพยาบาล บี.แคร์ ปีละ 1 ครั้ง พร้อมจัดทำสมุดรายงานการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับผู้เรียน ซึ่งสัมพันธ์กับกุลยา ดันติผลาชีวะ ที่ได้กล่าวไว้ว่า เด็กก่อนวัยเรียนควรได้รับการตรวจสุขภาพโดยแพทย์อย่างน้อยปีละครั้ง เพราะอาจมีความผิดปกติบางอย่างที่ไม่สามารถบอกผู้ปกครองได้หรือผู้ใหญ่ไม่ได้สังเกต หากปล่อยไว้ไม่ได้รับการดูแลรักษาที่ถูกต้อง อาจเป็นปัญหาที่ยากเกินแก้ไข (กุลยา ดันติผลาชีวะ. 2542 : 44) และในทุก ๆ เดือนคุณครูจะมีการวัดส่วนสูงและชั่งน้ำหนักเพื่อดูพัฒนาการด้านร่างกายว่ามีการเจริญโตตามเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดหรือไม่ พร้อมบันทึกรายงานให้ผู้ปกครองทราบอัตราการเจริญเติบโตเป็นระยะ ๆ ทางโรงเรียนได้มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการดูแลสุขภาพสะอาดของร่างกายเบื้องต้น เช่น การล้างมือด้วยสบู่ การแปรงฟันหลังรับประทานอาหารและการอาบน้ำ นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้ได้รับการร่วมมือในการดูแลสุขภาพนักเรียนกับหน่วยงานสาธารณสุขของเทศบาลคูคตในเรื่องของ การป้องกันโรคระบาด เช่น ไข้เลือดออก โรคปาก เท้า ပိေຍ โดยการ จัดพิมพ์ข่าวสารเกี่ยวกับโรคต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน ให้กับผู้ปกครอง ครู พร้อมทั้งให้บริการในการให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคโปลิโอ ปีละ 2 ครั้ง และการจัดบริการสุขภาพที่โรงเรียนได้จัดขึ้นนั้นได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพร เทพยสุวรรณ (2541:41) ได้ศึกษาพบว่า การ จัดบริการสุขภาพในโรงเรียนเป็นกิจกรรมทางการศึกษาที่สำคัญมากอย่างหนึ่งของโครงการสุขภาพในโรงเรียน ในการที่จะช่วยให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี

นอกจากนี้โรงเรียนได้ส่งเสริมโภชนาการโดยให้ผู้เรียนได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ สะอาดและมีคุณค่าทางโภชนาการครบทั้ง 5 หมู่ เพื่อการเจริญเติบโตของเซลล์สมองและร่างกาย ให้กับเด็ก โดยโรงเรียนจัดเตรียมอาหารที่นำรับประทาน ในปริมาณที่อึดตามต้องการให้กับเด็ก 3 มื้อ ได้แก่อาหารว่างพร้อมนม 2 มื้อและอาหารกลางวันพร้อมผลไม้ 1 มื้อ โดยเฉพาะอาหารกลางวันทาง โรงเรียนเน้นเป็นพิเศษในเรื่องของผัก ผลไม้และเนื้อสัตว์ที่ย่อยง่าย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประทานที่มี คุณค่าทางโภชนาการสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับที่ พาณีสัตกะสิน (2531:188) ได้กล่าวถึงความสำคัญ ของการส่งเสริมโภชนาการของเด็กปฐมวัยว่า โภชนาการมีความสำคัญมากต่อกลุ่มประชากรที่เป็น เด็กปฐมวัย เพราะมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ การบริโภค อาหารที่มีคุณภาพในปริมาณที่เพียงพอและสะอาดถูกสุขลักษณะเป็นการส่งเสริมสุขภาพอย่างหนึ่ง

1.2 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพลักษณะนิสัยด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา อยู่ในระดับมาก สามารถ อภิปรายได้ว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสได้จัดตารางแบบเน้นการเรียนรู้ในการ ส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวม ดังตารางกิจกรรมประจำวัน

เวลา วัน	9.00-9.30น.	9.30-10.00น.	10.00-10.10 น.	10.10-10.40น.	10.40-11.15น.	11.15-12.00น.	12.00-12.30 น.	12.00-14.00น.	14.00-15.00น.	15.00น.
จันทร์	กิจกรรม กลางแจ้ง	ประสบการณ์ ภาษา	ของ ว่าง	ห้องสมุด	ภาษาอังกฤษ	ศิลปะ สร้างสรรค์	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	กิจกรรม เคลื่อนไหวและ จังหวะ	กิจกรรม เสรี เตรียมตัว กลับบ้าน
อังคาร	กิจกรรม กลางแจ้ง	ดนตรี	ของ ว่าง	มุมอิสระ	มุมอิสระ	ประสบการณ์ คณิต	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	เกมการ ศึกษา	กิจกรรม เสรี เตรียมตัว กลับบ้าน
พุธ	คอมพิวเตอร์		ของ ว่าง	พละ	ประสบการณ์ วิทย์	ห้องสมุด	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	เกมการ ศึกษา	กิจกรรม เสรี เตรียมตัว กลับบ้าน
พฤหัสบดี	ว่ายน้ำ		ของ ว่าง	ประสบการณ์ สังคม	กิจกรรม เสริม ทักษะ	เทควัน โด	อาหาร กลางวัน	นอน กลางวัน	กิจกรรม เคลื่อนไหวและ จังหวะ	กิจกรรม เสรี เตรียมตัว กลับบ้าน

เวลา	9.00– 9.30	9.30– 10.00น.	10.00 – 10.10 น.	10.10– 10.40น.	10.40– 11.15น.	11.15– 12.00น.	12.00– 12.30 น.	12.00 – 14.00 น.	14.00– 15.00น.	15.00น.
วัน										
ศุกร์	กิจ กรรม กลาง แจ้ง	เล่นบ่อ ทราย	ของ ว่าง	ประสบ การณ์ สน.	ศิลปะ สร้าง สรรค์	กิจกรรม เสริม ทักษะ	อาหาร กลางวัน	นอน กลาง วัน	กิจ กรรม บำเพ็ญ ประ โยชน์	กิจกรรม เสรี เตรียมตัว กลับบ้าน

จากตารางจะเห็นว่ามีกิจกรรมที่หลากหลายเช่น พลศึกษา กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมกลางแจ้ง เล่นบ่อทราย วาดน้ำ และ มุมเสรี (Play room) ซึ่งส่งเสริมพัฒนาการทางกาย ผู้เรียนได้ออกกำลังกายด้วยกิจกรรมที่หลากหลายในทุกวัน ทำให้ผู้เรียนมีกล้ามเนื้อเล็ก ใหญ่ที่แข็งแรง มีทักษะในด้านการทรงตัว กระโดด วิ่ง ได้อย่างคล่องตัว ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่กล่าวว่า การที่เด็กปฐมวัยได้ปฏิบัติกิจกรรมพลศึกษาจะโดยการ เล่นประเภทใดก็ตาม หรือการออกกำลังกาย การหัดกายบริหารก็ตามจะช่วยให้เด็กเจริญเติบโต การที่เด็กได้ออกกำลังกายใช้พลังงานในตัว ให้หัวใจสูบฉีดโลหิตแรง การหมุนเวียนโลหิตดีขึ้น ระบบการย่อย และการขับของเสียดีขึ้น มีความพร้อมในการเคลื่อนไหวการใช้ประสาทสัมผัสเช่นมือและตา จากการที่เด็กได้เล่นและฝึกกล้ามเนื้อเล็กและใหญ่บ่อย ๆ ทำให้เด็กมีร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรง คล่องแคล่ว ว่องไวและมีบุคลิกภาพดี (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2534:153)

ในด้านศิลปะ โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสได้เน้นในเรื่องของการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสุนทรีย์ภาพ ในทุก ๆ ส่วนของโรงเรียนจึงมีบรรยากาศร่มรื่น อบอุ่น และสะอาด ประกอบกับหลักสูตรแบบจิตปัญญาเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้น่ากิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ในเรื่องของการจัดกิจกรรม ศิลปะ โรงเรียนอนุบาลฟ้าใสจะมีการสอนศิลปะอยู่ 2 แบบด้วยกันนั่นคือ ศิลปะที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนและบูรณาการเข้าไปในหน่วยการเรียนรู้ และศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตามความสนใจ การเรียนศิลปะทั้งสองแบบทางโรงเรียนได้มีการจัดทำแฟ้มสะสมงานและการจัดโชว์ผลงานให้กับผู้เรียนทุกคนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความภาคภูมิใจกับชิ้นของตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความมั่นใจและภาคภูมิใจตนเองมากขึ้น นอกจากนี้การใช้แฟ้มสะสมงานยังสามารถที่ใช้ในการประเมินผู้เรียนได้ตามสภาพจริง ซึ่งสัมพันธ์กับ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ ที่กล่าวถึงการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งหมายถึงการประเมินผลเด็กตามความจริงจากชิ้นที่มีความหมายต่อเด็กและประเมินทางตรงที่สุด คือการใช้การสังเกตของครู ใช้แบบสำรวจรายการ พอร์ทโฟลิโอ การทำโครงงานและการจัดแสดงผลงาน (สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2545: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ในด้านดนตรีโรงเรียนได้จัดกิจกรรมดนตรีให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในกิจกรรมต่อไปนี้ 1. เรียนดนตรีศึกษา สัปดาห์ละหนึ่งครั้งจากคุณครูผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีเป็นผู้สอนให้เด็ก ๆ ทุกคนได้เรียนร้องเพลง การเคลื่อนไหวประกอบจังหวะดนตรี และมีจินตนาการ ได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน 2. เรียนดนตรีจากกิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะกับคุณครูในชั้นเรียนทุกวัน และนอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีการบูรณาการดนตรีเข้าไปให้กับเด็กในช่วงกิจกรรมต่าง ๆ ก่อนประทานอาหารและก่อนแปรงฟัน และฟังเพลงบรรเลงในช่วงนอนพักเวลากลางวัน เพื่อให้เด็กได้ซึมซับความอ่อนโยนของเสียงดนตรีช่วยให้เด็กอารมณ์ดี มีความสุข ซึ่งการจัดกิจกรรมดนตรีของโรงเรียนดังกล่าวสอดคล้องกับกับเยาวยา เดชะคุปต์ ที่ว่า ดนตรีซึ่งอยู่ในรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยให้เกิดการพัฒนาทางอารมณ์ ความรู้สึก และทางด้านสังคม ดนตรีทำให้เด็กรู้สึกพอใจจากการเคลื่อนไหวร่างกายโดยอิสระการแสดงออกทางคำพูด หรือการเปล่งเสียง (เยาวยา เดชะคุปต์. 2540:72) และนอกจากยังมีพัชร วาควิท ที่มีความคิดในเรื่องดนตรีว่า ดนตรีเข้ามามีบทบาทและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะเด็กปฐมวัย ดนตรีเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กในวัยนี้เพราะดนตรีทำให้เด็กมีความสุขสนุกสนาน

ซึ่งการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่กล่าวข้างต้นใน 2 มาตรฐาน ทำให้ผู้ประเมินลงความเห็นว่าการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานที่สมศ.ได้ตั้งไว้ จากการประเมินหลักฐาน 3 อย่างด้วยกันคือ 1.เอกสารต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดทำขึ้นมาเพื่อใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน 2. การสังเกตกระบวนการเรียนการสอนของครูและนักเรียน 3. การสัมภาษณ์ผู้เรียนว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากน้อยแค่ไหน ซึ่งผลของการประเมินครั้งนี้ทำให้เห็นว่าหลักสูตรแบบจิตปัญญามีสาระและองค์ประกอบที่ครอบคลุม และทำให้ผู้เรียนมีสมรรถนะอยู่ระดับดี

2. ผลการประเมินหลักสูตรด้านความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญาในด้าน จิตใจ และปัญญา ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความสามารถที่ติดตัวอยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถอธิบายผลเป็นด้านได้ดังนี้คือ

2.1 ด้านจิตใจ ผู้เรียนมีความสามารถที่ติดตัวอยู่ในระดับมาก $\bar{X} = 3.44$ โดยเฉพาะในด้านการปรับตัวเข้าสังคมและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน เนื่องจากในหลักสูตรแบบจิตปัญญาซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสม่ำเสมอ โดยหลักการของของกลุยา ดันติผลาชีวะ ได้เน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative learning) ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางสังคม ได้เรียนรู้ร่วมกันทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์ของการเรียน ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถร่วมกันอย่างเต็มที่โดยจัดกลุ่มขนาดเล็กประมาณ 5-6 คน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาส ได้คิดทุกคน ซึ่งเป็นการสอนให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขซึ่งสัมพันธ์กัน พัชร ผลโยธิน ที่กล่าวว่า กิจกรรมที่ดีสำหรับเด็กปฐมวัย ต้องเป็นกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้แบบร่วมมือ กิจกรรมลักษณะนี้จะเพิ่มพูนทักษะทางสังคมให้กับเด็ก เพราะเด็กได้เรียนรู้ร่วมกันช่วยเหลือกัน เด็กเรียนรู้ที่จะรอคอย เรียนรู้ที่จะให้เกิดการช่วยเหลือและเอื้ออาทรแก่กันกิจกรรมแบบร่วมมือเป็นกิจกรรมที่เด็กเล่นหลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มระหว่าง 2-6 คน ในการที่จะตัดสินใจแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่จะทำงานดำเนินสำเร็จไปตามเป้าหมายซึ่งโอกาสที่เด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กันผู้อื่น เป็นการเพิ่มพูนโอกาสการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาสังคม

และสติปัญญา และจากการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมผู้เรียนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นและกล้าแสดงออกส่งผลให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี พัทรี ผลโยธิน (2540:60-61)

นอกจากนี้แนวคิดของจิตปัญญาในเรื่องของการแสดงออก (Behaving well) ก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนมีกล้าแสดงออก และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จากการทำกิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติ โดยครูทำหน้าที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดได้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ ตามความสนใจ

2.2 ด้านปัญญา ผู้เรียนมีทักษะในการสังเกตและสำรวจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.26$) โรงเรียนจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ (Active learning) ในทุก ๆ กิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้จัดกิจกรรมที่สนุกสนาน กระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง (Discovery) โดยจัดเตรียมสื่อการสอนให้ตรงกับเรื่องที่จะเรียนให้ทุกคนได้จับ ได้สัมผัส ได้คิด ได้สังเกต สื่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีการสังเกต สำรวจเพื่อค้นหาคำตอบได้ด้วยตัวเอง ซึ่งสัมพันธ์กับกลยุทธ์ ดันติผลาชีวะ ที่กล่าวว่า สื่อการเรียนทุกอย่างช่วยทำให้เรื่องหรือสาระที่จะเรียนเป็นรูปธรรมเกิดความเข้าใจง่ายและเห็นจริง (กลยุทธ์ ดันติผลาชีวะ. 2545: 29) นอกจากนี้หลักสูตรจิตปัญญายังมีจัดประสบการณ์ที่เป็นพื้นฐานสำหรับเด็กโดยจำแนกเป็น

วิทยาศาสตร์ เรียนรู้และทดลองประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยให้ฉลาดและมีความสุข

คณิตศาสตร์ เรียนรู้และความคุ้นเคยกับตัวเลข รักเหตุผล รักการคำนวณ
ภาษา เรียนรู้ภาษาธรรมชาติ ด้วยการ พูด ฟัง อ่าน เขียนด้วยประสบการณ์
ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศโดยใช้ประสบการณ์ตามวัย

สังคมศึกษา เรียนรู้ การพัฒนาความเชื่อมั่น การกล้าแสดงออกและมนุษยสัมพันธ์สร้างเสริมลักษณะนิสัย

สร้างเสริมลักษณะนิสัย ให้เป็นคนที่มีจิตเมตตาด้วยบรรยากาศที่อบอุ่นของโรงเรียน โดยจัดตารางแผนการเรียนตลอดปีดังนี้

จากตารางแผนการสอนรายปีของโรงเรียนที่กำหนดได้จัดเตรียมประสบการณ์พื้นการเรียนรู้เพื่ออนาคตให้กับผู้เรียน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5 ประการ ประกอบด้วย Active learning ลงมือกระทำด้วยความคิด Behaving well การกล้าแสดงออกที่ดี Co-operative learning เรียนแบบร่วมมือจากการทำกิจกรรมกลุ่ม Discovery learning เรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง และ Progress มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตน และจากแผนการเรียนและกิจกรรมทั้ง 5 ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะในการคิด การแก้ปัญหา และการสังเกต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส
แผนการสอนชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 1

สัปดาห์ที่	วันจันทร์	วันอังคาร	วันพุธ	วันพฤหัสบดี	วันศุกร์	หมายเหตุ
	ประสบการณ์ ภาษา	ประสบการณ์ คณิต	ประสบการณ์ วิทย์	ประสบการณ์ สังคม	ประสบการณ์ สสน.	
1	แนะนำโรงเรียน/ปรับพื้นฐาน					
2	การดูแลรักษาผม	บน/ล่าง	ฤดูกาล	เครื่องมือสวน	อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม	
3	การป้องกัน รักษาตา	ซ้าย/ล่าง	ร้อน/หนาว	การใช้เงิน	รักษาน้ำ	
4	การป้องกัน น้ำเข้าหู	ใกล้/ไกล	อุณหภูมิ	การใช้โทรศัพท์	รักษาป่า	
5	การป้องกันหวัด	ปริมาณ	อุณหภูมิ ร่างกาย	บ้านเลขที่	รีไซเคิล	
6	การเลือกดื่มให้ สะอาด	ขนาด	เทอร์โมมิเตอร์	เครื่องครัว	ประโยชน์จาก ธรรมชาติ	
7	การเล่นน้ำ	น้ำหนัก	การแต่งกายใน ฤดูกาลร้อน	ตลาด	สมุนไพร	
8	การซักเสื้อผ้า	จำแนกพวก	การแต่งกายใน ฤดูกาลฝน	หมู่บ้าน	ตะไคร้	
9	วิธีรักษาร่างกาย ให้สะอาด	เปรียบเทียบ	การแต่งกายใน ฤดูกาลหนาว	ที่ทำการ	นมถั่วเหลือง	
10	การรับประทานอาหาร	การบอกค่า	แม่สี	จังหวัด	ใบกระเพรา	
11	การออกกำลังกาย	การนับ	การผสมสี	ประเทศ	มะนาว	
12	การใช้เวลาว่าง	การรวม	ดวงอาทิตย์	โลก	สาระแน	
13	มลพิษในอากาศ	การลด	ดวงจันทร์	ธงชาติ	กระเทียม	

3. ความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนด้วยหลักสูตรแบบจิต
 ปัญญาในระดับมาก โดยเฉพาะด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน และการ
 จัดการเรียนการสอนซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

3.1 คุณลักษณะของครูผู้สอน จากการศึกษารายด้านพบว่า สิ่งที่คุณปกครองพอใจมาก
 ที่สุดคือ ความสุภาพอ่อนน้อมและการแต่งกายของครู ซึ่งสามารถอภิปรายได้ว่า แนวการจัด
 การศึกษาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสในแง่ของตัวครูจะเน้นเรื่องการแต่งกายเป็นอันดับแรก

โดยเฉพาะโรงเรียนได้กำหนดระเบียบการแต่งกายไว้ 2 กรณี 1) สีของโรงเรียน 2) ความเรียบร้อยของเสื้อผ้า สวมกระโปรงยาว และกางเกงสแลค เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากครูอนุบาลต้องมีความคล่องตัวในการลุก นั่ง ยืน เดิน เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเด็กอนุบาลที่ต้องใช้ความคล่องตัวและความสุภาพสำหรับเด็กเนื่องจากเด็กเป็นวัยช่างเรียนรู้อาจจากการดูแบบ จากการสังเกต ซึ่งส่วนใหญ่จะมากจากการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547) อีกประการหนึ่งตามหลักการของมาสโลว์เด็กต้องการความรัก ความมั่นคง ดังนั้นในหลักสูตรที่เน้นเรื่องจิตใจ จึงมีการเตรียมพร้อมของครูในเรื่องของความสุภาพ นุ่มนวล พุดจาไพเราะ เป็นคุณสมบัติสำคัญของครูซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของนัยนา ขอนนเวช ซึ่งศึกษาพบว่า ครูอนุบาลจะต้องมีคุณสมบัติคือความสุภาพ นุ่มนวลกับเด็กเป็นสำคัญ สำหรับโรงเรียนฟ้าใสให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นเพราะวิธีการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนและปรัชญาได้เน้นถึง พัฒนา จิตเมตตา สร้างเสริมปัญญาเป็นเลิศที่เป็นปรัชญาของโรงเรียน

3.2 สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

ในด้านสิ่งแวดล้อมผู้ปกครองมีความพึงพอใจในการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอยู่ในระดับดี โดยเฉพาะในเรื่องของบริเวณโรงเรียนที่มีรั้วรอบขอบชิด ผู้ปกครองมีความพึงพอใจสูงสุดคือในระดับมาก ด้วยโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสได้มีการจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างควมมีชีวิตชีวาให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นการจัดสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกห้องโดยคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นหลัก ในการจัดสิ่งแวดล้อมภายในอาคารของโรงเรียนได้จัดให้มีห้องเรียนที่โปร่งโล่งสบาย มีอากาศถ่ายเทได้ดี มีอุปกรณ์ในการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการ ห้องเรียน ห้องอาหารและห้องกิจกรรมแยกออกเป็นสัดส่วน ส่วนภายนอกอาคารสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่อยู่ในร่ม ได้แก่ ที่เล่นน้ำ บ่อทราย และในส่วนที่เป็นกลางแจ้งซึ่งมีเครื่องเล่นสนามเพื่อให้เด็กได้พัฒนาร่างกาย วิ่งเล่น บริเวณโรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิด ปลอดภัย ซึ่งปัญญา สมบูรณ์ศิลป์ (2527: 19) กล่าวถึงหน้าที่หลักของโรงเรียนอนุบาลควรจัดสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียนให้ปลอดภัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าในด้านอาคารสถานที่ สนาม วัสดุอุปกรณ์ ดังที่งานวิจัยของนภาภิส ตรีเพชรไพศาล ได้ศึกษาพบว่า ผู้ปกครองมีความพอใจสูงสุดกับการจัดสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ดังนั้นถือว่าสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นสิ่งที่ผู้ปกครองเด็กปฐมวัยให้ความสำคัญมากในการเลือกสถานศึกษาให้กับลูก

3.3 การจัดการเรียนการสอน

ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใสด้วยหลักสูตรแบบจิตปัญญา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากหลักสูตรแบบจิตปัญญาได้เน้นการสอนด้วยกิจกรรม ABCDP ได้แก่ Active learning ลงมือกระทำด้วยความคิด Behaving well การกล้าแสดงออกที่ดี Co-operative learning เรียนแบบร่วมมือจากการทำกิจกรรมกลุ่ม Discovery learning เรียนรู้ด้วยการค้นพบด้วยตนเอง และ Progress มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตน ซึ่งเป็นการสอนที่มีประสิทธิภาพและเป็นขั้นตอน เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้จัดกิจกรรมที่สนุกสนานและผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะเช่นนี้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจมาจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้นนั้น มีผลสัมฤทธิ์ที่เกิดกับตัวเด็กอย่างชัดเจน

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนตามโอกาสและวาระที่สำคัญ เช่น การสอนหนังสือในวันแม่ วันพ่อ กิจกรรมสหธนาคาร และการประเมินผลงานของลูก ๆ ในแต่ละเทอม นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีการจัดทำรายงานในเรื่องการเรียนการสอน ในรูปแบบของแฟ้มสะสมงาน ซึ่งทำให้ผู้ปกครองได้เห็นพัฒนาการลูกอย่างชัดเจน สัมพันธ์กับที่กุลยา ดันติผลาชีวะ ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจกับโรงเรียนกับกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น หลายครั้งที่ผู้ปกครองเริ่มเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในบทบาทอื่น ๆ ทั้งเป็นอาสาสมัคร เป็นวิทยากร เป็นผู้ร่วมให้ความคิดเห็น พัฒนาโรงเรียน อยากรู้ อยากเห็นเกี่ยวกับเด็กและการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนเป็นการสร้างคุณค่าการศึกษาให้กับเด็กและเป็นการสร้างคุณค่าให้กับสังคม เพราะหมายถึงการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครูและโรงเรียนในการสร้างสรรค์และพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตและพัฒนาได้เต็มศักยภาพ(กุลยา ดันติผลาชีวะ. 2544: 30-37)

จากการวิจัยครั้งนี้จะพบว่าการจัดการศึกษาปฐมวัยของหลักสูตรต้องเอื้อและครอบคลุมทั้งด้านการดูแลและการศึกษา ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ซึ่งมีข้อสังเกตว่าการจัดการศึกษาตามหลักสูตรจิตปัญญาของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับมากแต่น้อยที่สุดคือ 2.87 ซึ่งเมื่อประเมินรายข้อแล้วพบว่า สิ่งที่ผู้ปกครองให้ความสนใจคือการสังเกตเด็กเป็นรายกรณีและการประเมินโดยบุคคลภายนอก ทั้งนี้เนื่องจากวิธีการประเมินผลของโรงเรียนยังไม่มีมีการประเมินผลเด็กเป็นรายบุคคลเท่าที่ควร ปกติที่ทำอยู่จะมีการประเมินเด็กรายบุคคลในเรื่องของสุขภาพ และการเรียน ในทุกเดือน ซึ่ง อาจจะเป็นไปได้ว่าน้อยกว่าที่ผู้ปกครองจะสามารถติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนได้ อีกประการหนึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการประเมินมีเพียงภาคเรียนละหนึ่งครั้งซึ่ง สคริฟเวน เองซึ่งได้ให้ความสำคัญต่อการประเมินผลย่อยและในแง่ของการศึกษาปฐมวัย เพราะจะช่วยให้เข้าถึงคุณภาพหลักสูตรได้ (Scriven. 1967) และพัฒนา ชัชพงษ์ ได้เสนอแนะการจัดประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับผู้ปกครองต้องเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของเด็กให้มาก (พัฒนา ชัชพงษ์. 2541: 144) ผลที่ได้คือความเข้าใจและความร่วมมือทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรดังนี้

1. ในการประเมินหลักสูตรปฐมวัย มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากหลักสูตรอื่นตรงที่เป็นการจัดการศึกษาและการดูแล ดังนั้นการประเมินหลักสูตรควรเน้นถึงการประเมิน ระดับสมรรถนะ ระดับความสามารถที่ติดตัว และความพึงพอใจของผู้ปกครอง ผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นข้อมูลในการจัดการศึกษาให้ประสิทธิภาพและความพึงพอใจของผู้ปกครอง ให้ดียิ่งขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรอย่างน้อยต้องประกอบด้วย

2.1 เกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ประเมินสมรรถนะผู้เรียน จะช่วยให้โรงเรียนได้ทราบถึงประสิทธิภาพและองค์ประกอบของหลักสูตรว่าได้ตามมาตรฐานที่ สมศ. ตั้งไว้หรือไม่ และต้องพัฒนาโรงเรียนอย่างไรให้สอดคล้อง

2.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สามารถประเมิน พัฒนาการผู้เรียนได้ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ซึ่งโรงเรียนสามารถเลือกวัตถุประสงค์ในการประเมินให้ตรงกับจุดประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษา

3. การประเมินหลักสูตรที่สำคัญควรประเมินตามติดผลอย่างน้อยในระดับประถมศึกษาจะช่วยสะท้อนภาพหลักสูตรที่โรงเรียนเลือกใช้ได้ชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. โรงเรียนควรทำการประเมินผลหลักสูตรโดยการทำงานวิจัย เพื่อตรวจสอบสมรรถนะของผู้เรียนที่เกิดจากหลักสูตรในด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาการ หรือทักษะพื้นฐานของเด็กปฐมวัย

2. ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปี 2546 และความพึงใจของผู้ปกครองโดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรของตนเอง

3. ควรมีการทำวิจัยค้นหาจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตร เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ. (2532). *การวิจัยสังเคราะห์กระบวนการหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2540). *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2547) *คู่มือหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2546* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2527). *หลักสูตรและการพัฒนา*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2540) "กิจกรรมพัฒนาทางกายสำหรับเด็กปฐมวัย" *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 12.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2542ก) "ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย" *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 19 – 20.
- _____. (2543). *การสอนแบบจิตปัญญา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- _____. (2544). *คู่มือการสอนอนุบาลศึกษาแบบจิตปัญญา*. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- _____. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอนปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- _____. (2547ก). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- _____. (2547). *รูปแบบหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*: 59
- _____. (2548). *รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้* *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 71.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย ศรีไสยเพชร. (2528). *หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูพระนคร.
- ชูศรี สุวรรณโชติ. (2542). *หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- โชติ เพชรชื่น. (2529). *เทคนิคการประเมินหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- _____. (2536). *การประเมินหลักสูตร*. ใน *สารานุกรมศึกษาศาสตร์* หน้า 570 – 573. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ทิศนา แคมมณี. (2535). *การประเมินผลหลักสูตร, ในรวบรวมบทความทางการประเมินโครงการ*. หน้า 133-151. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รัชชัย ชัยจิรฉายากุล. (2529). *การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธำรง บัวศรี. (2531). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: เอราวันการพิมพ์.
- _____. (2542). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธนรัชการพิมพ์ จำกัด.
- นัยนา ขอนนเวช. (2540). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูอนุบาลในทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลและผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนอนุบาลสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 1 ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- _____. (2542). "การจัดโรงเรียนแบบการเสริมชีวิตให้กับเด็ก," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 6-11.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2528). *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ปทีป เมธาคณวุฒิ. (2532). *หลักสูตรอุดมศึกษา : การประเมินและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประไพพรรณ เอียวสุภาษิต. (2548). "การปลูกฝังพฤติกรรมการบริโภคให้กับเด็กปฐมวัย," *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 40.
- ประไพพรรณ ชัยพันธะเดช. (2547). *การประเมินหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรม วิทยาลัยดุสิตธานี กรุงเทพฯ ปริญญาโท กศ.ม. (การอุดมศึกษา)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรสุข หุ่นรินทร์. (2534). *การพัฒนาหลักสูตรสุขศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็กซ์เพรสมีเดีย.
- เพชรรัตน์ เบี้ยเลี่ยม. (2547). *การศึกษาปัญหาและการจัดการศึกษาปฐมวัย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในเขตกรุงเทพมหานคร กรุงเทพฯ ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พัชร ฝอยอิน. (2540). "เด็กอนุบาลกับพฤติกรรมความร่วมมือ," *วารสารการศึกษาปฐมวัย* 2(1) : 60-61 .
- พัฒนา ชัยพงศ์. (2541). *ทฤษฎีและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไพศาล คงภิรมณ์ขึ้น. (2547). *การศึกษาสภาพการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของครูโรงเรียนเซนต์หลุยส์ ฉะเชิงเทรา .ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา)*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ราตี ทองสวัสดิ์ ; และคนอื่น ๆ. (2529). *การจัดประสบการณ์ชั้นเด็กเล็กและการศึกษาดูงาน*.
เอกสารชุดอบรมหน่วยที่ 6. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- รุจิร ภูสาระ. (2545). *การพัฒนาหลักสูตร : ตามแนวปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย.
ลัดดา เหมาะสุวรรณ ; และคณะ. (2543). รายงานการวิจัยเรื่องอิทธิพลของธุรกิจต่อสถานเลี้ยงดู
เด็กและพ่อแม่ ศักยภาพที่จะมีผลต่อสุขภาพของเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- วรารณ รักวิจัย. (2543). "บทบาทครูกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542"
วารสารการศึกษาปฐมวัย. 4 (4) :8-10
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2536). *ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาหลักสูตรและวิทยาวิธีการสอน*. ม.ป.ท.
- วิชัย แหวนเพชร. (2530). *เทคนิคและวิธีการสอนอุตสาหกรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะวิชา
อุตสาหกรรมศึกษา วิทยาลัยครูพระนคร.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. (2534). "เอกสารประกอบชุดวิชา," *การสร้างเสริมลักษณะนิสัย
ระดับปฐมวัยศึกษา*. หน้า 153. กรุงเทพฯ : ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ :
เอพี กราฟฟิกส์ดีไซน์.
- สังต์ อุทรานนท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ คชสิทธิ์. (2536). "การประเมินหลักสูตร : ธรรมชาติของการประเมิน," ใน*ประมวล
บทความหลักสูตร : สารร่วมสมัย*. หน้า 67-77. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- _____. (2536). "การประเมินหลักสูตร : ธรรมชาติของการประเมิน," ใน*ประมวลบทความ
หลักสูตร : สารร่วมสมัย*. หน้า 74-75. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2524). *การประเมินผลโครงการประชุม : หลักการและการประยุกต์ใช้*.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ; และคณะ. (2544). *บทสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการการศึกษาวิจัยเรื่อง
การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ทบวงมหาวิทยาลัย.
- สันต์ ธรรมบำรุง. (2527). *หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : ภาคพัฒนาดำรงและ
เอกสารกรมการฝึกหัดครู.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2545). *การวัดและประเมินแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตร
การสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2537). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธรรม อารีกุล. (2541). รายงานการวิจัยประกอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติการ
อุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- สุธีรักษ์ ทรงมุสิก. (2547). *การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูปฐมวัย สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร .* ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- Essa, E. L.(1996). *Introduction to early childhood education* 2nd ed. Albany : Delmar Publishing Inc.
- _____. (2003). *Introduction to early childhood education* 4th ed. Ammonated Student's Edition.Canada: Delmar Learning
- Gilley,J.M. and Gilly, B.H.(1980) *Early childhood Development and Education.*2nd ed. New York : Delma Publishers Inc.
- Hammond, R. (1969, January) "Content Evaluation of Instruction in Local School Districts," in *Educational Technology*. PP.13-18.
- Oldham, Christine, Ed.D., Wilmington College (Delaware), 1998, 154 pages; AAT 9821005
- Oliva. P.F. (1992). *Developing the Curriculum.*, 3^d ed. New York : Harper Collins.
- Provus, Malcollm. (1979). "Evaluation of Ongoing Program in Public School System." In *Educational Evaluation : New Roles New Means*. PP.242-283 Chicago : National society for the study of Education.
- Sanders,M.E.S. (2000). *Dissertations and Theses University of North Texas* : Publication number AAt 3064420.
- Scriven, Michael. (1967, 1 November). "The Melthodology of Evaluation," In *perspective of Curriculum Evaluation*. PP.39-83. Chicago : American Educational Research Association Monograph Series on Evaluation.
- Stake, R.E. (1967, April). "The Countenance of Educational Evaluation," *Teachers College Record*. 68 : 523-540.
- Stufflebeam, Daniel. (1968). *Evaluation as English Tenement for Decision Making*. Ohio : Ohio State University.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Brace & World Curriculum Evaluation. No.1 Chicago : Rand McNally.
- Tyler, Ralph W. (1969). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago : University of Chicago Press.
- Worthen, Blaine R. and James R. Sanders. (1973). *Educational Evaluation Theory and Practice*. Wada Worth Publishing Company, Inc.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. พะเยาว์ ศรีสุวรรณ	ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. กาญจนา วิริยะเจริญธรรม	ศึกษานิเทศก์เขตการศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. อาจารย์สรวิทย์ หงส์น้อย	โรงเรียนนานาชาติเซนต์จอร์จส์
4. อาจารย์กุลสิริ สำเนียง	โรงเรียนนานาชาติเซนต์จอร์จส์
5. อาจารย์กาญจนา เยื่อนหนองวงศ์	โรงเรียนอนุบาลเซนต์จอร์จส์
6. อาจารย์จิตเกษม ทองนาค	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดโดนด
7. อาจารย์นิชรา ชนะพาล	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบางเขน
8. อาจารย์รัชนิพร สายแวว	อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี
9. อาจารย์เนตรทิพย์ แก้วหล้า	หัวหน้าฝ่ายอนุบาล โรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา
10. อาจารย์สายทอง ศรีเดช	หัวหน้างานวิชาการฝ่ายอนุบาล
โรงเรียนคริสต์ธรรมศึกษา
11. อาจารย์กลิ่นแก้ว มาตา	โรงเรียนพิชญศึกษา
12. อาจารย์พิเศษ ชัยดิเรก	มหาวิทยาลัยเซนต์จอร์จส์

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมิน ชุดที่ 1
เรื่อง
การประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน

ชุดที่ 1. การประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียนโดยใช้แนวเกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา มีทั้งหมด 26 ข้อ

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ตามรายละเอียดการให้คะแนนดังนี้คือ
การให้คะแนนและการแปลระดับการประเมินสมรรถนะด้านผู้เรียน เป็นข้อคำถามที่กำหนดเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นเป็น 4 ระดับ ตามความหมายดังนี้

- 4 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพระดับดีมาก
- 3 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพระดับดี
- 2 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพพอใช้
- 1 หมายถึง เกณฑ์ประเมินคุณภาพปรับปรุง

ตัวอย่าง

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต	✓			

ข้อมูลทั่วไปผู้ประเมิน

1. ครูปฐมวัย ☐ ครูประจำชั้น ☐ ครูผู้ช่วย

ระดับชั้นที่สอน ☐ อ.1 ☐ อ.2 ☐ อ.3

ระดับการศึกษา.....

2. ผู้เชี่ยวชาญ เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

สถานที่ทำงาน.....

ระดับการศึกษา.....

ตำแหน่ง.....

ชุดที่ 1

แบบประเมินภายใน ประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐาน สมศ.แต่ละด้าน

มาตรฐาน	เรื่อง	ระดับในการประเมิน			
		4	3	2	1
1	ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์				
	1.1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตามข้อตกลงร่วมกัน				
	- ผู้เรียนจัดเก็บของใช้ / ของเล่นเข้าที่				
	- ผู้เรียนเข้าแถว / รอคอยตามลำดับก่อนหลัง				
	- ผู้เรียนปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน				
	1.2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต				
	- ผู้เรียนรู้จักแยกแยะของของตน หรือของผู้อื่นตามวัย				
	- ผู้เรียนไม่พูดปด / ยอมรับเมื่อทำความผิด				
	- ผู้เรียนไม่ลักขโมย				
	- ผู้เรียนคืนของที่เก็บได้ให้เจ้าของหรือมอบให้ครู				
	1.3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที				
	- ผู้เรียนรัก เคารพ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม				
	- ผู้เรียนระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม				
1.4	- ผู้เรียนปฏิบัติตนและแสดงออกซึ่งความรักชาติได้ตามวัย เช่น ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติ หรือ				
	เพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นต้น				
	ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น				
	- ผู้เรียนไม่รังแกเพื่อน สัตว์ และไม่ทำลายต้นไม้				
	- ผู้เรียนรู้จักแบ่งปัน ของเล่น/สิ่งของแก่เพื่อนและผู้อื่น				
	- ผู้เรียนให้ความรู้จักให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามวัย				

ชุดที่ 1 (ต่อ)

แบบประเมินภายใน ประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐาน สมศ.แต่ละด้าน

มาตรฐาน	เรื่อง	ระดับในการประเมิน			
		4	3	2	1
1.5	ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้และรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม				
	- ผู้เรียนรับประทานอาหารและดื่มน้ำไม่เหลือทิ้ง				
	- ผู้เรียนไม่ทิ้งขว้างหรือทำลายสิ่งของเครื่องใช้				
	- ผู้เรียนรู้จักใช้สิ่งของเครื่องใช้ น้ำ ไฟ อย่างประหยัดและปลอดภัย				
	- ผู้เรียนเห็นคุณค่าของเงินและการออม				
	- ผู้เรียนไม่ทำลายสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและในโรงเรียน				
1.6	ผู้เรียนมีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทย				
	- ผู้เรียนที่มีมารยาทในการพูดและการฟัง				
	- ผู้เรียนมีมารยาทในการไหว้ / การแสดงความเคารพผู้ใหญ่ได้อย่างเหมาะสม				
	- ผู้เรียนมีมารยาทในการรับประทานอาหาร				
2	ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี				
2.1	ผู้เรียนมีน้ำหนักร ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐานและมีพัฒนาการตามวัย				
	- ผู้เรียนมีน้ำหนัก ส่วนสูง ตามเกณฑ์ของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข				
2.2	- ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกายตามวัย				
	ผู้เรียนรู้จักดูแลสุขภาพ สุขอนามัย และดูแลตนเองให้มีความปลอดภัย				
	- ผู้เรียนมีพฤติกรรมอนามัยที่ดี				
	- ผู้เรียนรู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์				
	- ผู้เรียนรู้จักระมัดระวังตนเองไม่ให้เกิดอันตราย				
	- ผู้เรียนรู้จักเกี่ยวกับความไม่ดีของสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา				

ชุดที่ 1 (ต่อ)

แบบประเมินภายใน ประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐาน สมศ.แต่ละด้าน

มาตรฐาน	เรื่อง	ระดับในการประเมิน			
		4	3	2	1
2.3	ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม				
	- ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม				
	- ผู้เรียนแสดงความชื่นชมความสามารถของผู้อื่น				
	- ผู้เรียนรู้จักวิธีการปฏิบัติต่อตนเองและต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสมตามวัย				
2.4	ผู้เรียนร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น				
	- ผู้เรียนมีความร่าเริงแจ่มใส และแสดงออกทางออกอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามวัย				
	- ผู้เรียนมีความสุขในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น				
3	ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา				
3.1	ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ				
	- ผู้เรียนสนใจธรรมชาติ และสิ่งที่สวยงามต่าง ๆ				
	- ผู้เรียนมีความสนใจและมีความสุขในการทำงานศิลปะ				
3.2	ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมด้านดนตรีและการเคลื่อนไหวโดยไม่ขัดหลักศาสนา				
	- ผู้เรียนสนใจและมีความสุขกับเพลงและดนตรี				
	- ผู้เรียนสามารถเคลื่อนไหวได้ตามเพลงและจังหวะ				
3.3	ผู้เรียนสนใจและร่วมกิจกรรมการออกกำลังกาย				
	- ผู้เรียนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรม เกมการละเล่น และการออกกำลังกาย				
	- ผู้เรียนสร้างข้อตกลงวิธีการเล่นใหม่ ๆ ได้ตามวัย				

ชุดที่ 1 (ต่อ)

แบบประเมินภายใน ประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐาน สมศ.แต่ละด้าน

มาตรฐาน	เรื่อง	ระดับในการประเมิน			
		4	3	2	1
4	ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มี วิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์				
4.1	ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากการเรียนรู้ - ผู้เรียนบอกคุณลักษณะ จัดประเภทและคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ ได้ - ผู้เรียนเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ตามวัย - ผู้เรียนบอกความเหมือนความต่างของสิ่งของต่าง ๆ ได้				
4.2	ผู้เรียนสามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย - ผู้เรียนคิดและแก้ปัญหาในการเล่นและการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ อย่างมีเหตุผลตามวัย - ผู้เรียนบอกวิธีการแก้ปัญหามีเหตุผล				
4.3	ผู้เรียนมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ - ผู้เรียนเล่า/เล่าเรื่องตามความคิดจินตนาการของตนเองได้ - ผู้เรียนสร้างสรรค์ผลงานแปลกใหม่ หลากหลาย ตามความคิดของ ตนเองได้				
5	ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร				
5.1	ผู้เรียนมีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก - ผู้เรียนสามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ในการเคลื่อนไหว และเล่นเครื่อง เล่นสนาม - ผู้เรียนสามารถใช้กล้ามเนื้อเล็กอย่างคล่องแคล่ว และประสาน สัมพันธ์กันในการเล่น - เครื่องเล่นสัมผัส การเขียนภาพ ระบายสี การปั้น และการปฏิบัติ กิจวัตรประจำวัน				

ชุดที่ 1 (ต่อ)

แบบประเมินภายใน ประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐาน สมศ.แต่ละด้าน

มาตรฐาน	เรื่อง	ระดับในการประเมิน			
		4	3	2	1
5.2	ผู้เรียนมีทักษะในการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 - ผู้เรียนสังเกตและจำแนก สิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ - ผู้เรียนบอก/แสดงความรู้สึกที่ได้รับจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้				
5.3	ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย - ผู้เรียนผู้เรียนบอกเรื่องราวความรู้สึก และความต้องการของตนเอง ได้				
	- ผู้เรียนผู้เรียนกล่าวพูดกล้าแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับวัยและสถานการณ์				
5.4	ผู้เรียนมีทักษะในการสังเกตและสำรวจ - ผู้เรียนบอกสภาพภายในโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม บุคคล และสิ่งของต่าง ๆ ได้				
	- ผู้เรียนบอกสภาพภายนอกโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม บุคคล และสิ่งของต่าง ๆ ได้				
5.5	ผู้เรียนมีทักษะในเรื่องมิติสัมพันธ์และการประมาณ สามารถเชื่อมโยงความรู้และทักษะต่าง ๆ - ผู้เรียนบอกตำแหน่ง ทิศทางและระยะทางได้ตามวัย				
	- ผู้เรียนสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยอุปกรณ์การเล่น และกิจกรรมศิลปะได้ตามวัย				
5.6	ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง ธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ รอบตัว - ผู้เรียนมีความรู้ในเรื่องของตนเอง และครอบครัว				
	- ผู้เรียนรู้จักบุคคลและสถานที่				
	- ผู้เรียนรู้จักที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งต่าง ๆ รอบตัว				

ชุดที่ 1 (ต่อ)

แบบประเมินภายใน ประเมินสมรรถนะผู้เรียนตามมาตรฐาน สมศ.แต่ละด้าน

มาตรฐาน	เรื่อง	ระดับในการประเมิน			
		4	3	2	1
6	ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง				
6.1	ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่รู้ รักการอ่าน - ผู้เรียนที่รู้จักตั้งคำถามในสิ่งที่สงสัยหรือสนใจเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบได้				
	- ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ผ่านกิจกรรมและสื่อที่หลากหลาย				
	- ผู้เรียนใช้เวลาว่างอ่านหนังสือ				
6.2	ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว และสนุกกับการเรียนรู้ - ผู้เรียนที่สนใจซักถามอยากรู้อยากเห็นสิ่งรอบตัว - ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยความสนใจและมีความสุข				
7	ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต				
7.1	ผู้เรียนทำกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนและชื่นชมในผลงาน - ผู้เรียนมีความสามารถทำกิจกรรมได้ตามลำดับขั้นตอน - ผู้เรียนชื่นชมในผลงาน				
7.2	ผู้เรียนเล่นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้ - ผู้เรียนให้ความร่วมมือกับเพื่อนและผู้อื่นในการเล่นและทำกิจกรรมร่วมกัน - ผู้เรียนที่มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี				
7.3	ผู้เรียนมีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและความรู้เกี่ยวกับอาชีพที่ตนสนใจ				

แบบประเมิน ชุดที่ 2

เรื่อง

การประเมินความสามารถที่ติดตัวเด็ก

ชุดที่ 2. เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น โดยประเมินความสามารถที่ติดตัวเด็กนักเรียนที่จบการศึกษาระดับอนุบาล 3 ของโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ซึ่งจะประเมิน 2 ด้านคือ

1. ด้านจิต ได้แก่ อารมณ์ จิตใจ สังคม และคุณธรรม จริยธรรม
2. ด้านปัญญา ได้แก่ การคิด และการแก้ปัญหา รวม 25 ข้อ

จิต หมายถึง ผู้เรียนมีความมั่นใจกล้าแสดงออก มีจิตใจเอื้อเฟื้อ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ได้ดี และมีความเมตตา กรุณา

ปัญญา หมายถึง ผู้เรียนมีความสามารถในการสังเกต สำรวจ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะในการแก้ปัญหาจากประเด็นต่าง ๆ ได้ดี

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ตามรายละเอียดการให้คะแนนดังนี้คือ

การให้คะแนนและการแปลระดับการประเมินความสามารถที่ติดตัวของผู้เรียน เป็นข้อคำถามที่กำหนดเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นเป็น 4 ระดับ ตามความหมายดังนี้

- 4 หมายถึง ข้อคำถามที่คุณครูประถมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนที่จบการศึกษาความเห็นว่าคุณครูระดับความสามารถมากที่สุด
- 3 หมายถึง ข้อคำถามที่คุณครูประถมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนที่จบการศึกษาความเห็นว่าคุณครูระดับความสามารถมาก
- 2 หมายถึง ข้อคำถามที่คุณครูประถมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนที่จบการศึกษาความเห็นว่าคุณครูระดับความสามารถปานกลาง
- 1 หมายถึง ข้อคำถามที่คุณครูประถมศึกษาและผู้ปกครองนักเรียนที่จบการศึกษาความเห็นว่าคุณครูระดับความสามารถน้อย

ตัวอย่าง

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์	✓			

ข้อมูลทั่วไป

1. ผู้ตอบเป็น ☐ พ่อ ☐ แม่ ☐ ผู้ปกครอง ☐ ครูผู้สอน

2. ขณะนี้เด็กเรียนอยู่ชั้น ☐ ป.1 ☐ ป.2 ☐ ป.3

3. สิ่งที่น่าสนใจเมื่อลูกอยู่ที่โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส (ผู้ปกครองตอบ)

.....

4. คุณลักษณะเด่นของเด็กที่ประเมิน (ครูประถมศึกษาตอบ)

.....

ชุดที่ 2

แบบประเมินรวบยอด ประเมินความสามารถที่ติดตัวผู้เรียนของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา
ระดับอนุบาล 3 จากโรงเรียนอนุบาลฟ้าใส ด้านจิตใจ และปัญญา

ข้อที่	เรื่อง	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	ด้านจิตใจ มีความเอื้อเฟื้อและแบ่งปันผู้อื่น				
2	ร่าเริงแจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อทุกคน				
3	พูดจาไพเราะ และมีทักษะในการสื่อสารที่เหมาะสมตามวัย				
4	ความมั่นใจและความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม				
5	มีความมั่นคงทางอารมณ์				
6	มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น				
7	สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้				
8	มีความมารยาททางสังคมและแสดงออกได้ตามกาลเทศะ				
9	ด้านปัญญา บอกวิธีแก้ปัญหาจากประเด็นต่าง ๆ ได้				
10	มีความพยายามในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง				
11	มีความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์เลขต่าง ๆ				
12	มีวิธีการในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี				
13	สามารถคาดคะเน เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้				
14	มีทักษะในการสังเกตและสำรวจ				
15	มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์				

แบบประเมิน ชุดที่ 3
เรื่อง
การประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครอง

ชุดที่ 3. การประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองในหลักสูตรแบบจิตปัญญา ที่จะประเมินหลักสูตร
ทั้ง 6 ด้านคือ

1. ด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน
2. ด้านเนื้อหาของหลักสูตร
3. ด้านคุณลักษณะครูผู้สอน
4. การจัดการเรียนการสอน
5. ด้านการประเมินหลักสูตร
6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

มีทั้งหมด 60 ข้อ

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ตามรายละเอียดการให้คะแนนดังนี้คือ

การให้คะแนนและการแปลระดับการประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัด
หลักสูตร เป็นข้อคำถามที่กำหนดเกณฑ์การพิจารณาให้ความเห็นเป็น 4 ระดับ ตามความหมาย
ดังนี้

- 4 หมายถึง ข้อคำถามที่ผู้ปกครองพอใจมากที่สุด
- 3 หมายถึง ข้อคำถามที่ผู้ปกครองพอใจมาก
- 2 หมายถึง ข้อคำถามที่ผู้ปกครองพอใจปานกลาง
- 1 หมายถึง ข้อคำถามที่ผู้ปกครองพอใจน้อย

ตัวอย่าง

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	บริเวณโรงเรียนปลอดจากมลพิษต่าง ๆ	✓			

ข้อมูลทั่วไป

1. ผู้ตอบเป็น ☐ พ่อ ☐ แม่ ☐ ผู้ปกครอง
2. ขณะนี้เด็กเรียนอยู่ชั้น ☐ อ.1 ☐ อ.2 ☐ อ.3
3. สิ่งที่น่าสนใจทำให้มาเรียนที่โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน	☐ เนื้อหาของหลักสูตร
☐ คุณลักษณะของครูผู้สอน	☐ การจัดการเรียนการสอน
☐ การประเมินผลการเรียน	☐ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ชุดที่ 3

แบบประเมินผลสำเร็จ ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อการจัดหลักสูตรรูปแบบจิต
ปัญญา โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส

1.ด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	ทำเลที่ตั้งของโรงเรียนมีความเหมาะสมต่อการเรียน				
2	บริเวณโรงเรียนปลอดจากมลพิษต่าง ๆ				
3	บริเวณโรงเรียนมีรั้วรอบขอบชิด				
4	สนามหญ้ากว้างขวางเพียงพอให้เด็กได้วิ่งเล่น				
5	จัดให้มีสนามและต้นไม้เพื่อให้ร่มเงาและเด็กได้ศึกษาธรรมชาติ				
6	จัดเครื่องเล่นสนามอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และปลอดภัยเหมาะกับพัฒนาการ ของเด็ก				
7	มีสถานที่สำหรับเล่นน้ำและเล่นทราย				
8	ภายในห้องเรียนสะอาด กว้างขวาง อากาศถ่ายเทสะดวก มีแสงสว่าง เพียงพอ				

2.ด้านสาระหลักสูตรสถานศึกษา

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อนองและสังคม				
2	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักแก้ปัญหาตามวัย				
3	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางภาษาที่เหมาะสมตามวัย				
4	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ที่เหมาะสมตามวัย				
5	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมตามวัย				
6	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมศึกษาที่เหมาะสมตามวัย				
7	จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะด้านสร้างเสริมลักษณะนิสัย				
8	มีโครงการตามความสนใจของผู้เรียนที่ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้อย่าง				

โครงการ หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เช่น ทักษะ
ศึกษา หรือ กิจกรรมการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้ เช่น โครงการใบไม้ที่รัก

3.ด้านคุณลักษณะของครูผู้สอน

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	ครูมีความรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการตามวัยของเด็ก				
2	ครูมีความเอาใจใส่และดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด				
3	ครูมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่				
4	ครูมีความสุภาพอ่อนน้อม พุดจาไพเราะ				
5	ครูมีอารมณ์มั่นคง ไม่ฉุนเฉียว ยิ้มแย้มแจ่มใส				
6	ครูแต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ				
7	ครูมีความรู้และสามารถเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กให้แก่ผู้ปกครอง				
8	ครูมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา				

4.ด้านการจัดการเรียนการสอน

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	จัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติเอง				
2	จัดกิจกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออกที่ดีต่อสาธารณชน				
3	มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับพัฒนาการ				
4	มีกิจกรรมการเรียนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์				
5	มีกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม				
6	มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนได้แก้ปัญหาตามวัย				
7	มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวเข้าสังคม				
8	มีกิจกรรมนอกสถานที่ ที่ส่งเสริมประสบการณ์ตรงให้กับเด็ก				

5.ด้านประเมินผลการเรียน

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	การวัดและประเมินผลมีเกณฑ์มาตรฐานตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย				
2	การวัดและประเมินผลเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก				
3	มีการประเมินพัฒนาการของเด็กแต่ละด้านอย่างสม่ำเสมอ				
4	ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก				
5	มีการสังเกตเด็กเป็นกรณี				
6	มีการจัดบันทึกพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง				
7	มีการรายงานพฤติกรรมเด็กอย่างต่อเนื่อง				
8	มีการสะสมผลงานของเด็กอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ในการประเมินเด็ก				

6.ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

ข้อที่	รายการ	ระดับการประเมิน			
		4	3	2	1
1	ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน				
2	ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมในโอกาสพิเศษ				
3	มีการให้ความรู้เรื่องการดูแลลูก การจัดการศึกษาให้ผู้ปกครอง				
4	ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินบุคลากร				
5	มีการจัดกิจกรรมที่ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครอง เช่น มีการเยี่ยมชมชั้นเรียนผลงานนิทรรศการ				
6	มีการจัดกิจกรรมที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและโรงเรียน				
7	ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบ้านของเด็ก				
8	ผู้ปกครองสามารถดูแลลูกและให้ความรู้ต่อจากครูที่โรงเรียน				

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นางอารีย์ โลจนาภีวัฒน์
วันเดือนปีเกิด	12 เมษายน 2510
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	144/573 ซ.35 หมู่บ้านฟ้าลาภูน ต.ประชาธิปไตย อ.ธัญบุรี จ. ปทุมธานี 12130
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครูใหญ่
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอนุบาลฟ้าใส 68/1 ซ.พหลโยธิน 64 ต.คูคต อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี 12130
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	มัธยมศึกษาตอนปลาย
	จากโรงเรียนเพชรพิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์
พ.ศ. 2533	กศ.บ. (สังคมศึกษา)
	จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2549	กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)
	จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ